

JAETUN SALAISUUDEN LUMO

Kokonaisuuden estetiikka Bättre Folk i Fjällen -festivaalilla

Milka Räisänen

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Musiikin, taiteen ja kulttuurin

tutkimuksen laitos

Taidekasvatus

Kevät 2018

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Milka Maria Räisänen	
Työn nimi – Title Jaetun salaisuuden lumo: Kokonaisuuden estetiikkaa Bättre Folk i Fjällen -festivaalilla.	
Oppiaine – Subject Taidekasvatus	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year 4/2018	Sivumäärä – Number of pages 81
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa boutique-festivaali Bättre Folk i Fjälleniä, joka järjestettiin Pyhätunturin laskettelukeskuksessa 3.–4.2.2017. Pienikokoiset, osallistavat ja kohderyhmälle räätälöidyt boutique-festivaalit linkittyvät sisällöltään elämystuotteisiin, jotka samaan tapaan perustuvat yksilöllisyyteen, monipuolisuuteen ja ainutlaatuisuuteen. Kaupalliseen kontekstiin kietoutunut elämyksen käsite saa tutkimuksessani uudenlaista tulkintaa epäkaupallisten boutique-festivaalien kontekstissa ja estetiikan teorioiden sen merkitystä syventäen.</p> <p>Tunnelmia tutkiva Gernot Böhme, osallistumisen estetiikkaa muotoillut Arnold Berleant sekä esteettiseen kokemiseen pureutunut John Dewey kirjoittavat kaikki kokijan ja ympäristön välisestä esteettisestä vuorovaikutuksesta. Esitän, että elämyksellisyydessä on kyse vastaavanlaisesta prosessista – ympäristön kokonaisvaltaisesta kokemisesta ja esteettisestä merkityksenannosta.</p> <p>Festivaalille osallistuneille toteutettujen teemahaastattelujen kautta tartun tutkimuskysymyksiini: millä tavoin Bättre Folk i Fjällenissä rakentui kokijan ja ympäristön välistä esteettistä vuorovaikutusta, ja minkälaisia erityispiirteitä tapauksen elämyksellisyyteen liittyi? Epätyypillinen festivaaliympäristö, pohjoinen laskettelukeskus, on keskeisessä osassa analyysissäni. Luonnonläheinen, toiminnallinen, yhteisöä kiinteyttävä ja symbolisilta merkityksiltään rikas tila toimi kehyksinä taianomaiseksi tulkittulle ja totutun rajoja rikkovalle festivaalikokemukselle.</p>	
Asiasanat – Keywords elämys, elämystalous, festivaali, boutique-festivaali, ympäristö, tunnelma, esteettinen kokemus, uusi estetiikka	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto: Musiikin, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	4
2. TAPAUSTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1. BÄTTRE FOLK I FJÄLLEN.....	6
2.2. TEEMAHAASTattelut Väylänä osallistujien kokemuksiin	9
3. AINEETTOMAT LAATUPIIRTEET KULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN YTIMESSÄ	16
3.1. KAUPAN OMIMA ELÄMYS	17
3.2. FESTIVAALEISSA ON SE KAIKKI.....	20
3.3. YMPÄRISTÖN KOKEMISEN ESTEETTISYYS.....	24
3.4. IHMISLÄHEISEMMÄN ELÄMYKSEN LUONNOSTELUA	29
4. LASKETTELUKESKUS VAIHTOEHTOISEN FESTIVAALIN YMPÄRISTÖNÄ	32
4.1. TAIANOMAINEN LAPPI JA MATKA MENNEESEEN	35
4.2. RAJANVETOJA KYSEENALAISTAMASSA	40
4.3. SAMANHENKISEN YHTEISÖN KUPLA.....	44
4.4. NEUVOTTELUJA TILAN KÄYTÖSTÄ	49
5. TÄYTELÄISTÄ ELÄMYSTÄ RAKENTAMASSA	54
5.1. TILASSA HENGITTÄVÄ TAIDEOHJELMA	55
5.2. KOHTI AINUTLAATUISTA ESTEETTISTÄ KOKONAISUUTTA	60
6. PÄÄTÄNTÖ	65
LÄHTEET	70
LIITTEET	78

1. Johdanto

”Et onhan se tosi spessua, ku sä oot niinku jossain tommosessa ympäristössä just viel ehk noin pienen porukan kans yhden viikonlopun vaan viettämässä jotain tommosta tapahtumaa, et onhan se tosi kaunista.” (Riina, yksi aineistooni haastatelluista)

Riisuttua, mutta kokonaisvaltaista. Tunnelmaltaan taianomaista, silti myös maanläheistä. Raikasta, jopa outoa. Tällaiset laatupiirteet vaikuttavat viehättävän viime vuosina yleistyneissä boutique-festivaaleissa, jollaiseksi luetaan myös Pyhätunturilla helmikuun alussa järjestettävä vaihtoehtoisempaa kulttuuria edustava festivaali Bättre Folk i Fjällen. Viikonlopun ajaksi pääasiassa nuoret kaupunkilaiset matkaavat pohjoiseen laskettelukeskukseen, jossa tarjolla on musiikki- ja kirjallisuusohjelman lisäksi artistien pitämiä työpajoja ja Lapin matkailuun kuuluvia toiminnallisia aktiviteetteja. Puheissa vilahtaa sana elämys, joka tuntuu työntyvän yhä tiheämmin mitä yllättävimpiin paikkoihin euronkuviin ja erityislaatuiseen assosioiden.

On esitetty, että elämme elämystalouden aikakautta, jona tuotteille haetaan lisäarvoa abstrakteista merkityksistä, ainutlaatuisuudesta, kokemuksen kokonaisvaltaisuudesta sekä yksilön henkilökohtaisesta huomioimisesta¹. Vastaavanlaisia elämyksellisiä elementtejä löytyy myös boutique-festivaaleista, joita kuvataan pienikokoisina, poikkitaiteellisina, epäkaupallisina sekä osallistavina festivaaleina². Kuvaukseltaan toisiaan muistuttavat, mutta suhteessa kaupallisuuteen ristiriitaiset kontekstit toimivat tutkielmani jännitteisinä kehyksinä. Voisiko elämyksellisyyttä tarkastella boutique-festivaalien kautta paitsi tämän ajan kulutuksen ilmiönä, myös kaupallisuudesta irrallaan, yleisemmin perustavanlaatuisena inhimillisenä prosessina?

Tutkielmassani täydennän elämystalouden teorioita sekä festivaalien tutkimusta hakemalla elämyksen käsitteeseen lisää syvyyttä estetiikasta. Tunnelmia tutkiva Gernot Böhme sekä osallistumisen estetiikkaa muotoillut Arnold Berleant lukevat itsensä uuden estetiikan edustajiksi, joiden mielenkiinnon kohteena on erityisesti ympäristön ja ihmisen välinen esteettinen suhde.

---

¹ mm. Pine & Gilmore 1999, Tarssanen & Kylänen 2009, Karkulehto & Venäläinen 2016

² Seffrin 2005, Yeganegy 2012

Samasta teemasta kirjoittaa myös kokemukseen perehtynyt John Dewey, jonka mietteitä otan mukaan keskusteluun. Näkemykseni mukaan elämyksellisyydessä on kyse vastaavanlaisesta esteettisestä merkityksenannosta kuin mistä nämä filosofit puhuvat. Ympäristö on heidän teksteissään keskiössä, ja niin se on ilmeisellä tavalla myös tapauksessani Bättre Folk i Fjällenissä. Pyhätunturin laskettelukeskukseen sijoittuvan festivaalin elämyksellisyys rakentuu vahvasti epätyypillisen ympäristön varaan, joka mahdollisti myös tyyppillisten tilallisten rajojen rikkomista sekä uudelleen määrittelyä. Tutkimuskysymykseni pureutuvat näihin teemoihin: millä tavoin Bättre Folk i Fjällenissä rakentui kokijan ja ympäristön välistä esteettistä vuorovaikutusta, ja minkälaisia erityispiirteitä tapauksen elämyksellisyyteen liittyi?

Aineistoni koostuu tuottaja Aki Roukalan sekä festivaalille osallistujien teemahaastatteluista, jotka toteutin ensimmäistä kertaa 3.–4.2.2017 järjestetyn Bättre Folk i Fjällen -festivaalin aikana ja sen jälkeisellä viikolla. Keskeistä tutkimusasetelmassani on se, että elämystaloutta ja kulttuurituotantoa tarkastellaan ensisijaisesti osallistujan näkökulmasta, hänen kokemukseensa mahdollisimman syvästi pureutuen. Näin ääneen pääsee taka-alalta ja ylhäältä vaikuttajien sijaan elämystalouden ja uuden estetiikan keskushenkilöt, joiden inhimillinen ja vivahteikas kokemus on lopullisin tuote, tuotantoprosessin onnistumista määrittelevä arvokkain kiteymä. Aineiston kanssa tekemäni työn perusteella esitän, että elämyksellisyyttä on mahdollista tulkita osana kokonaisuuden estetiikkaa, jossa kokija on asetettu päärooliin rakentamaan aktiivisesti vuorovaikusta ympäristönsä kanssa. Tutkielmani osallistuu keskusteluun elämystalouden ja kulttuurin suhteesta, soveltaa estetiikan teorioita käytäntöön ajankohtaisen ilmiön kautta sekä tarjoaa tapauksen pohjalta näkemyksiä kulttuurituotannossa hyödynnettäväksi.

2. Tapaustutkimuksen toteuttaminen

2.1. Bättre Folk i Fjällen

Lähestyn tutkielmassani kulttuurin ja kulutuksen kenttien suurempia ilmiöitä aikamme erityispiirteitä kiinnostavalla tavalla edustavan yksittäistapauksen kautta, jota käsittelen yksityiskohtaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Vaikka tapauksen pohjalta saatu tieto ei ole suoraan yleistettävää, on tavoitteeni syvällä ja huolellisella analyysillä tuottaa sellaista tietoa, jota on mahdollista soveltaa myös muissa vastaavanlaisissa tapauksissa ja tutkimusprosesseissa, sekä mahdollisesti tarjota uusia näkökulmia tapaukseni taustalla vaikuttaviin laajempiin prosesseihin ja ilmiöihin³. Tapaukseni on 3.–4.2.2017 Pyhätunturilla järjestetty Bättre Folk i Fjällen -festivaali, jonka valitsin sen otollisen ajankohdan sekä erityisen, tutkimukseni kannalta kiinnostavan konseptin perusteella. Kyseessä on Hailuodossa kesästä 2012 alkaen järjestetyn pienen musiikki- ja kirjallisuusfestivaalin sisartapahtuma, jonka ohjelmistoon kuului sisarensa tapaan sekä musiikkiesityksiä että erimuotoisia kirjailijoiden esiintymisiä. Pyhätunturin festivaali oli vielä Hailuodon noin 2000 osallistujan festivaalia pienempi: festivaalin kumpanakin päivänä osallistujia oli noin 300.

Pyhätunturiin kuuluvat tunturilaet levittäytyvät Pelkosenniemen ja Kemijärven kuntien alueille Kaakkois-Lapissa⁴. Pyhätunturin tunturimaisemaa värittävät jyrkät rinteet, huippuja erottavat syvät kurut sekä kvartsiittilouhikot ja rakat. Tuntureista korkein on 540 metriä meren pinnan yläpuolelle kohoava Noitatunturi ja hienoimpiin nähtävyyksiin luetaan myös 220 metriä syvä Isokuru. Tunturien ja kurujen lisäksi alueen luonnon erityispiirteisiin kuuluvat laajat aapasuot, yhtenäiset vanhat havumetsät sekä Suomen eteläisimmät tunturikoivikot.⁵ Kansallispuiston alueelta löytyy vanhempaa kulttuuriperintöä, sillä Pyhätunturi on aikoinaan ollut metsäsaamelaisten pyhä uhripaikka. Pyhätunturille alettiin järjestää matkailua jo 1920-luvulla ja vuonna 1938 perustettiin Pyhätunturin kansallispuisto. Vuonna 2005 se yhdistettiin Luoston alueen kanssa Pyhä-Luoston

---

³ vrt. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006

⁴ ”Pyhätunturi”. Pelkosenniemen www-sivusto < http://www.pelkosenniemi.fi/kylat_pyhatunturi > 7.3.2018

⁵ ”Pyhä-Luoston luonto”. Luontoon.fi www-sivusto < <http://www.luontoon.fi/pyha-luosto/luonto> > 7.3.2018

kansallispuistoksi.⁶ Hiihtokeskustoiminta aloitettiin vuonna 1968 ja hiihtokeskus on panostanut nimenomaan laskemiseen ja tunnetaankin hyvälaatuisista rinteistään⁷. Lisäksi Pyhä on toiminut edelläkävijänä ympäristöasioissa: se on esimerkiksi Pohjoismaiden ensimmäinen hiilineutraali laskettelukeskus⁸.

Bättre Folk i Fjällenin tuottajana toimii Aki Roukala, joka on myös kaikkien kesällä järjestettävien Bättre Folk -festivaalien takana. Alun perin Pertti Kurikan nimipäivät -yhtyeen valokuvanäyttelystä jalostettu festivaali on kasvanut viiden vuoden aikana sadan ihmisen yleisöstä parin tuhannen kävijän festivaaliksi. Siinä vaiheessa, kun saaren kapasiteetti täyttyi, festivaalia päätettiin kehittää laadullisesti. Näin kirjallisuus pääsi mukaan kuvaan vuonna 2015. Kimmoke sisartapahtuman järjestämiseen tuli Pyhätunturilta, joka lähestyi yhteistyön merkeissä Roukalaa. Roukala näki tässä mahdollisuuden uudenlaiseen konseptiin, jossa samalla tavalla kuin Hailuodon festivaalissa on kyse ”vaihtoehtoisen kulttuurin tarjoamisesta vaihtoehtoisessa paikassa”.

Taiteilijoita Pyhätunturilla oli yhteensä kymmenen: muusikoista Samuli Putro, Mariska, Mikko Joensuu, Matti Johannes Koivu, Iisa ja Jukka Nousiainen sekä kirjailijoista Juha Itkonen, Riikka Pulkkinen, Miki Liukkonen ja Minna Rytisalo. Artisteja voisi luonnehtia pääasiassa vaihtoehtoisemman musiikin edustajiksi, joista Mikko Joensuuta lukuun ottamatta kaikki laulavat suomen kielellä. Samuli Putro on joukosta Suomen musiikkikartalla vakiintunein: hän tuli tunnetuksi vuosina 1992–2007 Zen Café -yhtyeen laulajana ja lauluntekijänä, julkaisi ensimmäisen sooloalbuminsa vuonna 2009 ja sai Juha Vainio -palkinnon vuonna 2012⁹. Muille artisteille paljon lauluja tehneen Mariskan omaan tuotantoon on kuulunut niin räppiä kuin iskelmääkin, ja tuorein vuonna 2016 ilmestynyt sooloalbumi sisälsi taas elektrovivahteista poppia¹⁰. Matti Johannes Koivulla ja Iisalla on molemmilla bänditausta ennen soolouraansa: Iisa on tunnettu Regina-yhtyeestä ja Matti Johannes Koivu lauloi Ultramariini-yhtyeessä.

---

⁶ ”Pyhä-Luoston historia”. Luontoon www-sivusto < <http://www.luontoon.fi/pyha-luosto/historia> > 7.3.2018

⁷ ”Pyhä – Ekologinen lumikeskus”. Lumipallon www-sivusto < <http://www.lumipallo.fi/hiihtokeskukset/suomi/pohjois-suomi/pyha/> > 7.3.2018

⁸ ”Ympäristöohjelma: Pyhätunturi on ympäristöasioiden edelläkävijä”. Pyhätunturin www-sivusto < <http://pyha.fi/pyhatunturi/ymparisto-ohjelma> > 7.3.2018

⁹ Lehmusvesi 11.3.2017, Helsingin Sanomat

¹⁰ Saarinen 12.10.2016, Aamulehti

Useampi esiintyjä oli ajankohtainen juuri vuonna 2017: Jukka Nousiainen palkittiin alkuvuodesta kriitikoiden valinnaksi Emma-gaalassa¹¹, Mikko Joensuu sai myöhemmin keväällä Teosto-palkinnon¹² ja syksyllä 2017 Miki Liukkonen oli Finlandia-ehdokkaana¹³. Festivaalin aikaan Liukkonen ei kuitenkaan ollut vielä julkaissut O-ehdokaskirjaansa, ja hänet tunnettiin ensisijaisesti nuorena uransa aloittaneena suorasanaisena ja rappioromanttisena runoilijana¹⁴. Kirjailijoista Juha Itkonen ja Riikka Pulkkinen ovat kirjallisuuskentällä tunnettuja nimiä: molempien tuotantoa luetaan paljon, Pulkkinen tuotantoa on käännetty useille kielille ja Juha Itkonen on moneen kertaan palkittu¹⁵. Minna Rytisalon edellisvuonna 2016 julkaistu esikoiskirja Lempi sai hyvän vastaanoton¹⁶. Kirjailijat pitivät yhteisen paneelikeskustelun, minkä lisäksi Miki Liukkonen ja Minna Rytisalo lukivat otteita teoksistaan Mikko Joensuun luodessa äänimaisemaa taustalle. Kaikki muusikot esiintyivät riisutusti joko yksin tai säestäjän kanssa.

Erytystä Bättre Folk i Fjällenin konseptissa on sen sijainti laskettelukeskus Pyhällä ja kyseiseen paikkaan liittyvä oheisohjelma: monet osallistujat laskettelivat päivisin ennen taideohjelmaa, ja mahdollisuuksia myös muihin toiminnallisiin aktiviteetteihin kuten joogaan, avantouintiin ja jääkiipeilyyn tarjottiin. Festivaalikävijöitä osallistettiin myös taiteilijoiden pitämällä työpajoilla, joihin myytiin lippuja erikseen. Samuli Putro, Iisa ja Mariska pitivät laululyyriikan, Mikko Joensuu ja Jukka Nousiainen biisintekemisen ja Juha Itkonen ja Riikka Pulkkinen kirjoittamisen työpajaa. Työpajan ohjaajilla oli vapaat kädet sisällön suhteen, ja työpajojen muodot vaihtelivatkin keskenään selkeämmästä pedagogisuudesta keskustelelevampaan otteeseen.

Taideohjelmaa järjestettiin neljässä eri paikassa, joista kolme oli rinnekuppiloita ja suurin Hotelli Pyhätunturin baari. Hotelli Pyhätunturin lisäksi Calle-Talo sekä Ravintola Huttuhippu sijaitsivat kilometrin säteellä toisistaan rinteiden eteläpuolella, kun taas Pyhä Wurst sijaitsi pohjoisrinteiden

---

¹¹ "Arkisto". Emma Gaalan www-sivusto < <http://www.emmagaala.fi/fi/arkistovuosi/2016> > 7.3.2018

¹² "Mikko Joensuun Amen 1 ja Amen 2 saivat Teosto-palkinnon" 20.4.2017, Teosto

¹³ Gustaffsson 10.11.2017, Yle Uutiset

¹⁴ Tervola 26.3.2015, Yle Kulttuuri

¹⁵ "Riikka Pulkkinen". Otavan www-sivusto < <http://otava.fi/kirjailijat/riikka-pulkkinen/> > 7.3.2018

"Juha Itkonen". Otavan www-sivusto < <http://otava.fi/kirjailijat/juha-itkonen/> > 7.3.2018

¹⁶ "Minna Rytisalon Lempi-romaanille Runeberg- ja Lappi-ehdokkuudet" 9.12.2016, Gummerus

juurella. Sinne pääsi helppoiten laskettelemalla, mutta osa ihmisistä myös käveli tai ajoi autolla paikan päälle. Puolenyön jälkeen yhdessäoloa oli mahdollisuus jatkaa pop up -baarissa Tajukankaalla, jääseinän viereltä löytyvältä nuotiopaikalta. Festivaalin osallistujat majoittuivat hotellissa tai mökeissä.

2.2. Teemahaastattelut väylänä osallistujien kokemuksiin

Minulle oli alusta lähtien selvää, että lähestyn tutkimaani ilmiötä, taidefestivaalien elämyksellisyyttä, nimenomaan festivaalin osallistujien, elämyksellisen ympäristön kokijoiden näkökulmasta. Aineistooni kuuluu myös tapahtuman tuottajan haastattelu sekä vilkaisu festivaalilla esiintyneen artistin mietteisiin, mutta nämä ovat ennemminkin taustoittamassa ja tukemassa avainasemassa olevia osallistujien haastatteluja. Osallistujien kokemusten kuuntelu on mielestäni erittäin hyvin perusteltavaa elämystalouden, boutique-festivaalien ja uuden estetiikan konteksteissa, joissa kaikissa painotetaan aktiivisen kokijan roolia ja sitä, että lopullinen tuote, kokemus, syntyy vuorovaikutuksessa ja eletävässä tilanteessa. Teemahaastattelu vastasi aineistonkeruumenetelmänä parhaiten tarkoitukseni, sillä vapaamuotoisesti etenevien haastattelujen kautta haastateltava saa tilaa tuoda ääntänsä kuuluviin ja hänellä on mahdollisuus tuoda ajatuksiaan esiin omasta elämismaailmastaan käsin¹⁷.

Toteutin tutkimushaastatteluja festivaalin aikana Pyhätunturilla sekä seuraavalla viikolla Rovaniemellä ja Jyväskylässä. Osallistuin itse tapahtumaan vapaaehtoisena, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että perjantaina vaihdoin ostettuja lippuja rannekkeisiin ja lauantaina olin valvomassa avantouintia ja työpajojen aloituksia. Työvuoroja ja tutkimukseen liittyviä tehtäviä lukuun ottamatta toimin kuin muutkin festivaalille osallistujat: osallistuin taideohjelmaan, nukuin huoneistossa Pyhätunturilla, kävin laskettelemassa ja söin Pyhätunturin ravintoloissa ja kahviloissa. Työvuorojen takia minulta jäi vain pari musiikkiesitystä näkemättä.

---

¹⁷ Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.

Omat henkilökohtaiset ominaisuuteni ja suhteeni tutkimuskohteeseen muodostavat tutkijaminän positiota, joka luo perspektiiviä kaikkiin tekemiini havaintoihin ja tulkintoihin¹⁸. Tässä tutkimusasetelmassa positioni on monitahoinen ja vaikuttaa vääjäämättä siihen, miten tapaus tutkimuksessani näyttäytyy. Aineistossa on selkeästi läsnä oma kokemukseni festivaalista, sillä osallistuin sille itse ja sovin myös sen kohderyhmään nuorena kaupungissa asuvana opiskelijana, joka piti festivaalin taideohjelmaa ja ympäristöä kiinnostavana. Toisaalta kosketukseni festivaalin tuottamiseen – keskustelut tuottajan kanssa sekä itse työskenteleminen festivaaleilla – tarjosi minulle näkökulmaa myös sellaisiin festivaalin puoliin, joita tavallisella osallistujalla ei ole. Tuottajan perspektiiviin tutustuminen toi sille myös tietynlaista sympatiaa, mikä voi tuoda omia haasteitaan kriittiselle tulkinnalle. Tutkimuksen tekemiseeni liittyikin tasapainoilua eri roolien välissä. Olen saanut omakohtaisia kokemuksia festivaalista osallistujana ja toisaalta tutustunut festivaalin tuottamiseen ja tekijöihin. Kolmas roolini on tutkijan rooli, johon kuuluu keskeisenä osana oman position reflektointi. Refleksiivisyys on prosessi, joka lähtee liikkeelle oman position analyttisestä kartoittamisesta edeten kohti sen erittelyä, miten tämä perspektiivi vaikuttaa tiedontuotantoon niin tiedonkeruun kuin aineiston tulkinnan aikana¹⁹. Tuottamani tiedon tieteellisyys nojaa keskeisesti reflektointiin, jonka kautta niin minä itse kuin lukijakin pystymme arvioimaan tekemäni analyysin onnistuneisuutta ja rajoitteita²⁰.

Ennen festivaalia olin ensin sähköpostitse ja sitten puhelimitse yhteydessä festivaalin tuottajaan Aki Roukalaan. Puhelimessa kyselin häneltä vapaamuotoisesti festivaalin taustoista, sisällöstä ja tavoitteista. Puhelimessa keskustelimme osiksi samoista asioista, joita myöhemmin syvensin haastatteleamalla Roukalaa festivaalin aikana osaksi varsinaista tutkimusaineistoa. Puhelun aikana saadut tiedot toimivat tukena muotoillessani haastattelukysymyksiä osallistujille. Ennen festivaalia tutkimussuunnitelmaa kirjoittaessani muotoilin alustavat tutkimuskysymykseni seuraavasti:

1. Mikä merkitys Pyhätunturin ympäristöllä on Bättre Folk i Fjällen -festivaalin elämyksellisyyden luomisessa?
2. Vastaavatko tuottajien ajatukset festivaalin kävijöiden kokemuksia?

---

¹⁸ Gould 2016, 25

¹⁹ Gould 2016, 25, 27

²⁰ Gould 2016, 26

Tässä vaiheessa ajattelin tuottaja – vastaanottaja -näkökulmaa hallitsevammaksi nostaessani sen toiseksi tutkimuskysymykseksi. Tutkimusprosessin edetessä tämä kysymys ei kuitenkaan enää näyttäytynyt niin keskeisenä, vaikka toki onkin tutkimuksessani mukana yhtenä juonteena. Ensimmäinen tutkimuskysymys sen sijaan on pysynyt relevanttina, vaikkakin muotoutunut ja tarkentunut prosessin edetessä. Samassa yhteydessä tutkimuskysymysten muotoilun kanssa hahmottelin myös tapahtumakonseptin, omien ennakkoaavistuksieni sekä lukemani kirjallisuuden pohjalta viisikohtaisen hypoteesin vastaamaan ensimmäiseen kysymykseen. Nämä viisi elementtiä olivat kontrasti kaupunkimaiseen arkiympäristöön, arktinen eksotiikka suhteessa muihin festivaaleihin, pienikokoisen festivaalin yhteisön tiiviys ja eristäytyneisyys, esteettistä elämystä täydentävät toiminnalliset Lapin matkailuun liittyvät aktiviteetit sekä elementit yhteen sitova tunneperäinen, aistillinen ja kokonaisvaltainen paikan tunnelma. Hypoteesini voisi katsoa olleen oikeilla jäljillä, sillä aineistosta nousee vahvasti esiin juuri näitä elämyksellisyyden tekijöitä.

Haastattelin Roukalan kahteen otteeseen festivaalin aikana, ensin perjantai-iltana ja toisen kerran lauantai-iltana. Toisessa haastattelussa pyysin häntä lähinnä tarkentamaan aikaisempia vastauksiaan. Roukalan haastatteluiden tarkoitus tutkimusaineistossani on tuoda esiin tapahtuman tuottajan näkökulmaa sekä taustoittaa Bättre Folk i Fjällen -tapahtumakonseptia. Tarkoitukseni oli saada haastattelu tehtyä ennen festivaalia, jotta Roukalan vastauksiin ei vaikuttaisi se, miten festivaali aktualisoituu. Tällöin tuottajan näkemys vastaisi vain sitä, mitä tuottaja voi tehdä kokemuksen eteen ennen kuin osallistujat tuovat tapahtumaan oman toimijuutensa. Käytännön syistä varsinainen haastattelu kuitenkin lykkääntyi ensimmäisen festivaalipäivän iltaan, jolloin tuottajalla oli jo jonkinlaista käsitystä ennakkokäsitysten vastaavuudesta toteutumisen kanssa. Toisaalta suurin osa oli vielä edessä, ja haastattelu perustui enemmän tosiasioihin festivaalin järjestämisessä.

Haastattelemani viisi osallistujaa valikoituivat suhteellisen sattumanvaraisesti. Neljää heistä pyysin haastateltavaksi toisen festivaalipäivän aikana ja viidennen löysin festivaalin jälkeen yhteisen tutun kautta. Kaikki haastateltavat edustavat tuottaja Roukalan mainitsemää festivaalin kohderyhmää, nuoria kaupunkilaisia: he kaikki asuvat kaupungissa ja ovat iältään 23-27 vuotiaita. Heillä kaikilla oli kahden päivän festivaaliliput ja he olivat saapuneet Pyhätunturille nimenomaan festivaalia varten.

Haastatellut osallistajat: (nimet muutettu)

Otso, Helsinki, 24 vuotta

Sanna, Oulu, 26 vuotta

Aada, Rovaniemi, 26 vuotta

Riina, Rovaniemi, 27 vuotta

Linnea, Jyväskylä, 23 vuotta

Sannan pyysin haastateltavaksi lauantaisten avantouinnin yhteydessä, koska halusin aineistooni haastateltavan, joka osallistui festivaalin oheisohjelmaan. Hänen haastattelunsa toteutin sunnuntaina Pyhätunturilla festivaaliohjelman oltua ohi. Rovaniemeläiset ystävykset Aadan ja Riinan pyysin mukaan tutkimukseen lauantaisten musiikkityöpajan jälkeen, jotta aineistossani olisi myös työpajoihin osallistuneita edustettuna. Heitä haastattelin viikonlopun jälkeisenä maanantaina Rovaniemellä. Otso sopi täydentävänä haastateltavana aineistooni sekä sukupuolensa että Oulua eteläisemmän kotikaupunkinsa puolesta. Häntä haastattelin aikataulullisista syistä jo lauantai-iltana ennen illan viimeistä keikkaa, joten hän oli kysymyksiin vastaillessa vielä keskellä festivaalikonaisuuden kokemusta. Linnea päätyi mukaan viimeisimpänä, kun kysyin festivaalilla olleelta serkultani, olisiko hänen tutuissaan minulle sopivaa haastateltavaa. Linnea asui kotikaupungissani Jyväskylässä, joten toteutimme haastattelun kasvotusten festivaalin jälkeisenä keskiviikkona.

Haastateltavani edustavat suhteellisen kapea-alaista osallistujatyyppejä taustamuuttujiltaan, mitä en pidä ongelmallisena, sillä tutkimukseni tavoitteena ei ole tuoda esiin mahdollisimman vaihtelevaa kokemusten kirjoa. Tähdellisempää on se, että haastateltavat kuuluvat festivaalin kohderyhmään ja osallistuvat monipuolisesti festivaalin ohjelmaan, sillä tältä pohjalta heidän vastauksensa ovat mielekkäitä suhteessa rajattuun tutkimuskysymykseeni. Myös näiden viiden haastateltavan mieltymyksissä sekä tavoissa havainnoida ja sanallistaa oli sellaisia eroja, jotka tuovat aineistoon moniäänisyyttä. Voi tietysti kysyä, olisivatko seuraavat haastattelut tuoneet mukanaan lisää hedelmällistä analysoitavaa. Tämä on aina mahdollista, mutta otoksen kokoa päättäessä tutkijan täytyy arvioida, mikä on välttämätöntä omaa tiedontarvetta ajatellen²¹. Koska tutkimukseni ei pyri

---

²¹ Hirsjärvi & Hurme 2001, 58–60

yleistettävyyteen, on otokseni nähdäkseni riittävä toteuttamaan sille annetun tehtävän: rakentaa keskustelua teorian kanssa ja sitä kautta ehdottaa mahdollisuutta jostain yleisemmästä.

Toteutin haastattelut Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen kirjassa *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2001) määrittelemänä teemahaastatteluina, kuitenkin kuvailtua hieman järjestelmällisemmin, kysymysvarasto matkassani. Puolistrukturoituun haastatteluun kuuluu se, että haastattelulle on päätetty jonkinlaiset yhtenevät lähtökohdat, mutta toteutukseen on jätetty väljyyttä²²: käytännössä siis teemat ja aihepiirit pysyvät samoina, mutta kysymysten muotoilu ja järjestely voivat vaihdella²³. Haastattelujeni pohjana oli neljä teemaa – kokonaiskokemus, ympäristö, ohjelma ja yhteisöllisyys – ja näiden lisäksi myös valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä.

Aloitin kaikki haastattelut parilla yleisellä ja lavealla kysymyksellä, joihin uskoin olevan helppo vastata ja jotka antoivat haastateltavalle mahdollisuuden kertoa vapaasti ajatuksistaan. Tällaiset avauskysymykset antavat haastateltavalle tunteen, että hän on kykenevä ja sopiva vastaamaan kysymyksiin ja lisäksi hän saa nostaa alkuun hänelle itselleen henkilökohtaisesti kiinnostavia näkökulmia esiin²⁴. Tämän jälkeen etenin vaihtelevassa järjestyksessä, pyrkien pitämään keskustelun loogisena tarttumalla asioihin, jotka haastateltava oli itse juuri maininnut. Lisäksi esitin tarkentavia ja syventäviä kysymyksiä sekä tulkitsevia kysymyksiä, joilla pyrin varmistamaan, olenko ymmärtänyt oikein. Useimmat muotoilemani kysymykset tulivat käsitellyiksi luontevasti osana laajempia vastauksia ilman, että minun tarvitsi kysyä niitä kaikkia erikseen. Haastattelun loppuksi kävin vielä kysymyspaperini läpi ja katsoin, oliko jokin aihe jäänyt kokonaan käsittelemättä.

Haastattelukysymysten muotoilussa pyrin erityisesti kiinnittämään huomiota niiden selkeyteen sekä siihen, että ne eivät johdattelisi haastateltavan vastauksia. Halusin kysymysteni olevan sellaisia, joihin on helppo vastata valmistautumatta. Siksi kysymykseni käsitelivät mahdollisimman paljon käytännön tasoa, josta usein oli luonteva siirtyä tulkinnallisemmalle tasolle. Haastateltavani osasivat hyvin syventyä myös pohtivampaa otetta vaativiin kysymyksiin ja vain harvoihin kysymyksiin

---

²² Hirsjärvi & Hurme 2001, 47

²³ Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11

²⁴ Hirsjärvi & Hurme 2001, 107

vastaaminen tuotti heille vaikeuksia. Haastattelujen aikana huomasin, että jotkut kysymykset toimivat paremmin ja toiset huonommin, ja että eri haastateltaville sopivat erilaiset kysymykset.

Kaikki haastateltavat vastasivat mielellään kysymyksiin ja kertoivat avoimesti kokemuksistaan. Mielestäni onnistuin pitämään oman roolini ja vaikuttamiseni vastauksiin suhteellisen vähäisenä. Kysymykseni ymmärrettiin hyvin, eikä minun tarvinnut erityisemmin avata omia ajatuksiani niiden taustalla. Antamalla vielä enemmän aikaa haastatteluille ja pyytämällä haastateltavia enemmän avaamaan kiinnostavia huomioitaan olisin kokenut onnistuneeni haastattelijan roolissa vielä paremmin. Tuntui, että tilanteet menivät hyvin nopeasti enkä ehtinyt aina kerätä omia ajatuksiani tarpeeksi nopeasti, vaan päästin jo haastateltavani menemään.

Tallensin haastattelut nauhurille ja litteroin haastattelut kokonaisuudessaan festivaalin jälkeisinä kuukausina. Jälkeenpäin löysin vielä Pyhätunturin sivuilta haastattelun²⁵, jossa Samuli Putro kertoo kokemuksiaan festivaalista. Ottamalla haastattelun mukaan aineistoon, sain vielä esiintyjän näkökulman tuottajan ja osallistujien rinnalle. Saatuani koko aineiston litteroituun muotoon, aloitin sen lukemisen yksityiskohtaisemmin nostamalla siitä näkökulmani kannalta kiinnostavia kohtia ja keräten niitä erilliseen tiedostoon. Jatkoin jakamalla näitä erilaisten teemojen alle ja hahmottelemalla erilaisia kokonaisvaltaisia otteita aineistoon. Kuten Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander ja Matti Hyvärinen (2010) huomauttavat, analyysiksi ei kuitenkaan riitä aineiston luokittelu eikä aineistosta hyvien näytteiden valinta ja niiden avaaminen omin sanoin: tarvitaan tarkempaa luentaa, systemaattista analyysia ja tulkintaa, joiden avulla saadaan irti jotain, mikä ei suorissa lainauksissa ole läsnä²⁶. Itse hahmottaisin analyysiprosessiani monivaiheisena ja toisteisena keskustelurinkinä, jossa aineistoon jatkuva palaaminen ja sen tarkentuva luenta, oma pohdinta, tulkinta ja hahmottaminen sekä teoriasta omaksuttavat käsitteet ja ajatusmallit valaisevat toisiaan eri kulmista.

Tutkimukseni on pitkälti aineistolähtöinen huomioiden kuitenkin, että jo alustavat sisällön jäsentelyt ja järjestelyt sisältävät aina teoreettisia valintoja ja tulkintoja, jotka käytännössä kumoavat mahdollisuuden puhtaaseen aineistolähtöisyyteen²⁷. Prosessini lähti liikkeelle elämyksen

---

²⁵ Hast 24.2.2017, Pyhätunturi

²⁶ Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19

²⁷ Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19–20

käsitteestä, ja tapauksen valittuani ympäristön käsite nousi keskiöön, ja näihin liittyen minulla oli ennakkokäsityksiä ja -asenteita. Pääasiassa tutkimukseni teoreettinen viitekehys on kuitenkin muodostunut vasta aineiston keräämisen jälkeen sieltä nousseiden teemojen perusteella. Runsaampi teorian lukeminen jo ennen aineistonkeruuta olisi varmasti vaikuttanut haastattelujen sisältöihin, mutta käytännössä tämä ei olisi aikataulujen puolesta ollut mahdollista. Toisaalta voidaan myös pitää etuna sitä, että valmiiksi olemassa oleva teoria ei päässyt liaksi ohjailemaan aineistonkeruutani. Olen kokenut mielekkäänä kohdistaa lukemistani aineiston perusteella ja rakentaa löydettyjen kosketuspintojen kautta sopivaa teoriapohjaa aineistoni tueksi. Erityisesti oivalluksia tarjosivat jo tovin aineistoa pyöriteltyäni mukaan löydetty Gernot Böhmen ja Arnold Berleantin teoriat, jotka eivät prosessin alkaessa olleet minulle lainkaan tuttuja, mutta jotka lopputuloksessa ovat hyvinkin ratkaisevassa osassa aineiston kanssa keskustelussa.

Teorian lukeminen vaikutti keskeisellä tavalla tutkimuskysymysten muotoutumiseen ja tarkentumiseen. Ennen aineiston keruuta esitetyt alustavat tutkimuskysymykset korvaantuivat tutkimusprosessin edetessä löytäen lopulliset muotonsa:

1. Millä tavoin Bättre Folk i Fjällenissä rakentui kokijan ja ympäristön välistä esteettistä vuorovaikutusta?
2. Minkälaisia erityispiirteitä tapauksen elämyksellisyyteen liittyi?

Ensimmäisessä kysymyksessä on selkeästi läsnä Berleantin teorian sisältö ja siinä käytetyt käsitteet, jotka koin käyttökelpoisiksi tapaukseni kohdalla ja sisäistin osaksi tutkimukseni ydintä. Toinen kysymykseni sen sijaan kiinnittyi elämyksellisyyden käsitteeseen tarjoten väylän tarttua juuri tämän tapauksen ominaislaatuun ja erityisyyteen. Kysymykseni täydentävät toisiaan, ensimmäinen pureutuessaan yksilökeskeisiin mikroprosesseihin ja toinen taas avatessaan festivaalikonaisuuden suurempia ja osallistujien kesken jaetumpia linjoja. Tavoitteenani oli muotoilla sellaiset kysymykset, jotka olisivat sopivassa suhteessa aineistoon niin, että ne vaatisivat analyysilta tarkkuutta ja syventymistä.

3. Aineettomat laatupiirteet kulutuksen ja tutkimuksen ytimessä

Tapauksessani kietoutuu monella tavalla yhteen ajankohtaiset suuntaukset ja käännteet niin teorioiden ja tutkimuksen osalta kuin myös yhteiskunnan ilmiöiden – talouden, elämäntapojen, kulttuurin – tasolla. Vuosituhannen vaihteessa sekä talouden että tutkimuksen intressit ovat kääntyneet entistä enemmän aineettomiin laatupiirteisiin, kuten tunnelmaan, kokemuksellisuuteen ja ympäristön esteettisyyteen.

Yksi tapa hahmottaa nykyistä kuluttamista on esitys siirtymisestäämme elämystalouteen. Kun perustarpeet ovat tyydytetty eikä pelkkä materia enää riitä, talous hakee vipuvoimaa pehmeämmistä arvoista. Nämä arvot ovat kulttuurin ja taiteen alalla olleet jo pitkään keskiössä, ja nyt kulttuurin alan taloudelliset mahdollisuudet onkin huomioitu aivan uudella tavalla. Erittäin selvästi tämä näkyy taidefestivaalien suosion huimassa nousussa: puhutaan festivalisaatiosta, eli siitä, kuinka taidetarjontaa sovitetaan koko ajan yhä enemmän festivaalin muotoon, jota pidetään taloudellisesti kannattavana²⁸. Elämyksellisyys on vahvasti läsnä viime vuosikymmeninä yleistyneissä boutique-festivaaleissa, jotka pieninä ja tarkasti räätälöityinä festivaaleina huomioivat erityisesti kokijan toimijuuden.

Talouden pyörittämässä maailmassa vetovoimaansa kerryttäneet käsitteet kuten tunnelma, elämys ja ympäristön esteettisyys ovat yhtä lailla tulleet uudella tavalla pinnalle tutkimuksen piirissä. 1990- ja 2000-luvun vaihteessa monilla opinaloilla on puhuttu affektiivisesta ja aistillisesta käännteestä, jonka seurauksena esimerkiksi juuri tunnelman käsitteeseen on tartuttu uudella innolla.²⁹ Vastaavaan tapaan estetiikan piirissä on virinnyt ajatus uudesta estetiikasta, jonka keskiössä olisi perinteisten taidelajien sijasta kokonaisvaltaisempi ympäristön estetiikka ja sitä havainnoiva kokija. Ympäristön käsite on estetiikan ohella ollut paljon esillä myös muissa viitekehyksissä.

---

²⁸ Newbold et. al 2015, xxi

²⁹ Löfgren 2014, 265

3.1. Kaupan omima elämys

Ajatus uudesta, kokemuksellisemmasta taloudesta pohjautuu ensisijaisesti liikkeenjohdon konsultteina toimivien Joseph Pinen ja James Gilmoren kirjoittamaan vaikutusvaltaiseen teokseen *The Experience Economy: Work is Theatre & Every Business a Stage* (1999). Keskeinen käsite *experience economy* on suomennettu elämystaloutena, johon kirjoittajaparin mukaan länsimaissa on siirrytty tuote- ja palveluteollisuuden jälkeen³⁰. Elämystaloudessa ihmiset ovat valmiita käyttämään aikaa ja rahaa korkealaatuisiin ja ikimuistosiin elämyksiin, jotka osallistavat heitä henkilökohtaisesti³¹. Vastaavanlaisesta elämyksellisestä käänteestä on kirjoitettu tosin aiemminkin, esimerkiksi vuonna 1992 saksalainen yhteiskuntateoreetikko Gerhard Schulze loi käsitteen elämisyhteiskunnasta kuvailemaan nykyihmisten taipumusta pohjata valintojaan yhä enemmän ulkoisten pakkojen sijaan yksilöllisten mielikuvien varaan, jotka määrittelevät kuluttajan persoonaa³². On kuitenkin syytä huomioida, että vaikka elämystalouden käsitettä pidetään uutena, on kulttuurin ja talouden vuorovaikutuksella sekä elämyksellisyyden taloudellisella ja poliittisella arvolla pitkä historia³³.

Elämystaloudessa tuotteelle luodaan lisäarvoa elämyksellisillä kehyksillä³⁴ ja tuotanto keskittyy pitkälti abstraktien merkitysten ja konseptien rakentamiseen³⁵. Tuotteesta tekee elämyksen tuotteen ympärille luotu kokonaisuus – asiat, jotka täydentävät tuotetta ja tekevät siitä jotain enemmän. Jos esimerkiksi itse tuote on näytelmä, elämys sisältää esityspaikan, sen sisustuksen ja mukavat tuolit. Kenkien arvo taas saattaa perustua niiden symboliselle arvolle: miten ne rakentavat tarinaa siitä, kuka niiden pukija on. Elämystuotteille on tyypillistä, että tuotteen ympärille rakennetaan tarina tai teema.³⁶ Per Darmerin ja Jon Sundbon mukaan ennen tuotteet täyttivät tarpeita, mutta nyt ihmiset haluavat tehdä kulutusvalinnoillaan elämästään kiinnostavaa, kokea uusia asioita ja paikkoja, viihtyä ja oppia nautittavalla tavalla³⁷.

---

³⁰ Pine & Gilmore 1999, xii

³¹ Pine & Gilmore 1999, 12

³² Karkulehto & Venäläinen 2016, 17

³³ Karkulehto & Venäläinen 2016, 17

³⁴ Karkulehto & Venäläinen 2016, 19

³⁵ Karkulehto & Venäläinen 2016, 15

³⁶ Darmer & Sundbo 2008, 1

³⁷ Darmer & Sundbo 2008, 3

Elämyksen käsite on linkittynyt viimeisen parinkymmenen vuoden aikana elämystalous-teoretisoinnin myötä vahvasti kaupalliseen kontekstiin. Tuotteita markkinoidaan elämyksinä niin innokkaasti, että voidaan puhua jopa elämys-sanan inflaatiosta³⁸. Käsitettä ei kuitenkaan sovi pelkistää kokemuksen kaupalliseksi versioksi. Mielenkiintoista on, että englannin kielestä ei löydy elämykselle omaa vastinetta – elämyksen käsitettä pidetään germaanisten kielten erikoisuutena. Suomen kielessä käsite on suhteellisen uusi, ja se on ilmeisesti tullut suoraan Ruotsista.³⁹ Näissä kaikissa kielissä elämyksen käsite kytkeytyy vahvasti elämän käsitteeseen, mutta muuten kokemus–elämys -vastinpareilla on eri kielissä hieman erilaisia merkityksiä. Saksan kielessä *Erfahrung–Erlebnis* -sanojen merkityseroista on kirjoitettu paljon ja niitä on tulkittu eri tavoin. Suomen kielessä vastaavaa keskustelua ei ole käyty. Gummeruksen sanakirjamäärittelyn mukaan elämys on mieleenpainuva, voimakkaasti vaikuttava kokemus⁴⁰. Saman tyyppiseen muotoiluun on päädytty myös elämysten tutkimuksessa, jonka sisällä elämystä on määritelty esimerkiksi ”kokemuksen voimakkaaksi, elähdyttäväksi ja omakohtaisesti eletyksi muodoksi”⁴¹. Merkityssisältö sopii hyvin yhteen sen kanssa, mitä elämystuotteilta kaupallisessa kontekstissa odotetaan: syvää vaikuttavuutta, kuluttajakeskeisyyttä ja erityistä hohtoa.

Elämysten tuottamisen käsikirjoissa elämyksille tarjotaan eritteleviä määrittelyjä. Pine ja Gilmore ovat esimerkiksi lähestyvät elämyksen käsitettä neljän ulottuvuuden kautta (Kuvio 1.). Kahden akselin, joista toisen ääripäät ovat passiivinen osallistuminen sekä aktiivinen osallistuminen ja toisen omaksuminen sekä uppoutuminen, väliin asettuvat viihteellisyys, esteettisyys, opetuksellisuus ja todellisuuspakoisuus. Erityyppisissä elämyksissä painottuvat eri ulottuvuudet, mutta kokonaisvaltaisuuteen pyrkivissä elämyksissä huomioidaan nämä kaikki.⁴² Suomalaisessa ja Lappi-keskeisessä Sanna Tarssasen toimittamassa *Elämystuottajan käsikirjassa* (2009) elämystä havainnollistetaan lisäksi elämyskolmion kautta (Kuvio 2.), jonka kautta tuotetta voidaan tarkastella sekä tuotteen elementtien että asiakkaan kokemuksen tasojen kautta. Elämyksellisen tuotteen elementtejä ovat yksilöllisyys, aitous, tarina, moniaistisuus, kontrasti ja vuorovaikutus, jotka saavat kokijassa aikaan kiinnostusta, aistimista, oppimista, elämyksen ja lopulta muutoksen.⁴³

---

³⁸ Tarssanen & Kylänen 2009, 8

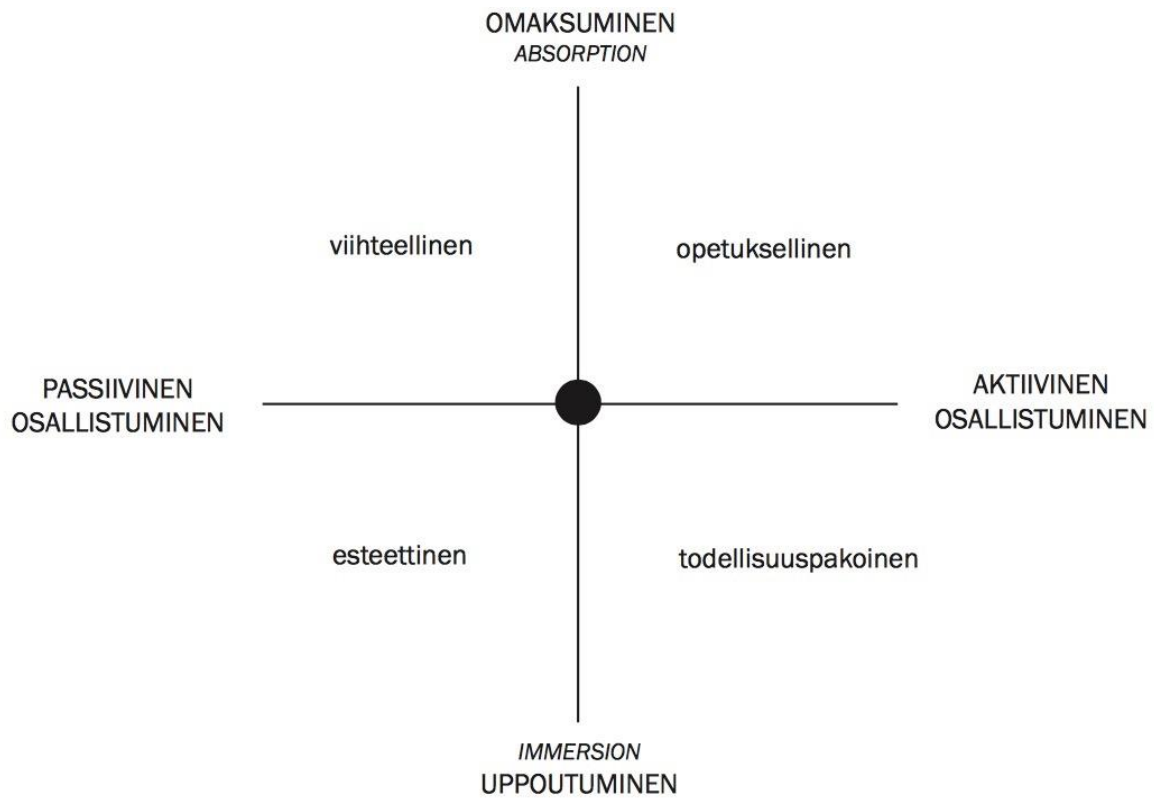
³⁹ Janhila-Anttonen 2016, 157

⁴⁰ Nurmi 2018, MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja

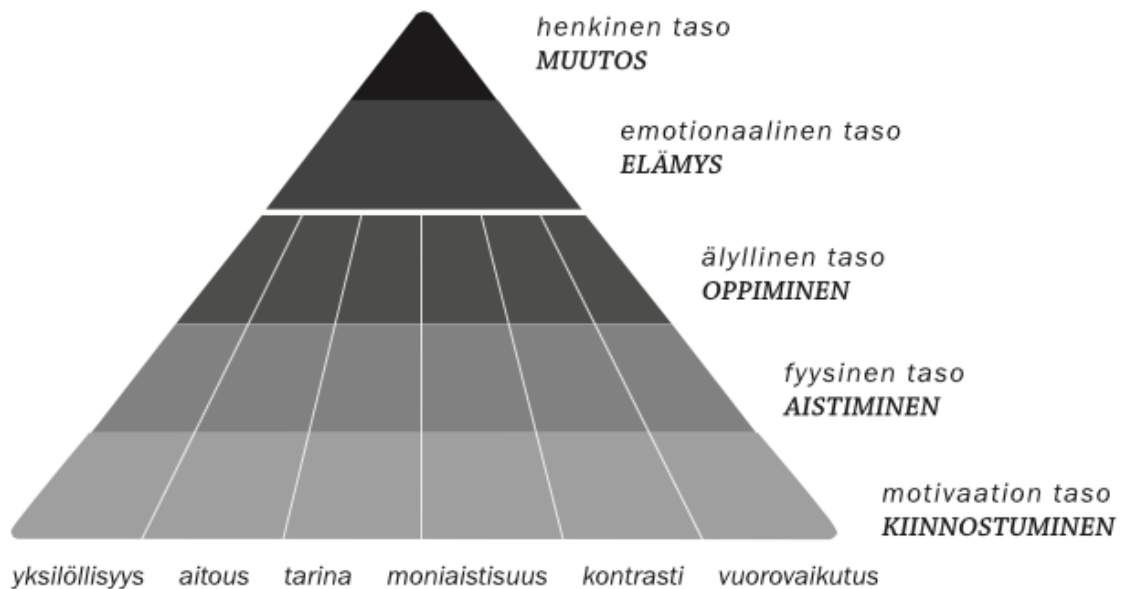
⁴¹ Janhila-Anttonen 2016, 54

⁴² Pine & Gilmore 1999, 30

⁴³ Tarssanen & Kylänen 2009, 11–12

Kuvio 1. Elämyksen neljä ulottuvuutta, The Sweet Spot (Pine & Gilmore 1999, 30). Suomennettu kuvio Tarssanen & Kylänen 2009, 9.

Kuvio 2. Elämyskolmio (Tarssanen & Kylänen 2009, 11)

Elämystaloudessa perinteiselle talousajattelulle keskeinen vastakkainasettelu tuottajan ja kuluttajan välillä kyseenalaistuu, sillä elämyksen syntyprosessissa kokijalla on vähintään yhtä keskeinen rooli kuin tuottajalla⁴⁴. Tuotteen käyttö on samaan aikaan sen tuottamista⁴⁵ ja kokijalla on myös valta kyseenalaistaa tuottajan kaavailemat merkitykset ja käyttötavat ja luoda tilalle omansa⁴⁶. Elämystaloutta voi tätä kautta tulkita myös aktiivista ja voimautunutta yleisöä korostaen. Koska alkuperäinen tuottaja ei voi täysin hallita alullepanemaansa elämyksen syntymisen prosessia⁴⁷, on tuottamisessa kyse lähinnä sellaisten puitteiden luomisesta, jotka antavat mahdollisimman pitkälle vauhtia omakohtaista, aidontuntuista ja positiivista elämystä kohti⁴⁸.

Haluan korostaa, että vaikka puhun teorian tasolla elämyksistä ja Bättre Folk i Fjällen -tapaukseen liittyvistä elämyksellistä elementeistä sekä elämyksellisyyden rakentamista, en voi sanoa, että festivaali olisi ollut osallistujille elämys. Kokeminen on yksilöllistä, eikä ulkopuolelta käsin voi määritellä, kuinka voimakas toisen kokemus on ollut. Vaikka koettava asia olisikin sama, kokemukset siitä vaihtelevat, sillä kokemuksessa on kyse kokijan henkilökohtaisesta vuorovaikutuksesta kohteen kanssa, ja jokainen osallistuu tähän prosessiin eri tavalla riippuen taustoista, emootioista, tulkintoista ja assosiaatioista.⁴⁹ Kiinnostavaa elämystuotteissa onkin, että samaan aikaan, kun elämys on kokijansa näkökulmasta ainutkertainen, tulisi sen tuottajan kannalta olla jossain määrin toistettavissa, järkeistettävissä ja koordinoitavissa. Uniikkiuden ja yleisyyden välille syntyy väistämättä jännite.⁵⁰

3.2. Festivaaleissa on se kaikki

Osana elämystaloutta kulttuuria valjastetaan yhä enemmän palvelemaan taloudellista kasvua. Samaa aikaan kulttuurin asema on kuitenkin poliittisessa diskurssissa selkeästi kaksijakoinen: kulttuurista toivotaan uudenlaisen talouden lippulaivaa⁵¹, mutta toisaalta talouskriisiä

---

⁴⁴ Karkulehto & Venäläinen 2016, 27–28

⁴⁵ Karkulehto & Venäläinen 2016, 28

⁴⁶ Karkulehto & Venäläinen 2016, 29

⁴⁷ Karkulehto & Venäläinen 2016, 29

⁴⁸ Janhila-Anttonen 2016, 161

⁴⁹ Darmer & Sundbo 2008, 6

⁵⁰ Karkulehto & Venäläinen 2016, 21

⁵¹ Lehtonen 2014, 19

seuranneessa kiristämispolitiikassa kulttuuri- ja sivistämisspalvelut listataan ensimmäisenä leikkausvaatimusten kohteeksi⁵². Diskurssin tuottavasta kulttuurialasta voi nähdä myös pitkällä tähtäimellä pyrkivän siihen, että kulttuurin julkisen rahoituksen ideologisia perusteita, roolia ja tarvetta, määritellään uudelleen⁵³. Talouden logiikan tunkeutumisessa kulttuurin piiriin kulttuuria välineellistään ja hyödykkeistään voi nähdä erilaisia haasteita ja uhkia. Elämystalous ja sen piirissä tapahtuva kulttuuritoiminta saattaa yhdenmukaistaa taiteen ja kulttuurin muotoja sekä sisältöjä ja keskittää pinnalle pääseviä toimijoita, sivuuttaa paikallisia ja heidän kulttuuriaan palvelemalla enemmän turisteja ja massoja sekä homogenisoida ympäristöjä ja vaikuttaa luokkakysymyksiin esimerkiksi vahvistamalla gentrifikaatiota⁵⁴. Kun taiteelta vaaditaan elämyksellisyyttä, voiko vaarana olla, että siitä tehdään viihteellisempää? Entä voiko itse taidesisältö jäädä sivuosaan, pintapuoliseksi tapahtuman imagon kohottajaksi?

Kulttuuria osana elämystaloutta on mielekästä tarkastella festivaalien kautta, jotka ovat taiteellisen tuotannon muotona kasvattaneet suosiotaan huimasti elämyspuheen kanssa samana ajanjaksona, viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Festivaaleiksi määritellään tapahtumat, joissa ajallisesti, temaattisesti ja fyysisesti toisiinsa liittyvät ohjelmaosuudet muodostavat kokonaisuuden⁵⁵. On alettu puhua festivalisaatiosta, jonka myötä kulttuurikenttä painottuu yhä enemmän sirpaleisille, ohimeneville ja väliaikaisille muodoille perinteisten ja pysyvien instituutiokeskeisten toimijoiden sijaan⁵⁶. Festivaalit ovat saaneet maineen kaupallisesti toimivana tapahtumamuotona, minkä takia festivaalin leima laitetaan useille tapahtumille taloudellisista syistä⁵⁷. Festivaalien taloudellisiin etuihin kuuluu, että ne toimivat sekä itse tuotteena että kehyksinä muille tuotteille⁵⁸ tuoden yhteen monia osapuolia esiintyjistä yrittäjiin ja julkiseen sektoriin⁵⁹. Ylifestivalisoitumisesta ollaan myös huolissaan: onko festivaaleista tulossa vain kaavamaisia turismiteollisuuden tuotteita, jotka menettävät syvemmät ja persoonalliset sävyensä tarjoten kulutuskeskeistä ja kontrolloitua speaktaakkelihenkistä helppoa viihdettä? Katoaako festivaaleista kaikki kriittiset ja kumoukselliset

---

⁵² Karkulehto & Venäläinen 2016, 23–24

⁵³ Kuusela 2014, 114

⁵⁴ Lähdesmäki 2016, 98–101

⁵⁵ Iso-Aho 2011, 12

⁵⁶ Négrier 2015, 19

⁵⁷ Newbold et. al 2015, xxi

⁵⁸ Jamieson 2004, 66

⁵⁹ Johansson & Kociatkiewicz 2011, 393

aspektit niiden merkityksessä osallistujille pelkäämään virkistystä ja normaalin arjen rikkomista?⁶⁰. Festivaalit kun parhaimmillaan voivat olla paljon enemmän.

Festivaalissa yhdistyy monenlaisia piirteitä, jotka tekevät siitä houkuttelevan muodon vastaten juuri tämän ajan kulutuksen tarpeisiin. Ensisijaisesti festivaalit saatetaan nähdä osallistumisena taidetapahtumaan, mutta kyse on myös paljon muusta. Stanley Watermanin mukaan festivaaleilla juhlitaan jaettu mytologioita ja arvoja esityksen, yleisön ja paikan vuorovaikutuksen kautta.⁶¹ Keskeistä olisikin tietty ryhmä ja se, mitä ryhmän sisällä pidetään arvokkaana. Festivaali on tapa sekä tunnustaa yhteisön olemassaolo että rakentaa sen sisältöä. Onkin sanottu, että festivaalit ovat keskeinen solmukohta elämäntyylien matriisissa, jonka kautta yksilö voi luoda, hallita ja artikuloita identiteettiään⁶². Erilaiset arvot ja normit ovat pohjana festivaaliin liittyville fantasioille ja kuvastolle, joiden kautta luvataan intensiivisiä aistimuksia, pakoa ja yhteisöllisyyttä⁶³. Festivaaleilla kulutuksen kohteena on siis näkyvän aineksen lisäksi vahvasti myös symboliset merkitykset ja festivaalille luotu omaleimainen tarina.

Tavoite elämyksellisyyden lisäämiseen näkyy selvästi siinä, miten festivaaleja on kehitetty viime vuosina: musiikin ohella myös muihin elementteihin panostetaan. Festivaalit ovat luonteva ympäristö elämyksellisyyden kehittämiseksi, sillä niihin kuuluu lähtökohtaisesti juuri niitä aspekteja, joita nyt viljellään myös niille vieraammassa yhteyksissä: taidetta ja kulttuuria, esteettistä paikan ja sen tunnelman kokemista, moniaistisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Monipuolisuutta tukevassa festivaalimuodossa on mahdollisuus huomioida sekä Pinen ja Gilmoren elämyksen neljä ulottuvuutta sekä Tarssasen ja Kylösen elämyskolmion eri elementtejä. Pinen ja Gilmoren opetuksellinen ulottuvuus ei perinteisemmissä festivaaleissa ole niin vahvasti läsnä, mutta on nähtävissä suunta, jossa kokija ja hänen toimijuutensa korostuu. Opetuksellinen näkökulma voi siten näkyä esimerkiksi työpajoissa, paneelikeskusteluissa tai toiminnallisissa aktiviteeteissa.

---

⁶⁰ Bianchini & Maughan 2015, 243

⁶¹ Waterman 1998, 59

⁶² Bennett & Woodward 2016, 22

⁶³ Johansson & Toraldo, 221

Eriyisesti elämyksellisyys on läsnä boutique-festivaaleissa, joiksi luetaan pienikokoiset, epäkaupalliset ja poikkitaiteelliset tapahtumat, jotka tarjoavat osallistavia aktiviteetteja⁶⁴. Kaikkiin festivaaleihin liittyy jonkin asteista kaupallisuutta mm. lipunmyynnin muodossa, mutta boutique-festivaalit määritelmällisesti käsitetään vaihtelevin tavoin epäkaupallisiksi⁶⁵. Boutique-festivaalin käsite on ensimmäisen kerran esiintynyt Georgia Seffrinin tutkimuksessa australialaisesta lasten taidefestivaalista THE OUT OF THE BOX (2005). Seffrinin mukaan festivaaleilla on länsimaissa kaksi keskeistä suuntausta: suuret taidetapahtumat, joka tuo maailmanluokan tähtiä ja avantgardea järjestäjäkaupunkiin ja toisaalta pienen yhteisön festivaalit, jotka keskittyvät festivaalien perinteiseen funktioon eli yhteisön yhdistämiseen. Boutique-festivaali yhdistää elementtejä näistä kahdesta. Käsite on lainattu 1950-60-luvulla yleistyneistä jälleenmyyntiliikkeistä, pienistä putiikeista, joilla oli tarkkaan mietitty valikoima populaarien ja korkeatasoisempien tuotteiden välimaastosta. Samaa tapaan boutique festivaaleilla on sekä korkeatasoista taidetta että yhteisölle läheisempää ohjelmaa.⁶⁶ Boutique-festivaali järjestetään tietyille yleisölle ja siihen liittyvää tuntemusta vasten, toisin kuin suuret festivaalit, joiden ohjelmiston on tarkoitus kattaa mahdollisimman laaja esteettinen verkko⁶⁷.

Keskeisintä boutique-festivaaleissa on osallistujan asemointi keskiöön. Boutique-festivaalin tuottajat pyrkivät kommunikoimaan tiiviisti yleisönsä kanssa niin, että koko festivaalirakenne perustuu tuottajan, taiteilijoiden ja yleisön väliseen dialogiin⁶⁸. Yleisö on vahvasti mukana festivaalin tekemisessä – kokija on merkitsevä oman kokemuksensa tekijä. Keskiössä on ennemminkin prosessi kuin lopullinen tuote, ja tarkoituksena on siten voimauttaa yhteisöä. Toisaalta, vaikka huomio onkin yleisön osallistamisessa, eikä lopullisen tuotteen erinomaisuudessa, pidetään laatua tärkeimpänä tekijänä ohjelmiston suunnittelussa.⁶⁹ Yleisön arvostaminen näkyy ohjelman tasolla siinä, että osallistajat nähdään kulttuurisesti kykenevinä eikä heitä aliarvioida. Lasten festivaaleilla tämä näkyy siinä, että heille tarjotaan myös totuttua kehittyneempiä muotoja ja narratiiveja.⁷⁰ Seffrin näkee boutique-festivaalien onnistuvan saavuttamaan tasapainon katsomisen ja osallistumisen sekä

---

⁶⁴ Yeganegy 2012

⁶⁵ Johansson & Toraldo 2017, 234 notes

⁶⁶ Seffrin 2005, 252

⁶⁷ Seffrin 2005, 253

⁶⁸ Seffrin 2005, 253

⁶⁹ Seffrin 2005, 254

⁷⁰ Seffrin 2005, 255

osallistumisen ja kuluttamisen välillä⁷¹. Boutique-festivaali käsittää yleisön tekijänä ja määrittelee siten uudella tavalla tilan ja esiintymistavan⁷².

Roxanne Yeganegy asettaa boutique-festivaalit vasten perinteistä konserttimallia ja katsoo niiden siten uhmaavan katsojuutta⁷³ tarjoten tilalle intiimiyttä, ainutlaatuisuutta sekä monitaiteisuutta⁷⁴. Ne myös haastavat ankaran ja kilpailullisen festivaaliteollisuuden, jossa festivaalit kamppailevat saadakseen osansa rajallisesta määrästä sopivia, hyvin tunnettuja artisteja, joista monet ovat ylihintaisia pienemmille tapahtumille⁷⁵. Boutique-festivaalit voikin tulkita vastalauseena ajatusmallille ”suurempi on parempaa”⁷⁶. Boutique-festivaalit antavat vaihtoehdon kuluttajille, jotka suhtautuvat kriittisesti massatuotantoon ja standardisoituihin tuotteisiin⁷⁷ esiintymällä eettisempinä, autenttisempina ja itsenäisempinä, nostalgisen festivaalikokemuksen lähettiminä⁷⁸.

3.3. Ympäristön kokemisen esteettisyys

Tutkimukseni keskeiset teoreettiset käsitteet ympäristön esteettisyys, tunnelma ja kokemus ovat viimeisimpinä vuosikymmeninä tulleet yhä suosituimmiksi tutkimuksen piirissä. Useilla eri opinaloilla puhutaan affektiivisestä ja aistillisesta käänteestä, jossa kulttuuria ei tulkita pelkästään tekstinä, symbolina ja diskurssina, vaan myös vähemmälle tutkimiselle jääneinä ei-diskursiivisina ulottuvuuksina.⁷⁹ Juuri tällaiset vaikeasti tartuttavat, tunneperäiset ja häilyvät aspektit ovat merkittävässä osassa kokemisessamme. Myös estetiikan painotus on siirtynyt yhä enemmän kokijaan. Muun muassa Gernot Böhme ja Arnold Berleant lukevat itsensä edustajaksi uudelle estetiikalle, joka on ennen kaikkea havaitsemisen estetiikkaa, siinä missä vanha estetiikka keskittyi

---

⁷¹ Seffrin 2005, 260

⁷² Seffrin 2005, 259

⁷³ Yeganegy 2012, 7

⁷⁴ Yeganegy 2012, 155

⁷⁵ Yeganegy 2012, 148

⁷⁶ Yeganegy 2012, 151

⁷⁷ Yeganegy 2012, 155

⁷⁸ Yeganegy 2012, 156

⁷⁹ Löfgren 2014, 256

arvioimiseen ja keskusteluun. Yksi keskeinen uuden estetiikan kiinnostuksen kohde on suhde ympäristöllisten piirteiden ja inhimillisten tilojen välillä.⁸⁰

Berleant muotoilee teoksessaan *The Aesthetics of Environment* (1992) uudenlaista estetiikan paradigmaa, jossa ympäristö ei ole pelkästään mukana estetiikan piirissä, vaan asettamassa lähtökohtaa koko esteettiselle ajattelulle. Tämän uuden estetiikan hän nimeää osallistumisen estetiikaksi, jossa kokija osallistuu tilanteeseen ja tulee erottamattomaksi osaksi sitä. Englanninkielen sana *engagement* ei ole merkityssisällöltään suoraan käännettävissä suomen kieleen, sillä sanaan ja siihen miten Berleant sitä käyttää, sisältyy osallistumisen ja osallisuuden lisäksi ajatus sitoutumisesta. Puhun jatkossa osallistumisen estetiikasta, mutta myös kaiku sitoutumisesta on hyvä pitää mielessä. Osallistumisen estetiikka korvaa 1800-luvulta asti vahvana vaikuttaneen intressittömyyden estetiikan, jossa taiteen kokemisen ajatellaan olevan olemukseltaan erilaista kuin muun kokemisen, ja jossa taide on kokijasta erillään, etäisyyden päässä. Vanha estetiikka on auttanut tunnistamaan esteettisen kokemuksen erityisyyden⁸¹ ja palvellut tiettyjä esteettisen kokemuksen puolia, mutta samaan aikaan se on kieltänyt sen monitahoisuuden⁸². Eikä perinteinen estetiikka joudu hankaluuksiin pelkästään ympäristön estetiikan kohdalla, vaan se osoittautuu liian kapea-alaiseksi myös taiteen uusia vuorovaikutteisempia muotoja tulkittaessa⁸³. Elämme taiteellisen ja esteettisen laajentumisen aikaa, mikä vaatii myös teorian laajentumista⁸⁴.

Berleant määrittelee ympäristön monimutkaisten suhteiden verkostona, joka antaa muodon ja sisällön jokapäiväiselle elämälle. Ympäristö ei ole itsenäinen kokonaisuus, meistä erillinen objekti – ihmisinä emme ole ympäristöstä ulkopuolisia, vaan muodostamme sen kanssa jatkumon.⁸⁵ Berleantin mukaan kaikessa havainnoinnissa on mukana esteettinen ulottuvuus, mikä merkitsee myös sitä, että kaikessa meitä ympäröivässä on esteettisiä elementtejä⁸⁶. Niinpä esteettisen voi

---

⁸⁰ Böhme 2017, 12

⁸¹ Berleant 1992, 158

⁸² Berleant 1992, 157

⁸³ Berleant 1992, 158

⁸⁴ Berleant 1992, 158

⁸⁵ Berleant 1992, 4

⁸⁶ Berleant 1992, 10

nähdä olevan kokemuksen läpitunkeva ja kaikkialla läsnä oleva universaali kategoria⁸⁷. Jotta havainnoimisen esteettinen ulottuvuus olisi läsnä, tulee kokijan olla aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja ottaa siihen osaa kokonaisvaltaisesti kehonsa aistillisella repertuaarilla ja välittömällä merkityksenannollaan⁸⁸. Koska olemme osa havaitsemaamme kokonaisuutta, osallistumisemme ei kohdistu mihinkään yksittäiseen objektiin, vaan tilanteeseen, esteettiseen kenttään⁸⁹. Kokijalla on merkittävä ja aktiivinen rooli ympäristössään: hän on ”näyttelijänä maiseman teatterissa”⁹⁰. Esteettinen ympäristö on kaikkien media, ihmisenä olemisen taidetta⁹¹.

Berleantin ottaessa ympäristön estetiikan paradigmansa ydinkäsitteeksi, Böhme kietoo oman teoriansa tunnelman ympärille. Tunnetuimpiin tunnelman teoretisoijiin kuuluva Böhme määrittelee teoksessaan *The Aesthetics of Atmospheres* (2017) tunnelman subjektin ja objektin väliseksi tilan täyttäväksi emotionaaliseksi sävyksi. Böhmen mukaan tunnelma on ensisijaisin havaitsemisen kohde⁹². Tunnelma on tapa, jolla ympäristö esittää itsensä – objekti säteilee ympärilleen läsnäolonsa piirteitä. Subjekti osallistuu tähän sävyyn ja tulee samalla tietoiseksi omasta läsnäolostaan.⁹³ Tunnelmissa on objektiivisia piirteitä: voit astua tunnelmaan, tulla sen kaappaamaksi ja ihmiset voivat jakaa yhtenäistä käsitystä tunnelman laadusta. Toisaalta tunnelma ei määrity pelkästään objektiivisesti, sillä se ei ole mitään ilman sille altistuvaa subjektia, joka vaikuttuu tunnelmasta ja jonka omat tuntemukset vaikuttavat siihen.⁹⁴ Tämän kaksipuolisuuden vuoksi tunnelmia voi lähestyä sekä tuottamisen että vastaanottamisen näkökulmista, hedelmällisimmin kuitenkin näitä yhdistäen.

Böhme linkittää tunnelman käsitteen teoksessaan vahvasti käytännön sovelluksiin ja laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tunnelma kiinnittyy lavastamisen taiteeseen, jonka kautta on kiinnostava tarkastella laajempaa kontekstia, elämämme teatterisoitumista ja yhteiskunnan estetisoitumista. Todellisuutemme estetisoitumisessa on kyse kaiken lavastamisesta: tapahtumat,

---

⁸⁷ Berleant 1992, 11

⁸⁸ Berleant 1992, 10

⁸⁹ Berleant 1991, 49

⁹⁰ Berleant 1991, 76

⁹¹ Berleant 1992, 23

⁹² Böhme 2017, 23

⁹³ Böhme 2017, 74

⁹⁴ Böhme 2017, 2

tuotteet ja kaupungit lavastetaan, yksilöt lavastavat elämäntyyliänsä ja politiikka lavastetaan kuin se olisi teatteria. Tuotteet palvelevat suhteellisen vähän varsinaisia inhimillisiä tarpeita, ja niiden arvo määrittynyt sen sijaan perustuen niiden lavastamisarvoon.⁹⁵ Perinteisiin taidelajeihin keskittyvä esteettinen teoria on riittämätön kuvaamaan tuotteiden, arkipäivän ja politiikan esteettisyyttä, minkä takia tarvitaan esteettisyyden kokonaisvaltaisuuden allekirjoittava ja sen sosiaalisen voiman huomioiva uusi estetiikka⁹⁶. Tunnelman fokusoima esteettinen teoria toimii näin sekä tämänhetkisen kulttuurimme kriittisenä teoriana että uusia näkökulmia perinteisiin taidelajeihin tarjoavana positiivisena teoriana⁹⁷.

Vaikka Böhmellä ja Berleantilla on eri käsitteet keskiössä, on heidän näkökulmissaan paljon yhtymäpintaa. Tunnelma yhdistyy Böhmen käytössä vahvasti tilallisuuteen, kun taas Berleantin ympäristön käsittelyssä korostuu jatkuvuus subjektin ja ympäristön välillä. Molemmat käsittävät havainnoimisen perustavanlaatuisena kehollisena tapana olla läsnä ympäristössä: havaitseminen on jaettava todellisuutta⁹⁸. Berleantin ja Böhmen teorioiden voisi myös nähdä vaikuttuneen John Deweyn teoksesta *Art as experience* (1934). Sekä Dewey että Berleant käsittävät esteettisen kokemuksen laajasti, niin taiteeseen kuin arkipäiväänkin liitettynä, inhimillisen elämän keskeisenä osana. Lisäksi he molemmat korostavat ihmisen vuorovaikutusta ympäristön kanssa ja kokijan aktiivista osallisuutta. Deweyn teorian keskiössä on kuitenkin myös jatkuvasta kokemusten virrasta erotettava varsinainen kokemus, joka muista erottuvana, mieleen jäävänä ja täyttymykseen päättävänä kokonaisuutena⁹⁹ voisi rinnastua elämykseen, tai ainakin olla jonkinlainen välimuoto matkalla kohti sitä.

Deweyn mukaan arkipäiväinen kokemisemme on usein välinpitämätöntä, väsähtänyttä ja stereotyyppistä. Emme tunne olevamme kylliksi elossa – aisteissamme ei ole ytyä, emme tavoita ajattelullamme asioiden merkityksiä ja olemme paatuneita ympäristöllemme.¹⁰⁰ Lisäksi Dewey arvioi, että kiireisessä ja kärsimättömässä nyky-yhteiskunnassa vastaanottaminen ylikorostuu ja jatkuva ärsykkeiden virta turruttaa meidät tehden kokemuksistamme pintapuolisia:

---

⁹⁵ Böhme 2017, 33

⁹⁶ Böhme 2017, 23

⁹⁷ Böhme 2017, 6

⁹⁸ Böhme 2017, 89

⁹⁹ Dewey 2010, 50

¹⁰⁰ Dewey 2010, 315

”Mahdollisimman monen vaikutelman sullomista yhteen pidetään elämänä, vaikkei yksikään niistä olisi mitään liioittelua tai siemailua kummempaa”¹⁰¹. Tällainen arjen yksitoikkoisuus ja mitäänsanomattomuus tekee taiteen, kuvitelmien ja haaveiden maailmasta vetovoimaisen¹⁰², ja ehkä voisi ajatella, että se houkuttaa ihmisiä myös kaupallisten elämysten pariin. Dewey itse kuitenkin tuntuu kannustavan ennemminkin siihen, että pyrkisimme arjessamme kokonaisvaltaisempaan ja esteettiseen kokemukseen. Hän esittää, että nimenomaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa on valtava kokemuksellinen potentiaali: ”Elävinä olentoina olemme paitsi elävimmillämme, myös tasapainoisillamme ja väkevimmillämme hetkinä, jolloin olemme täyteläisissä kanssakäymisissä ympäristössämme, jossa aistimamme aines ja asioiden väliset suhteet sulautuvat toisiinsa mahdollisimman täydellisesti”¹⁰³. Eläminen hahmottuu Deweyn teksteissä ihmisen ja ympäristön välillä muodostuvina tekemisinä ja altistumisina, ja yksilön tulisi pyrkiä tasapainoon näiden kahden vuorovaikutuksen suunnan välillä.

Böhmen kuvaus tunnelmien kokonaisvaltaisuudesta tuo mieleen Deweyn hahmotteleman kokemusta leimaavan laatupiirteen. Böhme kirjoittaa, että tunnelmat kyllästävät kaiken, antavat vivahteen kokonaisuudelle, kylvettävät kaiken tietynlaisessa valossa ja yhdistävät vaikutelmien moninaisuuden yhdeksi emotionaaliseksi tasoksi. Tunnelmat ovat kuin kokonaisuuden esteettinen laatu, ”jotain enemmän”, mikä on mahdotonta ilmaista.¹⁰⁴ Dewey taas kuvailee, että huolimatta osien erilaisuudesta kokemuksella on yhtenäinen luonne, joka syntyy yhden laatupiirteen kokonaisuuden kattavasta leimasta. Tämä kokemuksen esteettinen laatupiirre valitsee olennaisen ja sävyyttää sen omanvärisekseen sitoen kirjavat ainekset yhteen.¹⁰⁵ Voisiko tunnelma olla Deweyn hakema kokemuksen sidosaines? Myös laajempia kokonaisuuksia ja ajanjaksoja voi leimata tietyt tunnelmalliset sävyt, jotka sitovat ristiriitaisiakin ja yhteen sopimattomia osasia omanlaisekseen tilkkutäkiksi.

Berleant, Böhme ja Dewey käsittelevät kaikki sitä, miten ihminen perustavanlaatuisesti on tässä maailmassa. Hän on osa ympäristöä, havainnoi itseään suhteessa siihen, hahmottaa näitä

---

¹⁰¹ Dewey 2010, 61

¹⁰² Dewey 2010, 315

¹⁰³ Dewey 2010, 129

¹⁰⁴ Böhme 2017, 29

¹⁰⁵ Dewey 2010, 58

emotionaalisia yhteyksiä tunnelmina, ja kaikki tämä muodostaa jatkuvaa kokemusten virtaa, josta silloin tällöin myös erotetaan yksittäisiä kokonaisuuksia. Tämän kaiken läpi piirtyy esteettinen ulottuvuus, sillä meillä on mahdollisuus antaa aistimалlemme merkitys olla ”jotakin enemmän”. Vaikka Dewey ja Böhme nostavat esiin myös kritiikkiä yhteiskuntaamme kohtaan, välittyy heidän teksteistään myös usko yksilöön ja tämän vaikuttamismahdollisuuksiin.

3.4. Ihmisläheisemmän elämyksen luonnostelua

Elämystalouden, festivaalien ja uuden estetiikan teorioista on löydettävissä yhteneviä juonteita. Kaikissa näissä korostuu yhä enemmän kokija ja hänen aktiivinen rooliinsa. Siten vastakkainasettelu niin kulutustuotteiden kuin taiteenkin tuottamisen ja vastaanottamisen välillä hälvenee. Kokemuksen tullessa keskiöön huomio kohdistuu sen moniulotteisuuteen ja epämääräisyyteen, ja lisääntyy tarve erilaisille työkaluille, joilla saada siitä otetta. Puhutaan tunnelmista, vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa, emootioista, esteettisestä havainnoinnista ja osallisuudesta ja kysytään, miten tällaisia laatuja voidaan luoda ja käsitellä. Loppujen lopuksi kokemisessa on kyse niin monimutkaisesta kokonaisuudesta, että hallinnan yrityksistä huolimatta se elää omaa elämäänsä.

Mielestäni elämyksen käsite kaipaa lisää syvyyttä. Elämys-käsite tuntuu saavan kaupallisen yhteytensä vuoksi pelkistetysti kahdenlaista käsittelyä: kauppatieteellisissä sekä esimerkiksi useissa taiteen edistämiseen pyrkivissä tutkimuksissa käsittely on pintapuolista ja hurmioitunutta, kun taas yhteiskunnallisessa ja kapitalismikriittisessä viitekehyksessä elämys-käsitteellä on pikemminkin demoninen kaiku. Oman linjani näkisin asettuvan näiden välimaastoon. Pyrkimys paketoida kaikki elämyksellisyyden kiiltävään pintaan menemättä syvemmälle ihmisyyden olemisen peruskysymyksiin, ei tee oikeutta itse asialle – siitä kuinka upeasta ja monisyisestä prosessista on kyse, kun puhumme kokonaisvaltaisesta kokemisesta. Mielestäni on tarpeellista pureutua syvemmälle tähän prosessiin: mikä tekee kokemuksesta elämyksen ja miten se kytkeytyy ihmisen perustavanlaatuisen tapaan olla yhteydessä ympäristöönsä? Tältä pohjalta tuntuu luontevalta lähteä peilaamaan elämykseen liittyvää kontekstia estetiikan teorioihin kokemisesta ja havainnoimisesta.

Elämysteorian kontekstissa elämyksellisyys esittäytyy ulottuvuuksina ja elementteinä, joiden kautta tuotetta voi analysoida. Itse tiivistäisin nämä siten, että elämyksellisyys on yksilön henkilökohtaista sitouttamista, kokemuksen ainutlaatuisuutta, kokemisen kokonaisvaltaisuutta sekä abstrakteja merkityksiä. Elämystaloudessa myös tunnelman käsite on saanut yhä enemmän kaupallista kaikua. Tunnelma on juurikin sitä, mikä tekee tuotteesta jotain enemmän – aistillista, kokemuksellista, esteettistä, kuluttajaa osallistavaa – ja tämä on sitä, mitä elämystaloudessa haetaan. Tunnelma ajatuksen siltanani pohdin, voisiko elämyksellisyyttä hahmottaa vielä enemmän ympäristön kautta, kokijan ja ympäristön tiiviinä vuorovaikutuksena? Eikö varsinainen elämys tarvitsisi juuri Berleantin kuvaamaa osallistumista ja kaiken kokemisen läpikäymää esteettisyyttä? Elämyksen kokonaisuutta voisi tarkastella moniulotteisena ympäristönä ja esteettisenä kenttänä, jossa kaikille yksityiskohdille on mahdollisuus antaa esteettistä merkitsevyyttä. Kokija on itse aktiivisesti osana elämystä juuri niin kuin Berleant muotoilee: ”Näyttelijänä maiseman teatterissa”. Tunnelman kautta kokija on kehollisesti ja emotionaalisesti läsnä ympäristössään, ja tuntee siten elävänsä. Elämyksen käsitteen pohjautuu juuri elämiseen. Lopulta tunnelma on vielä se, joka kietoo osat yhteen kokonaisuudeksi: niin eletävässä hetkessä kuin myös muistellamme kokemaamme elämystä jälkeenpäin.

Toisaalta näkisin myös, että uutta estetiikkaa voisi täydentää oppimalla jotain elämystuotteista ja esimerkiksi juuri festivaaleista. Näissä nimittäin huomioidaan se, kuinka keskeisesti yhteisö ja sosiaaliset suhteet muovaavat kokemusta. Vaikka esimerkiksi Berleant korostaa esteettisyyttä universaalina havainnoinnin ulottuvuutena, ei hän esimerkeissään tuo esiin, että ulottuvuus olisi läsnä myös ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Myös esimerkkien ympäristöt ovat ihmisistä tyhjiä, tai ainakaan muiden läsnäoloa ei tuoda esiin: ihminen kävelee yksin luonnonympäristössä tai tyhjässä kirkossa, eikä esimerkiksi seiso ahtaassa julkisessa kulkuneuvossa kylki kyljessä kanssamatkustajiensa kanssa. Samaan tapaan Böhme ei kiellä muiden ihmisten vaikutusta tunnelmiin, ja silloin tällöin näihin viitataan epäsuoemmin, mutta suhteessa siihen, kuinka merkittävänä itse näkisin ihmisten välisten sanallisen ja sanattoman vuorovaikutuksen sekä ihan pelkästään kehollisen läsnäolon tunnelmien muotoutumisessa, koen käsittelyn jäävän ohueksi.

Tässä tutkimuksessa kulutuksen ja estetiikan näkökulmat asetetaan valaisemaan boutique-festivaaleihin kategorisoitavaa tapausta. Boutique-festivaalit tarjoavat väylän tarttua elämyksellisyyteen uudella otteella, joka ottaa etäisyyttä kaupallisuuteen ja kurottaa kohti

estetiikkaa. Boutique-festivaaleissa elämyksellisyys näkyy laadullisina elementteinä ja positiivisesti tulkittavina piirteinä: festivaaleilla korostuu kokijan toimijuus, yhteisö, yleisön tunteminen, arvostaminen sekä haastaminen ja ihmisen näkeminen monipuolisena kokonaisuutena. Sen sijaan nämä pienet tapahtumat välttävät monet riskit, joita elämyksien viljelemisessä yleensä nähdään, kuten pinnallisuus, speaktaakkelimaisuus, kaupallisuus, keinotekoisuus sekä standardimaisuus ja massojen miellyttäminen. Tutkimuksen anti olisikin tässä se, että ajankohtainen ilmiö, elämyksellisyys, tuodaan esiin tapauksen kautta, jossa tulee esiin sen hyviä mahdollisuuksia. Tarkoitus ei kuitenkaan ole väittää, että boutique-festivaali olisi konseptina täysin ongelmaton, ja etteikö yksittäisiin tapauksiin voisi suhtautua hyvinkin kriittisesti – voisi esimerkiksi nähdä, että boutique-festivaalien riskinä on tietty elitistisyys ja homogeenisyys, joka sulkee yhteisöön kuulumattomia ulkopuolelle. Näkökulmassani on kyse ennemminkin siitä, että ilmiötä tarkastellaan enemmän mahdollisuuksien kuin uhkien kautta.

Teorian pohjalta väitteeni on, että pienet boutique-festivaalit vastaavat omalla, tosin epäkaupallisella tavallaan aikamme kulttuurituotannon ihanteisiin rakentaen elämyksellisyyttä ihmisläheisesti ja persoonallisesti. Valittuja estetiikan teorioita hyödyntämällä elämyksellisyyttä voi lähestyä elämysten käsikirjoja herkemällä tavalla niin, että tarkastelun keskiössä on kokijan ja ympäristön välisen esteettisen vuorovaikutuksen vivahteikkuus. Tämän takia ympäristö on oman analyysini ytimessä, varsinkin kun omassa tapauksessani, Bättre Folk i Fjällen -festivaalissa, Pyhätunturin ympäristö on vielä erikoisuudessaan erityisen keskeisessä ja kiinnostavassa osassa. Aineiston analyysin pohjalta uskon voivani vastata kysymykseen siitä, millä tavoin juuri Bättre Folk i Fjällenissä kokijan ja ympäristön välistä esteettistä vuorovaikutusta rakentui sekä minkälaisia erityispiirteitä kyseisen tapauksen elämyksellisyyteen liittyi.

4. Laskettelukeskus vaihtoehtoisen festivaalin ympäristönä

Käsitän tässä tutkielmassa ympäristön laajasti Berleantia mukaillen niin, että siihen sisältyy fyysisen ulottuvuuden lisäksi myös aineettomia tasoja, koko jana rakennetun ja alkuperäisemmän luonnonympäristön välillä sekä määrittelevänä tekijänä vuorovaikutus ihmisen kanssa. Ympäristö on monimutkaisten suhteiden verkosto, johon sisältyy kaikki, siis myös ympäristössään toimiva ihminen.¹⁰⁶ Käsitys linkittyy mielestäni hyvin myös Doreen Massey'n tulkintaan paikasta sosiaalisten suhteiden ja ymmärrysten kohtaamispaikkana, risteyskohtana. Hän on kritisoinut tapaa määritellä paikka ajan staattisena toisena ja niin, että paikalla on nähty olevan yksi yhtenäinen identiteetti, joka on kääntynyt sisäänpäin ja rakentuu sisäänpäin kääntyneen historian pohjalta¹⁰⁷. Hänen vaihtoehtoisessa ajattelussaan paikan tuntu määrittyy sen yhteyksistä muun maailman kanssa ja sen identiteetti on muuttuva ja monisäikeisen kirjava¹⁰⁸. Sekä Berleantin että Massey'n käsityksissä korostuu se, että sijaitseminen jossain on enemmän kuin pelkkää fyysistä olemista.

Perinteisesti festivaalit ovat olleet paikallisen yhteisön tapa juhlia erityisyyttään¹⁰⁹ sekä keino sitoa ihmisiä kotipaikkaansa¹¹⁰, mutta yhä enenemissä määrin festivaaleja on alettu suunnata laajemmalle yleisölle niin, että festivaalit linkittyvät vahvasti turismiin¹¹¹. On jopa väitetty, että festivaalien kulttuurista puolta ei voi erottaa kaupallisesta turismi-intressistä, alueellisesta ja paikallisesta taloudesta sekä paikan markkinoinnista¹¹². Festivaaleilla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia ympäristölle, jossa se järjestetään: festivaaleilla pyritään usein elävöittämään kaupunkia tai aluetta¹¹³ sekä nostamaan sen imagoa ja tekemään siitä vetovoimaisempi vierailukohde¹¹⁴. Muutoksen suunta on nostanut huolen siitä, että festivaalit samankaltaistuvat, ovat irrallaan paikallisista resursseista ja kulttuurisista tarpeista¹¹⁵, kadottavat suhteensa itse tapahtumapaikkaan

---

¹⁰⁶ Berleant 1992, 4

¹⁰⁷ Massey 2008, 25

¹⁰⁸ Massey 2008, 29

¹⁰⁹ MacLeod 2006, 228

¹¹⁰ Quinn 2000, 263

¹¹¹ MacLeod 2006, 229

¹¹² Waterman 1998, 60–61

¹¹³ Lähdesmäki 2016, 93–94

¹¹⁴ Newbold et. al 2015, xxii

¹¹⁵ Quinn 2005, 938

muodostuen paikattomiksi festivaaleiksi¹¹⁶, joista on vaikea löytää kulttuurista autenttisuutta tai oikeita elämyksiä¹¹⁷.

Siinä missä festivaaleilla on merkitystä ympäristölle, on ympäristö myös keskeinen tekijä siinä, minkälaiseksi festivaalikokemus muodostuu. Festivaalikävijät hakevat festivaalivalinnoillaan taidekokemusten lisäksi aktiivisesti myös paikkakokemuksia¹¹⁸. Minttu Karppisen ja Pirjo Laaksonen tutkimuksessa kaupunkiin erikseen tuodusta kiertävästä festivaalikonseptista nousi esiin osallistujien kokemus festivaalista irrallisena ja keinotekoisena sekä elämyksellisyydeltään heikkona. Syinä näyttäytyivät tapahtuman löyhä tarina, sosiaalisen tilan heikkous sekä fyysisen että toiminnallisen ympäristön virikkeettömyys. Festivaalilta olisi odotettu moniulotteista paikkakokemusta, ei pelkkää bändien kuuntelua.¹¹⁹ Karppisen ja Laaksonen mukaan elämyksellisyyden kannalta olisi ideaalia, että tapahtuma ja kaupunkitila olisivat uutta luovassa vuorovaikutuksessa keskenään, sijainnin luoden uskottavuutta, ainutlaatuisuutta ja moniaistisuutta¹²⁰. Elämyksellisyyden kannalta festivaalikuluttajia houkuttelee kokonaisuutta yhteen kietova tarina ja tunnelma jopa itse konserttia tai muuta ensisijaista vetotekijää enemmän. Järjestäjän kannalta olisikin tärkeä pyrkiä sitomaan tapahtuma mielekkäästi ympäröivään tilaan, pyrkiä hyödyntämään sen olemassa olevaa potentiaalia sekä korostaa sen piirteitä, jotka rakentavat persoonallista ja vetovoimaista kokemukontekstia.¹²¹ Analyysin edetessä tulen osoittamaan Bättre Folk i Fjällenin osallistujien haastatteluihin perustuen, että tässä tapauksessa festivaali ja paikka kietoutuivat mielenkiintoisella tavalla yhteen elämyksellisyyttä rakentaen.

Bättre Folk i Fjällenin ympäristössä epätyypillistä suhteessa moniin muihin festivaaleihin oli se, että festivaalialuetta ei rakennettu erikseen tapahtumaa varten – tapahtumaan ei kuulunut lainkaan omaa infrastruktuuria. Sen sijaan festivaali sovitettiin jo olemassa oleviin rakenteisiin, joista osa oli enemmän ja toiset vähemmän tyypillisessä käytössä. Tuottaja Aki Roukala kertoo käyneensä edellisenä kesänä Pyhä Unplugged -festivaaleilla tarkastelemassa, minkälainen esitystapa tunturissa on ja miten eri tavoilla paikkaa voi hyödyntää. Bättre Folk i Fjällenissä majoitus tarjottiin

---

¹¹⁶ MacLeod 2006

¹¹⁷ Karppinen & Laaksonen 207, 45

¹¹⁸ Waterman 1998, 68

¹¹⁹ Karppinen & Laaksonen 2013, 60

¹²⁰ Karppinen & Laaksonen 2013, 58

¹²¹ Karppinen & Laaksonen 2013, 61

Pyhätunturin mökeissä ja hotellissa, ruokaa myytiin Pyhätunturin omissa ravintoloissa ja rinnekahviloissa ja osa keikoista pidettiin ravintolan lavalla, jossa esiintyy muusikoita myös muina aikoina. Paneelikeskustelu ja taideohjelmaa pidettiin kuitenkin myös rinnekahviloissa, joissa ei tavallisesti ole vastaavaa ohjelmaa, työpajat taas järjestettiin konferenssihuoneissa. Näitä voitaisi kutsua sovittamisiksi: festivaaleille tyypillinen ohjelma sovitetaan annettuihin rakenteisiin. Samaan aikaan syntyy myös uusia yhteyksiä ja merkityksiä¹²². Tämän lisäksi tapahtuman ja paikan kohtaamisessa toteutettiin myös hyödyntämistä: paikka tarjosi festivaalille mahdollisuuksia sille epätyypillisempään ohjelmaan, kuten avantouintiin, lasketteluun, jääkiipeilyyn ja nuotiopaikalle. Stanley Waterman pohtii vastaavasti, että perustelut festivaalin paikan valintaan löytyvät siitä, miten festivaali vaikuttaa paikkaan ja toisaalta, miten se sopeutuu paikan piirteisiin¹²³.

Festivaalilla on mahdollisuus tuoda tuttu paikka erilaisella tavalla esiin ja rakentaa uudenlaista suhdetta osallistujien ja ympäristön välille. Samalla käydään neuvotteluja paikasta ja sen tarkoituksesta.¹²⁴ Bättre Folk i Fjällenin nettisivujen virke ”Pyhä lienee ainoa paikka universumissa, jossa festivaalilla liikutaan suksilla”¹²⁵ esimerkiksi tuo ilmi, että tällaiset uudet yhteydet voidaan asemoida niin, että ne tuovat festivaalille erityisyyttä. Tuottaja Aki kommentoi: ”Kai löytäis niinku teknisesti parempia paikkoja esittää näitä samoja asioita, logistisesti helpompien yhteyksien päässä, mutta ku se ei oo se juttu. Se juttu on, et missä fiiliksissä se tilanne syntyy.” Toisin sanoen käytännön toimivuutta keskeisempää on ympäristön erityisyys ja sen tunnelma. Haastatelluista osallistujista Rosa kommentoi hauskaasi ratkaisua, ettei paikkaa oltu lähdetty erityisemmin muuttamaan ja lavastamaan selkeämmin festivaalipaikaksi. Hän nostaa esimerkiksi konferenssihuoneen, joka siellä pidetyn biisityöpajan myötä oli käytössä aivan erilaisessa yhteydessä. Tästä tuli Rosan sanojen mukaan ”uniikki fiilis”.

Kun fyysinen tila ei selkeästi viesti festivaalin läsnäoloa, voisi ajatella festivaalin aineettomien aspektien olevan erityisen merkittävässä osassa siinä, miten osallistuja rakentaa mielessään ajatusta festivaaleilla olemisesta. Kun festivaalialue ei ole tarkasti rajattu, varta vasten rakennettu ja merkitty omalla infrastruktuurillaan, eikä siten esimerkiksi näy erityisemmin tapahtumasta

---

¹²² Johansson 2016, 3

¹²³ Waterman 1998, 60

¹²⁴ Newbold 2015, 162

¹²⁵ ”Info”. Bättre Folk i Fjällenin [www-sivusto](http://www.battrefolk.fi) < <http://www.battrefolk.fi> > 1.2.2017

tietämättömille, perustuu festivaalin tuntu pitkälti yhteiseen ajatukseen. Vaikuttaisi siltä, etteivät osallistujat pidä erityisen tärkeinä perinteistä festivaalimaisuutta ja festivaalien tapoja merkitä ympäristöään. Enemmän arvostetaan omannäköisyyttä ja uudennlaisilla yhteyksillä leikkittelyä. Karpaisen ja Laaksosen suositusten mukaisesti Bättre Folk i Fjällenissä on valittu varta vasten tarinallisuutta, yhteisöllisyyttä, virikkeellisyyttä ja ainutlaatuisuutta tukeva festivaaliympäristö, joka määrittelee oman luonteensa kautta keskeisesti koko festivaalikonseptia.

4.1. Taianomainen Lappi ja matka menneeseen

Elämystaloudessa tuotteen arvo perustuu näkyvien piirteiden lisäksi vahvasti sen aineettomiin merkityksiin: tuotteille luodaan tarinoita, jotka esittäytyvät kuvastona, vahvoina mielikuvina ja fantasioina. Lopulta tuotteen vetovoima perustuu siihen, mitä se symboloi ja miten kuluttaja voi käyttää sitä omien arvojensa toteuttamiseen ja työkaluna identiteettinsä rakentamiseen. Lappi on symbolisilta merkityksiltään hyvin rikas, minkä takia se on hedelmällistä pohjaa elämyksellisyyden luomiseen. Laaja, harvaanasuttu ja pohjoinen erityislaatuinen luonnonympäristö yhdistettynä myyttiseen kulttuuriperintöön ja tarinoihin sivistyksestä erkaantumiseen tarjoaa kaupungistuvassa maailmassa kiehtovaa materiaalia erilaisille identiteetti projekteille. Kyse kun ei ole pelkästään laskettelemisesta, luonnossa liikkumisesta ja maisemien ihailusta – valinnalla matkustaa Lappiin kerrotaan itsestä jotain enemmän. Näitä merkityksiä on erilaisia ja jokainen poimii niistä itselleen sopivimmat: yksi kertoo aktiivisesta elämäntyylistään ja toinen tilan ja hiljaisuuden arvostamisestaan.

Festivaalin tuottaja Aki Roukala arvelee, että suurimmalla osalla suomalaisista on jonkinlainen vaikeasti selitettävä kiinnostus Lappia kohtaan, mikä nousee esiin myös osallistujien haastatteluissa. Tämä uskoakseni perustuu juuri Lapin erityislaatuiseen luonteeseen ja sen representaatioihin. Lapin matkailun markkinoinnin välittämä voimakas kuvasto lumihuppuisista puista tunturin laella, poroista erämaassa ja revontulista pienen mökin yllä on löytänyt tiensä ihmisten mieliin herättäen fantasioita siitä, minkälaista olisi olla itse paikan päällä. Mielikuvat herättävät myös odotuksia, jotka eivät välttämättä toteudu, Linnea esimerkiksi viittaa revontuliin: ”Tietysti ne revontulet ois ehk kruunannu ton koko homman, mut niitä ei nyt sattunut olee.” Todellisuus ei ole yhtäläinen mainoskuvien kanssa.

Seija Keskitalo-Foley pohtii artikkelissaan ”Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen” sitä, kuinka Lappi käsitetään helposti erinäisten hajautuneiden konventioiden kautta ja yhtenäisenä vastakohtana etelälle. Pohjoinen asettuu toiseksi vasten dynaamista, modernia ja tehokasta Etelä-Suomea, näyttäytyen staattisena ja primitiivisenä. Keskus – periferia -diskurssissa marginaaleiksi oletettuihin paikkoihin liitetään nostalgiaa sekä lumovoimaa. Lappiin assosioidaan mielikuvia alkuperäisestä luonnosta ja luonnon rauhasta.¹²⁶ Sanna kertoo siitä, kuinka jo ajaessa pohjoiseen päin alkaa tuntua, että saavutaan periferiaan: kaikkialla on vain metsää ympärillä eikä kahviin saa enää soijamaitoa. Soijamaito uudempana tuotteena, jota käyttäviä vegaaneja asuu pääasiassa kaupungeissa, linkittyy siten urbaaniin elämään.

Roukala uskoo, että jo pelkästään kaukaisempaan paikkaan matkaaminen on monille festivaalin osallistujista eksoottinen elämys. Kotimaisille matkailijoille Lappi on tarpeeksi kaukana sekä sijainniltaan että suhteessa aikaan, sillä maaseutu ja erämaa liitetään menneisyyteen, siinä missä kaupunki nykyaikaan¹²⁷. Lappi määrittyy marginaalisena arjen ulkopuolelle tuotettuna lomaviettopaikkana mahdollisuutena paeta arjesta vapauteen¹²⁸. Vastaavalla tavalla myös festivaalien väliaikainen ja keinotekoisesti rakennettu ympäristö voi tarjota ihmiselle hänen kaipaamansa hedonistisen pakokeinon parempaan aikaan tai paikkaan¹²⁹. Bättre Folk i Fjällenin ympäristön voisi tältä pohjalta nähdä erityisen vahvana arjesta irrallisena ympäristönään toteuttaessaan sekä festivaalin luomaa omaa tilaa sekä pohjoisen periferian ideaa. Aineistosta nousee esiin vastauksia, jotka viittaisivat Bättre Folk i Fjällenin vievän jonkinlaiseen idealisoituun taianomaiseen satumaahan ja toisaalta menneeseen aikaan, jolloin luonto oli lähempänä ja elämä rauhallisempaa ja yksinkertaisempaa.

Roukalan tavoite Bättre Folk i Fjällenin suhteen on houkutella kulttuuriohjelman avulla uudenlaisia ihmisiä Pyhätunturille ja saada heidät kokeilemaan uusia asioita. Haastattelujen pohjalta voisi sanoa hänen onnistuneen. Riina kertoo lasketelleensa ensimmäistä kertaa, Sanna taas kävi ensimmäistä

---

¹²⁶ Keskitalo-Foley 2006, 133

¹²⁷ Keskitalo-Foley 2006, 134

¹²⁸ Keskitalo-Foley 2006, 137

¹²⁹ Gration & Raciti 2014, 279

kertaa avannossa. Linnea ei ole koskaan ollut näin pohjoisessa talviaikaan, ja oli iloinen siitä, että Bättre Folk i Fjällen tarjosi hänelle syyn lähteä:

Mul ei oo ikinä ollu syytä lähteä Lappiin sen takia, ku mä oon ajatellu et sielt ei voi saada niin paljo irti, jos ei laskettele tai muuten niinku urheile – – niin tavallaan oli ihanaa päästä tonne ympäristöön sillä tavalla, et oli olo et kuulu sinne, koska jotenki vaikka mä lähtisinkin sinne jonku laskijaporukan matkas, niin mulla olis vähän sellanen ulkopuolinen olo siinä, ku mä en kuulu sinne porukkaan tai et ku mä en oo tekemässä sitä oikeeta asiaa. (Linnea)

Linnean vastauksesta kuultaa esiin, että kuvastosta ja tarinoista voi välittyä myös normeja – kuin ympäristössä kuuluisi olla tietynlainen ja toimia tietyllä tavalla. Linnea ei ollut aiemmin nähnyt itseään osana Lapin talvimatkailusta kertovia tarinoita, kunnes Bättre Folk i Fjällen tarjosi hänelle itselleen sopivamman tarinan, jossa on hänen identiteetilleen sopiva ryhmä ja toimintamuoto.

Just tää rauhallisuus, ehkä se että niinku luonto on kaikkialla ja semmonen hiljaisuus. Vaikka tämmönen viikonloppu ei ehkä ihan ehdi nähdä sitä vaikutusta, mitä se vois antaa sulle, mutta joo, kyl mä niinku ku katon tonnekin ulos nii jotenki tollaset valkoiset puut tuolla vaan, on kyl hienoo. (Otso)

Luonto, rauhallisuus, hiljaisuus – nämä toistuivat erityisesti Otson haastattelussa, mutta myös muidenkin haastateltujen kokemuksissa. Nämä menneisyyden itsestäänselvyydet ovat sellaista, mitä tämän ajan kaupungissa asuvat arvostavat. Kaikki haastateltavani asuivat kaupungissa, ja ero oman arkiympäristön ja Lapin tunturimaiseman välillä on selkeä. Oulussa asuva Sanna kertoo, että arkielämässään hän pääsee harvemmin metsään, ja kun kotona ikkunasta katsoo ulos, näkee vain seuraavan kerrostalon. Pyhätunturin ympäristössä häntä viehättää erityisesti se, että luonto on lähellä, heti ikkunan toisella puolella. Ympäristöjen selkeän eron koettiin tukevan myös henkistä irtautumista stressaavasta arjesta, sillä siinä missä luontoon liitetään rauhallisuus, kaupunkiympäristöön assosioidaan kiire ja hektisyys. Festivaalin sijoittumista nimenomaan helmikuulle, jolloin työ ja opiskelu pyörivät täyttä vauhtia, pidettiin otollisena – tarvetta lomalle ja muulle ajateltavalle löytyi. Sanna korostaa tullessaan Pyhätunturille rentoutumaan eikä juhlimaan, niin kuin yleensä festivaaleille. Myös Helsingistä tulleelle Samuli Putrolle kokemus pohjoisen luonnon rauhasta on vastaavanlainen, vaikka hän teki myös työtään festivaaleilla. Hän kertoo, että pelkästään Helsingistä pois pääseminen rentouttaa ja saa pohtimaan syvällisempiä asioita kuin mitä arjessa: ”Se on mun mielestä hyvin paljon tämän pohjoisen Suomen olemus. Ihminen kun heitetään kaupungista luonnon helmaan ja raittiiseen ilmaan, niin se rupeaa pohtimaan asioita, mitä se ei

muistanut olemassa olevankaan, kun se elää kaupungissa ja siinä kiireisessä arjessa.” Näin rauhallisuuteen ja stressittömyyteen voi liittyä myös mahdollisuus pohdiskeluun ja syvällisyyteen.

Ihmisten kaivatessa arkensa vastapainoksi rauhaa ja hiljaisuutta, on niiden kaupallista ja elämyksellistä potentiaalia alettu hyödyntää yhä enemmän. Samalla kun ihmisen suhde luontoon ylipäättään on muuttunut kiinteästä ja riippuvaisesta elämyksellisemmäksi¹³⁰, on luonnosta tullut myös mahdollinen kaupallinen elämysympäristö. Elämyksen ei tarvitse välttämättä olla toimintarikasta ja ärsykeistä ylitsepursuavaa, vaan myös pelkistetyssä ja yksinkertaisessa nähdään vetovoimaa. Tuoreimpana merkinä on hiljaisuusmatkailun trendi, jossa Suomen luonnon hiljaisuutta tuotteistetaan erityisesti ulkomailta tuleville matkailijoille harvinaisena elämyksenä¹³¹.

Suurin osa festivaaleista sijoittuu kesäaikaan, ja usein muina vuodenaikoina pidettävät festivaalit tapahtuvat pääosin sisätiloissa. Bättre Folk i Fjällenissä erityistä oli talveen kuuluvien elementtien näkyvä läsnäolo ja hyödyntäminen. Vaikka taideohjelma tapahtuikin sisätiloissa, talvi otettiin haltuun aktiviteettien muodossa, joista laskettelu oli vahvimmin läsnä. Linnea sanoo talvisen ajankohdan ”nostavan festivaalin spesiaalisuuspisteitä”. Tässä kommentissa tulee myös suoraan esiin elämysteorioiden mukaisesti se, kuinka kuluttajalle on keskeistä arvioida kokemuksensa ainutlaatuisuutta. Erityisesti lumettomasta Helsingistä saapunut Otso arvosti kunnan talvea, joka Pyhällä oli. Rosa taas kertoo ihailevansa paljon talven kauneutta ja tunnelmaa. Festivaalin tunnelmasta käytettiin adjektiiveja kotoisa, lämmin ja intiimi, joiden voisi nähdä liittyvän sosiaalisten aspektien lisäksi myös pienten sisätilojen ja kylmän talvisen ulkotilan suhteeseen. Talviaikaan sisätiloihin liittyy usein ajatus käpertymisestä. Kaukaisessa ja kylmässä paikassa ihmiset voivat löytää lämmön toisistaan ja luoda yhteisen tilan irrallaan ulkomaailmasta:

Nimenomaan ku sinne talven keskelle lähetään rakentamaan jotain lämpöstä ja kivaa ja juhlaa, mikä on totuttu ehk liittää jotenki kesään, nii se mun mielestä toimii nimenomaan, tai se rakentaa vielä enemmän semmosen oman ihanan kuplan sinne talven sisälle. (Aada)

Lähes kaikki haastateltavat kuvailivat festivaalin tunnelmaa mystiseksi tai taianomaiseksi. Osaltaan vaikutelman ajateltiin liittyvän ympäristöön – kaukaiseen, harvaan asuttuun ja talviseen Lappiin

---

¹³⁰ Bonsdorff 2011, 121–122

¹³¹ Valta, Yle Uutiset 9.3.2017

liitetään yleisemminkin tiettyä satumaisuutta. Aadan mielestä ”toi tapahtuma sopi tuonne ympäristöön tosi hyvin, et just tuli semmonen olo, et vähän semmonen mysteerinen tai vähä et se ois semmonen salainen, ku se on tavallaan tuntuereiden välissä” ja Otso vastaavasti kuvailee, että hänellä oli ”mystinen olo koko ajan, jotenki semmonen et ooks mä oikeesti täällä tai silleen... ehkä se, ehkä tää paikkakin tuo vähän sen, semmosta mystiikkaa ja semmosta.” Festivaaliympäristöihin ylipäättään voi nähdä liittyvän tiettyä mystisyyttä, joka syntyy aistien aktivoituessa siirryttäessä jokapäiväisestä ympäristöstä vieraaseen, itseään tutkimaan kutsuvaan ympäristöön¹³². Ympäristön lisäksi myös sen, että paikan päällä oli tietty pieni joukko kokemassa erikoislaatuista ohjelmaa, koettiin tuovan tapahtuman tunnelmaan maagisuutta: ”Oli jotenki tosi sellasta taianomaista, et tollane pieni määrä ihmisiä vaan kokoontuu tollaseen paikkaan viettää tollasta aikaa, nii kyl se oli jotenki tosi spesiaalia” (Riina).

Itse esityspaikat jakoivat mielipiteitä. Linnean mielestä rinnekuppilat olivat kuin mitä tahansa baareja, Riina taas piti niitä yllättävän tunnelmallisina: ”Enemmän niinku sellasta no jotain semmosta syrjäkylien estetiikkaa tai semmosta jotenki jenkipikkukylien meininkii, ku semmosii hirveitä areenoita tai jotain semmosii kauheita yökerhoja, et se oli jotenki aika idyllinen oikeestaan.” Tähän tapaan kaikkia yksityiskohtia arvioidaan suhteessa kuvaston kokonaisuuteen pohtien, miten ne sopivat siihen. Riina linkitti rinnekuppilat syrjäisiin pikkukyliin, jotka mielikuvallisesti ovat tarpeeksi lähellä hänen kuvastoaan Lapista, toisin kuin areenat ja yökerhot, jotka hän todennäköisesti yhdistää ennemminkin kaupunkikuvastoon. Erityisen lumoavana ja persoonallisena paikkana pidettiin pop up -baari Tajukangasta, jota Riina kuvailee seuraavasti: ”Se oli jossain niinku ihan sillee melkein erämaassa vaan nii, ja tosi paljon ihmisiä vaan istu jonku nuotion ääressä, vaik oli pakkasta ja kaikkee, nii kyl siin oli silleen et on tää tosi hienoo, ei tommosta niinku tapahdu missään.” Lapissa voi ajatella olevansa melkein erämaassa laskettelurinteiden vieressä ja kymmenen minuutin matkan päässä hotellilta. Erämaisuus ja nuotion ääressä istuminen sopivat hyvin Lapista luotuun kuvastoon, jossa kokija pääsee mukaan toteuttamaan hetkeä, jota ei muualla voisi tapahtua.

Bättre Folk i Fjällen ei sijoittunut laskettelukeskusten sesonkiaikaan, ja monet haastateltavat pitivät siitä, että tyhjiissä rinteissä laskiessa saattoi tuntea olevansa yksin uljaissa maisemissa. Ihminen yksin

---

¹³² Toraldo 2013, 395

keskellä avaraa luontoa on myös yksi Lappiin liittyvä kuva, joka kertoo tarinaa vapaudesta ja irtautumisesta. Ollessa yksin luonnossa suhde on kenties erityisen väkevä, ja ylevän maiseman äärellä voi tiedostaa oman ääreillisyytensä. Otso kuvailee vastauksessaan sitä, kuinka erityisesti Pyhätunturin OFF-rinteissä, eli virallisten rinteiden ulkopuolisilla reiteillä, sai tuntua koskemattomasta luonnosta.

Tääl pyhäl on hyvä, et tääl on tollasii offareit tosi paljon. Jos laskettelee niin ne on ihan mahtavia, se on se mitä fiilistelee: ihan koskematonta lunta ja sit semmonen niinku et sä et nää ketään ympärillä ja siel on vaan jotain obstackeleita ja kaatuneita puita ja hienoja isoja kuusia ja kaikennäköisiä puita ja, kyl se kiehtoo joo. Ja sit tulee aina semmonen, jotenki tulee aina aika hiljainen olo ku on siellä, jotenki vähä semmonen... ku ois telta nii vois vaan jäädä tähän kattelee. (Otso)

Sitaatin lopussa Otso kuvailee, kuinka ympäristö saa hänet hiljaiseksi ja herättää halun pysähtyä, leiriytyä katselemaan maisemaa. Ehkä hetkellinen luonnosta vaikuttaminen herättää kaipuun johonkin kestävämpään.

4.2. Rajanvetoja kyseenalaistamassa

Tilaa tuotetaan jatkuvasti käytäntöjemme ja vuorovaikutussuhteidemme kautta¹³³, ja siinä missä tilallisuus rakentuu sosiaalisesti, on myös sosiaalinen aina tilallisesti rakentunutta¹³⁴. Marjana Johansson korostaa festivaalitulojen sosiaalista rakentumista artikkelissaan ”Vi syns, vi märks, vi tar plats”: om hur festivaler skapar rum” (2016). Tilalliseen perspektiiviin liittyy aina rajanvetoja, jotka asenteellisesti erottavat tai yhdistävät erilaisia elementtejä. Rajoja voidaan piirtää eri ihmisryhmien, kuten ammattilaisten ja amatöörien sekä esiintyjien ja tekniikoiden välille. Festivaalien ohjelmapäätöksillä ja sillä, minkälaisessa yhteydessä tiettyä taidemuotoa käytetään, voidaan vaikuttaa siihen, minkälaisessa valossa se näyttäytyy. Päätöksien kautta rakennetaan tilallisesti määrääviä käsityksiä kulttuurista.¹³⁵ Boutique-festivaaleihin liittyy keskeisesti useiden perinteisiin festivaaleihin kuuluvien rajanvetojen kyseenalaistamista ja uudelleenrakentamista: käsittäessään yleisön tekijänä boutique-festivaali määrittelee uudella tavalla tilan ja esiintymistavan¹³⁶. Bättre

---

¹³³ Massey 2008, 15

¹³⁴ Massey 2008, 57

¹³⁵ Johansson 2016, 46

¹³⁶ Seffrin 2005, 259

Folk i Fjällenissä tämä tulee esiin esimerkiksi yleisön vähäisenä kontrolloimisena, festivaalien eri osapuolien, esiintyjien, tuotannon ja yleisön, hierarkian purkamisena sekä poikkitaiteellisuutena.

Boutique-festivaaleille tyypillinen poikkitaiteellisuus näyttäytyy Bättre Folk i Fjällenissä musiikkiesitysten lisäksi tarjolla olevina kirjallisuusaiheisina ohjelmanumeroina. Erityisesti taiteenlajien rajoja rikkovat musiikkia ja kirjallisuutta yhdistelevät performanssit, joissa kirjailija lukee otteita teoksestaan ja muusikko improvisoi äänimaisemaa taustalle. Luova esiintyminen on kirjailijoille ylipäätään epätavallisempaa kuin esimerkiksi muusikoille, sillä siinä missä musiikki lähtökohtaisesti käsitetään esittävänä taiteena, jota artistien odotetaan esittävän myös keikoilla suoraan ihmisille levyllä äänittämisen ohella, kirjailijan pääasialliseksi työksi riittää itse kirjan kirjoittaminen. Kirjailijakuva on tosin muuttunut viime vuosina siihen suuntaan, että kirjailijoista luodaan brändejä, mikä vaatii sitä, että kirjailijat ovat esillä eri medioissa¹³⁷. Ylipäätään Bättre Folk i Fjällenillä perinteistä festivaalien ohjelmakaavaa on haluttu rikkoa. Roukala kertoo, että vaihtoehtoisten esiintyjävalintojen lisäksi on haluttu antaa tilaa improvisaatiolle ja artistien omille valinnoille. Mikko Joensuun keikka esimerkiksi jatkuu reilusti yli tunnin mittaiseksi, siinä missä useilla festivaaleilla soittoajat ovat tarkasti määriteltäviä. ”Meidän pitää niinku tavallaan pyrkiä eroon siitä normaaliformaatista ja siitä et asiat tehdään totutusti – me voidaan tarjota niinku ihan mitä huvittaa ja yleisö osaa arvostaa sitä”, Roukala pohtii.

Suhteessa muihin festivaaleihin osallistujat kokivat erityiseksi Bättre Folk i Fjällenin rentouden sekä irtautumisen festivaalien tyypillisistä kontrolloimisen keinoista. Vapaan kulkemisen sekä turvatarkastusten ja lipuntarkastusten poissaolon mahdollisti pitkälti festivaalin pieni koko. Myös vaivattomuutta arvostettiin: keikoille ei tarvinnut jonottaa, aina sai hyvät paikat eikä siirtymisiin kulunut paljon aikaa. Sanna piti siitä, että ilmapiiri oli välitön, eikä taustalla tuntunut olevan suurta koneistoa. Hän uskoo, että pienillä festivaaleilla ihmisiin voidaan luottaa. Vertauskohdaksi asetettiin suuret festivaalit, joissa alueelle saapuessa reput ja liput tarkastetaan ja toimintaa on rajoitettu säännöillä. Otso kuvailee: ”Tää ei oo semmonen tarkkaan vartioitu alue mis on aidat, ja sit sä meet sisään silleen et ne tutkii sun reput ja silleen et tervetuloa festareille, että älä lähde pois täältä ja sä oot niinku lukittuna täällä”. Otso vaikuttaa näkevän ristiriidan siinä, miten festivaalin tuotannosta

---

¹³⁷ Majander & Saarikoski 22.6.2010, Helsingin Sanomat

voi välittyä osallistujille aidosti lämmin ja vastaanottava kuva, jos ihmisiin ei voida luottaa ja heitä kontrolloidaan rajojen asettamisella.

Otson mielestä pieni koko tekee Bättre Folk i Fjällenistä vähemmän festarimaisen, sillä festariuteen hän liittää väenpaljouden, isot artistit, tiukat säännöt, humalahakuisuuden ja sen, että pitää seurata mitä muut tekevät ja toimia samanlailla – esimerkiksi tanssia keikoilla mukana, vaikka se tuntuisi epämukavalta. Otson viimeisenä nostama massakäyttäytymisen ja normatiivisuuden kohta on mielenkiintoinen: eikö voisi ajatella, että juuri suurilla festivaaleilla olisi helpompi poiketa käyttäytymismalleista herättämättä silti suurempaa huomiota? Ehkä ajatus perustuukin siihen, että pienellä ja erityyppisellä festivaalilla ei ole suurten ja tuttujen festivaalien tapaan vakiintuneita normeja, vaan ne muodostuvat osallistujien toiminnan seurauksena vasta paikan päällä. Aada pohtii hieman vastaavasti, että festareissa oli tietynlaista leirinomaisuutta. Vaikutelma perustuu uskoakseni juuri pieneen kokoon, rentoon ilmapiiriin ja monipuoliseen ohjelmaan.

Bättre Folk i Fjällen -festivaalien yksinkertaisissa puitteissa yleisön, tuotannon ja artistien välille ei rakentunut yhtä selkeää hierarkiaa kuin monilla suuremmilla ja perinteisemmilla festivaaleilla. Yksi yleisön sisäiseen tasavertaisuuteen vaikuttava selkeä tekijä oli se, että festivaalille ei myyty erikseen VIP-lippuja, joilla pääsisi etuoikeutetusti tietyille alueille. Samuli Putro tuo haastattelussaan esiin tulkinneensa artistien ja yleisön välistä tilaa yhteydeltään vaivattomaksi ja tavallista epähierarkisemmaksi: ”Yleisön ja esiintyjän välillä oleva raja-aita on aika matala tai sitä ei ole ollenkaan”¹³⁸. Artistit olivat viikonlopun ajan mukana ohjelmassa, esimerkiksi Mikko Joensuun keikalla Juha Itkonen ja Riikka Pulkkinen istuivat lattialla lavan edessä. Myös taiteelliset työpajat koettiin artistien ja yleisön, taiteen tekijöiden ja kokijoiden rajanvetoa häivyttävänä: osallistajat pääsivät keskustelemaan artistien kanssa ja samalla mahdollisuutta taiteen tekemiseen ja jakamiseen laajennettiin ammattilaisilta harrastelijoille. Toisaalta artistit itse saivat ottaa erilaisen roolin esiintymisensä ohessa ohjaajina, jotka ovat läheisessä vuorovaikutuksessa festivaaliosallistujien kanssa.

Lauluntekemisen työpajaan osallistunut Riina kertoo, että ennen työpajaa hän oli ystäviensä kanssa jännittänyt pajaan menemistä. He pelkäsivät, että heidän ihailemansa artistit tuottaisivat heille

---

¹³⁸ Hast 24.2.2017, Pyhätunturi

pettymyksen tai että pajassa olisi muuten kiusallista, jos osallistujat joutuisivat esimerkiksi esittelemään omia tuotoksiaan. Työpajan henki osoittautui kuitenkin sympaattiseksi:

Ne [artistit] oli ihania ku ne oli iteki silleen et ei ne itekään tiä mitä täällä nyt tapahtuu, ja sit sinne tuli jossain vaiheessa se joku festarin tuottajistaki sillee vaan, et mä tuun vähä kättelee mikä meininki täällä on, ja sit se oli jotenki tosi semmosta niinku easy-going-meininkii – – ne artistitkin puhui niiden tulevista töistä tai niistä keikoista mitä niillä on sinä päivänä ja kuinka niitä jännittää.

Riinan sitaatin perusteella työpajassa pääsi näkemään toisen puolen artisteista kuin mitä lavalla näkee. Lavalla itsevarmoina, tilanteen tasalla ja tietyllä tapaa etäämmällä esiintyvät artistit toivat työpajassa osallistujien kanssa jutellessaan esiin omaa epävarmuuttaan. Ei artisteilla eikä työpajaan osallistujillakaan ollut valmiiksi annettua käsitystä kohtaamisen normeista ja rooleista, joten vuorovaikutus saattoi olla epävirallisempaa ja vapaampaa. Riina kuvailee keskustelua tasavertaiseksi. Toisaalta myös festivaalin tuotanto oli Bättre Folk i Fjällenillä eri tavalla henkilöitynyt ja lähempänä kuin suurilla festivaaleilla, joilla tuotanto käsitetään ennemminkin näkymättömänä koneistona. Riina viittaa sitaatissaan tuottajan pistäytymiseen työpajassa, ja monet artistit kiittivät keikoillaan erikseen Aki Roukalia siitä, että tämä oli pyytännyt heitä esiintymään festivaaleille.

Kirjoittamisen työpajaan osallistunut Linnea kertoo inspiroituneensa siitä suuresti: ”Mä olin unohtanut ihan kokonaan luovan kirjoittamisen ilon, et jotenki se kirjallisuustyöpaja kaivo sen taas ihan uudella tavalla esiin”. Hän kokee olevansa etuoikeutetussa ja erityisessä asemassa päästessään antamaan tekstejään luettavaksi Suomen eturivin kirjailijoille, mikä kertoo kuitenkin myös siitä, että työpajaan osallistuneiden ja artistien välillä oli selkeä hierarkia – menestyneitä kirjailijoita ihailaan, ja heiltä oppien saaminen on ainutlaatuinen tilaisuus harrastelijalle. Linnea kertoo, kuinka hän paluumatkallaan Pyhätunturilta Jyväskylään keräsi ympäriltään kaunokirjallisia aineksia, joita voisi kirjoittaa uuteen vihkoon, jonka aikoi mennä ostamaan seuraavana päivänä. Tässä festivaali saa osallistujassa aikaan itse festivaalin kestoja pidempiaikaisimpia vaikutuksia. Suunta on kohti muutosta, jota pidetään elämyksen huippukohtana¹³⁹: kyse ei ole pelkästään yksittäisestä kokemuksesta, vaan pidempijänteisestä itsensä kehittämisestä¹⁴⁰.

---

¹³⁹ Tarssanen & Kylänen 2009, 6

¹⁴⁰ Richards & Wilson 2005, 1221

Boutique-festivaaleja tutkinut Roxanne Yeganegy esittää, että useimpien musiikkitapahtumien kaupallinen rakenne perustuu oletuksille siitä, kuinka yleisön jäsenet ovat suhteessa virtuoosimaisiin esiintyjiin heitä alempana, fanin ja katsojan asemassa. Siksi tapahtumien uudelleentuottaminen perustuu keskeisesti erilaisille erotteluille, niin artistin ja yleisön, mutta myös tuottajien ja kuluttajien välille. Yeganegy kuitenkin korostaa, että todellisuudessa katsojuus saattaa muodostaa suhteellisen pienen roolin festivaalikävijän kokemuksessa.¹⁴¹ Bättre Folk i Fjällenin kohdalla vaikuttaisikin siltä, että erottelujen ravisteleminen tarjoaisi kaikille laajempaa toimintarepertuaaria ja kiinnostavia uusia näkökulmia. Erityisesti festivaalille osallistujat, joille tapahtumaa ensisijaisesti tehdään, eivät tunnu pistävän pahakseen lähentymistään ihailmiensa artistien kanssa, päinvastoin – heidän oma toimijuutensa kasvaa samalla kun artisteista tulee inhimillisempiä. Samuli Putron haastattelun perusteella myös artisti voi tulkita tätä muutosta positiivisesti: ”Pop-koneiston tehtävähän on nostaa ihmisiä jalustalle ja laittaa ne näyttämään kauniilta ja kirkkailta, mutta todellisuushan on kuitenkin se, että kukaan ei oikeasti pidä tähdistä vaan ihmiset pitävät ihmisistä. Täällä se on mahdollista todentaa.”¹⁴²

4.3. Samanhenkisen yhteisön kupla

Yleisön välinen vuorovaikutus on keskeinen festivaalikokemusta muovaava osa-alue. Vaikka haastateltavat olivat saapuneet festivaalille yhden tai useamman läheisen tuttavan kanssa ja tässä seurassa pysytellään pääasiassa festivaalin ajan, vaikuttavat muut festivaalikävijät monella tapaa kokemukseen. Vieraista kasvoista tulee tuttuja ja heitä tulee tarkkailtua, joitakin lähestytään ja heihin tutustutaan. Ilman keskusteluakin rakennetaan joka tapauksessa käsitystä meistä, festivaaliyhteisöstä, joka keskeisenä vaikuttaa siihen, minkälainen tunnelma yhteiseen tilaan muodostuu. Erityisesti keikoilla tuntu yleisön läsnäolosta on keskeinen ja se, minkälaiseksi yhteinen jaettu olemisen tapa muodostuu, määrittelee jopa keikan onnistumista. Voidaan esittää, että festivaalien ytimessä on oman identiteetin ja elämäntyylin performoiminen suhteessa yhteisöön, jonka sisällä jaetaan samoja arvoja. Yhteisten arvojen pohjalta muodostetaan yhteistä sisältöä esityksen, yleisön ja paikan vuorovaikutuksen kautta¹⁴³.

---

¹⁴¹ Yeganegy 2012, 3

¹⁴² Hast 24.2.2017, Pyhätunturi

¹⁴³ Waterman 1998, 59

Sekä festivaalipaikkoja että loma- ja virkistyspaikkoja on tarkasteltu epäpaikka-käsitteen kautta, joten on vaikea täysin ohittaa näkökulmaa Bättre Folk i Fjällenin ja Pyhätunturin kohdalla. Epäpaikoilta nähdään puuttuvan sosiaalisten suhteiden, historian ja paikallisen identiteetin rakentama omaleimaisuus, ja tällaisten standardoitujen ja yhteisöstä irrallisten paikkojen on nähty valtaavan koko ajan yhä enemmän tilaa¹⁴⁴. Loma- ja virkistyspaikkojen lisäksi epäpaikkoihin luetaan myös esimerkiksi siirtymiseen liittyviä paikkoja kuten lentokentät sekä kuluttamiseen keskittyvät monikansalliset ketjupaikat ja kauppakeskukset¹⁴⁵. Funktiostaan huolimatta en määritteli Pyhätunturia epäpaikaksi. Pyhätunturilla on pitkäaikaista historiaa, jota ei ole jyrätty laskettelukeskuksen tieltä, minkä lisäksi se on luonut itselleen myös ajassa elävää omanlaistaan luonnetta. Toisaalta olen myös tyytyväinen keskusteluun, jossa pyritään purkamaan vastakkainasettelua, jossa epäpaikat leimataan pahoiksi ja epäinhimillisiksi vasten perinteisiä ja autenttisia kuulumisen paikkoja¹⁴⁶. Voidaan esittää, että ajatus todellisista paikoista, jotka tarjoavat yhteisölle jaetun identiteetin tunnun, on idealisoiva ja nostalginen. Tosiasiassa paikoilla on yhtä aikaa eri merkityksiä eri ihmisille ja yhteisön tuntua voi löytyä myös satunnaisista ihmisjoukoista paikoista, joissa viivytään vain hetki.¹⁴⁷ Tämä tulee mielestäni vahvasti ilmi aineistosta: yhteisön rakentamiseen ei tarvita juurruttavaa paikkaa, sillä samanhenkisyyden kautta on mahdollista luoda yhteenkuuluvuutta lyhyemmässäkin ajassa väliaikaisessa paikassa. Aineistosta löydettävä juonne yhteisön ja paikan tunnusta selittyy uskoakseni tässä tapauksessa myös sekä festivaalin että Pyhätunturin pienestä koosta.

Riikka Pulkkinen aikoo lukea kirjailijapaneelissa katkelman uutta editoimatonta tekstiään. ”Kukaan ei saa tietää, me ollaan täällä pohjoisessa tunturissa”, hän sanoo ennen kuin aloittaa. Asiat, jotka tapahtuvat täällä kaukana suurista kaupungeista, tälle pienelle joukolle, jäävät yksityisiksi muistoiksi. Myös suosittu kirjailija voi esiintyä matalammalta kynnykseltä, huolehtimatta laajasta vastaanotosta. Samoin haastateltavat kokevat, ettei heidän tarvitse edustaa samalla tavalla kuin kotikaupungissa. Helsingistä Hailuotoon vuonna 2011 muuttanut Roukala kertoo viehättyneensä itse syrjäisempiin paikkoihin. Hän kertoo turhautumisestaan Helsinkiin: ”Mä kyllästyin et kaikki

---

¹⁴⁴ Kymäläinen 2006, 211

¹⁴⁵ Kymäläinen 2006, 211

¹⁴⁶ Kymäläinen 2006, 211

¹⁴⁷ MacLeod 2006, 223

tekee sitä samaa – – kaikki kuvittelee et se kaikki tapahtuu siinä yhdessä kaupungissa. Mun mielestä sitä elämää on muuallakin.” Roukala kokee, että pienemmissä paikoissa henkinen ilmapiiri on vapaampi: ”Ylipäättään et siel on tilaa ajatella ja olla oma itsensä tavallaan, et sua ei joka suunnasta yritetä puristaa johonkin muottiin plus et se kaupallisuus ei oo niin läsnä.”

Pieni koko voisi kääntyä myös sisäänpäin lämpiäväksi ja vaikeasti lähestyttäväksi, mutta kaikki haastateltavat kertovat kokeneensa joukkoon kuulumisen hyvin helpoksi. He kuvailevat oloaan turvalliseksi, rennoksi ja vapaaksi. Otso nauttii siitä, ettei tuntenut paineita pukeutua siististi tai sopeutua erityisemmin joukkoon: ”Ei tarvi niinku ajatella et mun pitää olla tietynlainen et mä kuulun tänne, vaan jotenki ehk se musiikkikin tuo sen, et voi olla ihan omana ittenään vaan”. Viittakohan Otso musiikin vaikutuksella siihen, että musiikki olisi jotenkin hyväksyvää ja empaattista, vai tarkoittaako hän sitä, että rauhallinen musiikki laskee paineita? Riina taas kertoo helpottuneensa huomattuaan, ettei iltaisin tarvitse esittää laskettelijaa pukeutumalla lasketteluhaalareihin. Samuli Putro arvioi, että sekä Pyhätunturi paikkana että Bättre Folk -henki vaikuttavat siihen, että ihmiset voivat ”jättää arkiminänsä pois” ja ”tiputtaa haarniskansa”. Keskeisessä asemassa on se, että ympäristö on ”riisuttu”, millä uskon Putron tarkoittavan maanläheisyyttä ja tilan puhtautta erilaisista hierarkioista ja kontrollista.¹⁴⁸ Linnea uskoo samaan tapaan, että pieni koko ja erilainen paikka tekivät festivaalista lämminhenkisen:

Ton festarin yks osa on just et se on niin tietyn tyyppisestä kulttuurista nauttivalle suunnattua, nii tavallaan se vois tehdä siitä elitistisen tai semmosen niinku vaikeasti lähestyttävän, mut sit just toi lokaatio on nimenomaan se joka tekee sen, ja et siel on niin vähän ihmisiä niin tekee sen, et siel on nimenomaan tosi rentoo.

Hän vertaa Bättre Folk i Fjälleniä Flow-festivaaliin, jonka hän monista yhtäläisyyksistä huolimatta kokee ylimieliseksi. Bättre Folk vaikuttaisi sijoittuvan johonkin välimaastoon festivaalien kartalla, sillä toisaalta sen osallistujat vaikuttavat vierastavan liian valtavirtaista ja tavanomaista kulttuuria, mutta myöskään toinen ääriä, elitistinen ja ylimielinen kulttuuri ei kutsu luokseen. Taideohjelma, joka ei ole liian korkealentoista sekä pieni ja helposti lähestyttävä Pyhätunturi tekevät festivaalista kotoisan. Tällainen korkealaatuisuuden ja ihmisläheisen välinen tasapainottelu on tyyppistä boutique-festivaaleille¹⁴⁹.

---

¹⁴⁸ Hast 24.2.2017, Pyhätunturi

¹⁴⁹ Seffrin 2005, 252

Sekä Roukala että Otso puhuvat omana itsenään olemisesta. Osallistujilla on kuitenkin selkeä käsitys ihmisryhmästä, jolle festivaali on pääasiassa suunnattu. Onko vain niille osallistujille mahdollista olla rennosti oma itsensä, jotka jo lähtökohtaisesti sopivat hyvin festivaalin kohderyhmään? Sanna kuvailee, että pääosin yleisö koostuu hippi-hipstereistä, Linnea taas viittaa trendikkäisiin nuoriin. Sanna kertoo tunteneensa samanhenkisyttä muun yleisön kanssa esimerkiksi pukeutumisen perusteella. Tuottaja Roukala korostaa, että hyvillä festivaaleilla on selkeä asiakaskunta: artistikattaus määrittelee kohderyhmän, ja koska osallistujat jakavat samanlaisen maun, he voivat tuntea yhteisöllisyyttä, joka johtaa hyvään tunnelmaan. Bättre Folk i Fjällenin kohderyhmäksi Roukala vastaa nopeasti pohjoisen hipsterit naurahtaen kuitenkin perään. Hän jatkaa väljemmällä kuvailulla: ”Sanotaanko näin et semmosille oman tiensä kulkijoille, että ei oo niinku tarkoitus tehdä semmosta festivaalia, missä kaikki näyttäis ihan samalta ja kaikki ois mainostoimistoissa graafikkoina töissä.” Roukala vaikuttaa siltä, että hän yrittää muodostaa ryhmää, joiden maku on keskimääräistä marginaalisempi, mutta jotka olisivat kuitenkin maanläheisempiä ja omaehtoisempia kuin kaupunkilainen kulttuurieliitti, josta Roukala itse on pyrkinyt irtautumaan muuttamalla pois Helsingistä.

Festivaalilla on rajat, jotka erottavat sen muusta maailmasta omaksi tilalliseksi kokonaisuudekseen. Usein festivaalit on rajattu jonkinlaisella näkyvällä aidalla, joka liikkumisen lisäksi myös rajoittaa näkemistä puolelta toiselle. Bättre Folk i Fjällen alue rajautuu ilman varta vasten tehtyjä erotuksia syrjäisellä lokaatiollaan ja ympäröivällä luontovyöhykkeellään.¹⁵⁰ Roukalan mukaan festivaalin järjestämisessä pienemmissä paikoissa on se etu, että paikka on helppo ottaa kokonaisuudessaan haltuun. Fyysisesti ja ajatuksen tasolla rajattu festivaaliympäristö sitoo ihmisiä yhteen ja syntyy kokemus kuplasta – tilallisesta, ajallisesta ja kulttuurisesti sidotusta paikasta¹⁵¹, jollaiseen myös Aada aiemmin viittasi puhuessaan talven sisälle rakennetusta omasta tilasta. Vapaaehtoinen tilallinen eristäytyminen samankaltaisten ihmisten kanssa vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta ja mahdollistaa sellaisen paikan rakentamisen, jossa jokapäiväiset konventiot, vaatimukset ja kulttuuriset muurit voi hetkellisesti purkaa¹⁵². Pyhätunturilla tapahtuneesta normien purkamisesta kertoo hyvin esimerkiksi Otson kokemus siitä, ettei hänen tarvitse edustaa samalla tavalla kuin kotikaupungissa.

---

¹⁵⁰ vrt. Szmigin et. al 2017, 7

¹⁵¹ Szmigin et. al 2017, 7

¹⁵² Szmigin et. al 2017, 8

Haastateltavat kertovat, kuinka vieraista kasvosta tuli nopeasti tuttuja pienen festivaaliyleisön sisällä. Toisin kuin erityisesti kaupunkifestivaaleilla, Pyhätunturilla festivaaliyleisö pysyi alueella koko viikonlopun ajan, eikä hajaantunut ympäriinsä illalla ohjelman päätyttyä. Tämän muusta maailmasta eristäytyneisyyden voisi ajatella vahvistavan joukon tiivyyttä. Linnea sanoo, että pienillä festivaaleilla ollaan avoimia uusien ihmisten kohtaamiseen, ja myös sillä on merkitystä, että festivaalille luodaan sille paikkoja:

Jotenki se et siel on just vaik et voi istuu – – siel nuotiolla siel niinku jääseinien alla. Siel on tehty sellasia kohtaamispaikkoja, missä se on helppoa – – jotenki ku on vähemmän niitä ihmisiä paikalla nii on vähän tyhmääki jos ei mitenkään kommunikoi, toisin ku jos on sellanen hirvee väkipaljous, nii sit kaipaa enemmän sitä sun omaa porukkaa missä sä oot yhtenä yksikkönä.

Linnean esittää sitaatissaan, että pienillä festivaaleilla tuntuu luontevalta, jopa välttämättömältä ottaa kontaktia myös muihin festivaalikävijöihin, kun taas suurilla festivaaleilla oma porukka on tärkeä. Kyse on varmaan samasta suhtautumismallista kuin mikä erottaa myös maalla ja kaupungissa asuvia: kaupungissa ei voi reagoida kaikkiin vieraisiin ihmisiin, mutta pienemmissä paikoissa harvoja naapureita tervehditään herkemmin. Roukala uskoo, että festivaalilla olisi helppo tutustua uusiin ihmisiin, koska kävijöillä on hyvin samanlaiset mielenkiinnon kohteet.

Aada arvelee Linnean tapaan, että pienikokoisilla festivaaleilla ihmiset tiedostavat, että ihmismäärän ollessa pienempi jokainen on merkittävässä asemassa ja jokainen ihmiskohtaaminen on merkityksellinen. Linnea ja Riina myös korostavat, kuinka työpajat mahdollistivat erityisen vuorovaikutuksen muiden osallistujien kesken. Riina kuvailee: ”Ihan tuntemattomia ihmisiä on kaks tuntia huoneessa ja sitte keskustelee keskenään ja oli tosi symppis tsemppaava meininki tavallaan ja aika syvällisiäkin keskusteluja, nii siinä tuli tosi semmonen usko ihmiseen kyl myös.” Riinan sitaatin lopussa oleva toteamus siitä, kuinka työpajan myötä usko ihmiseen parani, tuntuu viittavan siihen, että kyseessä oli erityislaatuinen kohtaaminen. Voisi ehkä ajatella, että tarve tällaisille kohtaamisille nimenomaan ennestään tuntemattomien ihmisten kanssa on suuri – pintapuolta syvemmälle menevissä keskusteluissa tulee herkemmin esiin juuri se yhteinen inhimillisyys, jota olisi erityisen tärkeä nähdä oman lähipiirin lisäksi myös vieraissa.

4.4. Neuvotteluja tilan käytöstä

Bättre Folk i Fjällenin kohdalla sosiaalisen tilan rajoihin liittyy myös se, että varsinainen festivaaliyleisö ei ollut erotettavissa selkeästi niistä, jotka olivat muista syistä lomailemassa laskettelukeskuksessa. Tämä on mielenkiintoista ottaen huomioon, että pieni festivaali määrittyi merkittävästi juuri pienen samankaltaisten ihmisten muodostaman yhteisön kautta – heistä, jotka pitivät yllä ajatusta yhtenäisestä festivaalista. Vaikka festivaalille osallistujissa heräsi tarve erotella meidät ja muut, voidaan tosiasiaa erottaa liukuva jana Pyhätunturilla olevien ihmisten välillä: janan toisessa päässä on pelkästään Bättre Folkin tuoman ohjelman takia tulleet kävijät ja toisessa pelkästään Pyhätunturin palveluita käyttävät. Välissä on valtaosa ihmisistä, jotka omalla tavallaan yhdistelevät festivaalin ja laskettelukeskuksen elementtejä. Rajojen vetämättä jättäminen voi saada aikaan epämääräisyyttä ja tarvetta neuvotteluihin: osa festivaalin osallistujista olisi halunnut tuntea selvemmin olevansa rajojen sisäpuolella ja osana muista erotettua samankaltaisten yhteisöä. Nyt samassa tilassa olikin rinnakkain kaksi eri maailmaa ja tilan käyttötarkoitusta. Tämä samanaikaisuus tulkittiin pitkälti hauskana erikoisuutena, mutta esiin nousi myös tilanteita, joissa yhteiselo ei ollutkaan täysin harmonista eivätkä laskettelu ja taiteen kokeminen istuneet täysin saumattomasti yhteen.

Festivaalin ajan Pyhätunturi on paikkana jotain muuta kuin mitä se on esimerkiksi sen jälkeisenä viikonloppuna. Kyseessä ei ole muuttumaton ja stabiili laskettelukeskusympäristö, vaan paikkaa rakennetaan jatkuvasti, Bättre Folk i Fjällenin ajan erityisesti ohjelman ja festivaalin houkuttelemana saapuneiden ihmisten kautta. Tästä on kyse siinä, että paikan käsittäminen pelkästään fyysisyyden kautta on riittämätöntä. Festivaalilla ja kaikella toiminnalla on kyky tulkita uudelleen paikkaa ja rakentaa sitä uusin merkityksin. Varmasti halu laajentaa käsitystä matkailukeskuksen käytöstä on ollut keskeisenä lähtökohtana niin Pyhätunturilla kuin myös Roukalalla. Omassa tutkimuksessani ei tule esiin, mitä festivaalille osallistumattomat laskettelijat festivaalin läsnäolosta ajattelivat: kokiko joku sen häiritsevänä ja ympäristöön sopimattomana vai toiko se ennemmin mielenkiintoista energiaa laskettelukeskukseseen. Paikan uudelleenmäärittelyssä on aina mahdollisuus eri kokosiin konflikteihin, mutta näin pienen tapahtuman puitteissa ne jäivät kuitenkin hyvin pieniksi.

Pyhätunturi on rakentanut profiilia eri tyyppisenä laskettelukeskuksena kuin suuret Ruka, Ylläs ja Levi. Kulttuuriohjelmaan panostanut Pyhätunturi lähestyi Bättre Folkia yhteistyön merkeissä.

Roukala kertoo, että viime kesänä hän osallistui Pyhä Unplugged -festivaaleille selvittääkseen, sopisiko paikka Bättre Folkille. Hän löysi Pyhätunturilta oikeanlaista henkeä:

Tääl käy laskijat, tääl ei käy bilettäjä, ne käy sit Rukalla ja Levillä, tääl on niinku ihan eri profiili, täällä käy enemmän sellaset luontoihmiset ja ne semmoset niinku meidän näköiset asiakkaat muutenki, jotka on täällä niinku siitä syystä et ne on tunturissa, eikä siitä syystä et joku on rakentanut tunturiin yökerhon.

Haastateltavistani Otso, Sanna ja Aada olivat tottuneita laskettelijoita, kun taas Riina kokeili viikonloppuna laskettelua ensimmäistä kertaa, ja Linnea taas ei ollut kiinnostunut laskettelusta nytkään. Laskettelukeskuksiin liittyi jonkin verran negatiivisia mielikuvia, Sanna esimerkiksi kuvailee omiaan: ”Stereotyyppinen kuva jostain niinku Rukan jostain öö pisteestä semmonen tiiäkö niinku vähän semmonen mainstream semmonen, että ihmiset on ällöjä ja humalassa ja vähän agressiivisia”. Riina kertoo:

Mä ite en oo kauheesti pyöriny noissa laskettelukeskuksissa tai se kulttuuri on aika vieras, ja mul on ollu aina siit aika sellanen no vähän semmonen hirvee, et jotkut hirveet partymusat soi siellä täysii ja on tosi semmost, et vaikka sä meet mukamas niinku luontoon nii sä oot kuitenkin niin kaukana siitä tai et se on jotenki kauheen semmosta outoa, et semmosta tosi muovista meininkiä vaan.

Niin Roukalan kuin Sannan ja Riinan kommenttien kautta hahmottuu Bättre Folkin arvojen vastainen puoli. Kun Bättre Folkin ytimessä on luonnon arvostaminen, asettuu vastakkaiselle puolelle pinnallisuus, keinotekoisuus ja valtavirta, jotka näyttäytyvät esimerkiksi juhlimiskulttuurina. Riinan kommentista välittyy paheksunta valheellisuutta kohtaan, jossa luonto asetetaan lavasteeksi, jota ei kuitenkaan aidosti lähestytä ja arvosteta.

Siinä missä joillain osallistujilla saattoi olla negatiivisia mielikuvia laskettelukeskuksista, olivat mielikuvat Bättre Folk -festivaalista poikkeuksetta positiivisia. Bättre Folk vaihtoehtoisempaan festivaalina oli saanut haastateltavani lähtemään ympäristöön, joka ei kaikille heistä ollut lähtökohtaisesti ominaisin. Haastateltavista Sanna ja Linnea olivat osallistuneet Hailuodon Bättre Folkiin aiemmin, ja heillä lähtemiseen vaikutti usko siihen, että Bättre Folk i Fjällenissä olisi samaa henkeä. Myös Riina oli tietoinen festivaalin imagosta ja se sai hänet kiinnostumaan konseptista: ”Ku kuitenkin tietää ton festarin, et se on niin tosi sellanen maanläheinen ja niinku tosi taiteellinen ja sit se tapahtuu tommosessa laskettelukeskuksessa ja sit kuitenkin aika niinku tuolla luonnon keskellä nii se on tosi jännittävä yhdistelmä”. Riinan valitsevat adjektiivit maanläheinen ja taiteellinen vaikuttavat vastaavan hyvin tiivistetyksi sitä, miten tuottaja ja haastateltavat hahmottavat

festivaalin. Maanläheisyys kiinnittyy pienimuotoisuuteen, mutkattomuuteen, rentouteen ja luonnonläheisyyteen, kun taas taiteellisuuteen yhdistyy syvällisyys, luovuus ja omaperäisyys.

Pääosin haastateltavat kokivatkin Pyhätunturin niin, ettei se vastannut epämiellyttäviä mielikuvia laskettelukeskuksista. Tunturilla oli rauhallinen tunnelma, eivätkä ihmiset olleet hiihtokeskuksessa juhlimassa. Lukuun ottamatta yksittäisiä hetkiä haastateltavat eivät kokeneet muiden kuin festivaaliyleisön läsnäoloa häiritseväksi, Riinan mielestä siinä oli jopa jotain hauskaa ja erityistä: ”Se et siel pyöri kaikkialla jotain laskettelutyyppisiä nii siinä tuli sellanen aika jännä aika uniikki tunnelma.” Hän toteaa, että kaikki osasivat kuitenkin käyttäytyä sivistyneesti: ”Se olis ollu kauheeta, jos joku ois – – siellä alkanu vaan hulluna just pölöttämään tai huutamaan ku ei kiinnosta se keikka”. Sannan ja Linnean haastatteluissa nousi kuitenkin esiin kaksi kohtaa, joissa heidän mukaansa festivaalitunnelma meni hetkellisesti rikki, koska paikkaa alkoi hallita enemmän tyyppisempi laskettelukeskuksen tunnelma kuin festivaalin luoma väliaikainen ja vaihtoehtoinen kupla. Toinen tilanne oli kirjailijoiden ja muusikon yhteisesiintyminen Pyhässä Wurstissa ja toinen lauantai-illan viimeisellä keikalla Hotelli Pyhätunturissa.

Lauantai-iltapäivällä Pyhässä Wurstissa esiintyi ensin Minna Rytisalo ja Mikko Joensuu, minkä jälkeen Rytisalon sijaan Miki Liukkonen luki otteita kirjastaan Joensuun säestäessä. Useimmat haastateltavat kuvailevat esiintymistilannetta samalla tavoin: pieni tila oli täynnä ihmisiä tilaa vievine lasketteluvarusteineen, monet tilasivat ruokaa ja liikkuvat tilassa pöytien ja tiskien väliä, eivätkä kaikki tienneet, mitä ohjelmaa oli käynnissä. Erityisesti Linnea koki tilanteen turhauttavaksi. Hänen mukaansa ohjelmanumerossa olisi ollut esiintyjien ja ikkunan takaa avautuvan lumisen rinnemaiseman ansiosta mahdollisuudet hyvinkin taianomaiseen tunnelmaan, mutta ymmärtämättömät ihmiset tekivät nauttimisesta vaikeaa.

Siel oli sellasii lasketteluasuisia kahisevia ihmisiä monet jalassa kipittää siitä ja kuuluu kahikahikahi, kun ne ramppaa siitä edestakaisin hakemassa ruokaa, ja siin oli meidän ympärillä semmosii ihmisiä jotka puhui tosi kovaan ääneen kesken sen esityksen – – sinne tuli selkeemmin turisteja tai sellaisia, et ne ei ollu vaan sen takia siellä. Et sitä mä mietin, et senkin tilaisuuden tunnelma siinä vähän lässähti sen takia, että kaikki ihmiset ei ollu niin messissä siinä, kuunnellu ja keskittyny, se vähän pilas sitä kokemusta. (Linnea)

Linnea kutsuu ihmisiä, jotka eivät olleet pelkästään festivaalin takia paikalla ”selkeämmin turisteiksi” ja turismi-sanaan liittyy tässä yhteydessä negatiivinen vire. Itseään ja festivaaliosallistujia Linnea ei

miellä turisteiksi, vaikka yhtä lailla he ovat lomailemassa vieraassa ympäristössä. Jollain tavalla taidefestivaalille osallistuminen tekee heistä vähemmän turistimaisia.

Wurstin esitysten lisäksi koettiin, että myös illan viimeisillä keikoilla Hotelli Pyhätunturissa tunnelma sai säröjä. Erityisesti viitattiin Mariskan keikkaan, joka oli lauantai-illan viimeinen ohjelmanumero. Näille viimeisille keikoille myytiin narikan yhteydessä myös yksittäisiä lippuja, ja yleisössä oli enemmän vanhempia ihmisiä, joita laskettelukeskus vetää lähiympäristöstä viikonloppuiltaisina. Sanna kuvaili, että tunnelmaan tuli muutokseen jälkeen ”hihtokeskusviboja” ja totesi tiukasti: ”Se oli just se, mitä ei todellakaan hae tältä festarilta.”

Sit hokas et se kyl muuttu sellaseks lihatiskiksi et ei siel rauhas saanu olla ollenkaan, niinku että joka puolelta tuli iskuyrityksiä sellasilt 50 plus kaljamahoilt – – sit sinne tuli just jotakin niinku polttariporukkaa, ja sit tai et niinku ihan selkeesti se sit nimenomaan muuttu, et sit hokas et nää ei oo enää sitä, niitä festarityyppejä. (Sanna)

Sannan kommentissa erotetaan selvästi ”festarityypit”, joihin ei kuuluneet ainakaan mainitut keski-ikäiset miehet ja polttareita viettävä naisseurue.

Linnea piti ylipäättään festivaalilla häiritsevänä sitä, että läsnä oli muitakin kuin festivaalin selkeintä kohderyhmää. Vertailukohdaksi nousi Hailuodon Bättre Folk, jolle hän oli osallistunut viime kesänä. Hän olisi pitänyt enemmän siitä, että koko festivaaliporukka kuuluisi samaan viiteryhmään kuin hän itse.

Enemmän humalaisia, sellasia lasketteluturisteja enemmän kuin mitä Hailuodossa aiemmin ja ehk niinku... Mä kuulostan varmaan tosi ilkeeltä tai jotenkin, mulle tulee tosi paha tunne sanoo se ääneen, mut tuol oli sellasia keski-ikäisiä setiä ja tätiä enemmän, sellasia jotka oli just et kerran vuodessa lähtee ulos ja oi nyt Samuli Putro tuli kaupunkiin, lähdetään kuuntelee sitä ja juodaan hirveet kännit, oi ihanaa Putro. Nii tietyl tapaa se, että no ehk täs on yksinomaan se, ettei ne ollu sitä omanhenkistä väkeä, jonka kanssa olisi halunnut tutustua illan mittaa tai muuta, oli vähän sekavampaa porukkaa se ehkä. Hailuodossa oli mun mielestä kivempaa se, et siel oli niinku enemmän omantyylistä väkeä, tai koko se porukka. Ja kaikki oli siellä sen yhden asian takia, joka oli niinku kulttuurista nauttiminen ylipäättään. (Linnea)

Linnean sitaatissa käy ilmi, että epätoivottuja ihmisryhmiä ovat itsensä humalaan juovat juhlijat, aiemmin mainitut turistimaiset laskettelijat sekä keski-ikäiset sedät ja tädit. Myös Sanna nostaa esiin juhlijat ja keski-ikäiset, joten haastateltavien kesken vaikuttaa löytyvän suhteellisen samanlaista näkemystä siitä, ketkä festivaalin ydinryhmää ovat ja ketkä eivät. Linnea kertoo, että Hailuodossa

kaikki olivat hänen tyylisiään ihmisiä, ja tämä totaalinen homogeenisyys oli hänen mieleensä. Linnean muissa vastauksissa tulee esiin, että hänelle nimenomaan festivaaleihin liittyvät sosiaaliset aspektit ja uudet yllättävät kohtaamiset ovat keskeisessä osassa kokemusta.

Vaikuttaa siltä, että festivaalille osallistujien suhde ympärillä oleviin ihmisiin ei ole aivan suoraviivainen. Toisaalta he nauttivat siitä, että ilmapiiri on rento ja jokainen saa olla sellainen kun haluaa, mutta toisaalta heillä on suhteellisen tarkka käsitys siitä, minkälainen on varsinainen festivaaliyleisö, se samankaltaisten ihmisten piiri, johon he itse kuuluvat. Toisaalta muiden ihmisten läsnäolo on ihan hauskaa ja tuo oman vivahteensa tunnelmaan, mutta toisaalta toivotaan, etteivät muut ihmiset erottuisi käytöksellään joukosta ja ainakaan rikkoisi festivaalin kirjoittamattomia normeja ja rikkoisi siten tunnelmaa. Nähdäkseni haastateltavien närkästyminen liittyy ennen kaikkea siihen, kuinka festivaalissa on pitkälti kyse yhteisön ja sen juhlimisesta, mitä yhteisön kesken pidetään arvokkaana. Haastateltavat näkevät Bättre Folkin edustavan maanläheisyyttä, taiteellisuutta ja vaihtoehtoisuutta ja he itse ovat osallistuneet festivaalille sen takia, että allekirjoittavat näitä samoja arvoja. Siksi teot, jotka rikkovat vastaan arvopohjaa suojelevia normeja, tuomitaan. Esimerkiksi puhuminen tai muu häiritsevä toiminta kesken taide-esityksen rikkoo jaettua käsitystä siitä, että taide on arvokasta, minkä takia se herättää yleisössä paheksuntaa.

Kokemukset tunnelman pilalle menemisestä tuovat hyvin esiin sen, kuinka tunnelmat ovat luonteeltaan keskeneräisiä. Ne jatkuvasti muodostuvat ja hajoavat, tulevat esiin ja katoavat, eivätkä koskaan ole lopullisia, staattisia tai levossa.¹⁵³ Selkeimmin niiden läsnäolo tulee juuri esiin kontrastin kautta: tunnelman törmätessä vasten omaa mentaalista tilaamme tai kun siirrymme tunnelmasta toiseen¹⁵⁴. Edellä kuvailuissa tilanteissa tunnelman äkillinen muutos luo kontrastin ja samalla tuo näkyviin sen, että muutoin festivaalilla on ollut jonkinlainen yhtenäinen ja mieluisaksi koettu tunnelma, joka on mahdollista särkeä.

---

¹⁵³ Anderson 2009, 79

¹⁵⁴ Böhme 2017, 168

5. Täyteläistä elämystä rakentamassa

Linneaa kiehtoo Bättre Folkeissa monipuolisuus: ”Mä nautin musiikista, mutta tavallaan mä ehkä kaipaan siihen oikeeseen festarielämykseen jotain muutakin.” Minkälainen on oikea festarielämys, ja mitä kaikkea voi olla muu musiikin ohella? Bättre Folk i Fjällenin konseptissa on vahvasti läsnä tämän päivän festivaaleille tyypillinen pyrkimys elämyksellisyyteen, jota rakennetaan panostamalla taideohjelman lisäksi myös muihin elementteihin: esteettiseen ympäristöön, laadukkaisiin peruspalveluihin, ruokatarjontaan ja oheisohjelmaan. Boutique-festivaaliksi luettava pieni ja poikkitaiteellinen Bättre Folk i Fjällen keskittyy erityisesti monipuolisen ohjelman luomiseen, jossa osallistujalle tarjotaan roolia myös aktiivisena toimijana. Boutique-festivaalien on sanottu tarjoavan osallistujalleen intiimiyttä ja ainutlaatuisuutta, jotka puuttuvat konserttimallisista festivaaleista¹⁵⁵, ja nämä laatupiirteet nousevat selkeästi esiin aineistosta.

Tuottaja Ruokala kertoo, että Pyhätunturi festivaalipaikkana kaipasi selvästi jotain muutakin ohjelmaa kuin musiikkia. Ympäristön tarjoamiin vaihtoehtoihin päätettiin tarttua, jotta saataisiin rakennettua ”kokonaisvaltaisempi elämys”. Lapin matkailuun liittyvien aktiviteettien lisäksi keskeisenä elementtinä kokonaisuudessa ovat työpajat, joiden järjestämisestä on haaveiltu myös Hailuodossa järjestettävissä Bättre Folkeissa. Kesän festivaalien kokonaisuuteen työpajoja ei kuitenkaan aikataulullisesti eikä tilallisesti mahdu, kun taas Pyhätunturilla sopivia keikkapaikkoja oli vähemmän. Festivaalikonseptit ovat aina kokonaisuuksia, joissa ideoiden täytyy sopia yhteen käytännön realiteettien kanssa.

Roukalan tavoitteena on tarjota uudenlainen festivaalikokemus, jossa osallistuja on ”paljon enemmän osa festivaalia”: ”Toiminnallisuus ja niinku kaikenlainen niinku interaktiivisuus yleisön kanssa, et yleisö voi kommunikoida ja osallistua eri tavalla.” Roukalan puheet ovat kuin suoraan boutique-festivaaleja määrittelevistä teksteistä: yhtä lailla niissä kerrotaan boutique-festivaalien perustuvan yleisön asemoimisesta keskiöön sekä dialogiin tuottajan, taiteilijoiden ja yleisön välillä¹⁵⁶. Bättre Folk i Fjällenissä läsnä on erityisesti yleisön vuoropuhelu keskenään, ympäristön sekä artistien kanssa. Roukalan ajatukset kokemuksien tuottamisesta vertautuvat selvästi myös

---

¹⁵⁵ Yeganegy 2012, 155

¹⁵⁶ Seffrin 2005, 253

elämystalouden kontekstiin. Roukalan mukaan ei voida kuvailla, minkälaista kokemusta Bättre Folk i Fjällenillä ollaan tuottamassa: ”Ne [osallistujat] luo itse sen kokemuksen, me tarjotaan vaan niinku puitteet siihen. Mun mielestä se kokemus syntyy täysin siitä jengistä, joka tänne tulee.” Samaan tapaan elämystalouden kontekstissa elämyksen synty perustuu keskeisesti kokijan osuudelle ja tuottajan rooli on lähinnä elämyksen syntyä tukevien puitteiden luomisessa¹⁵⁷. Roukalan mukaan reseptiä elämyksen luomiseen ei ole, ja ohjenuorana tuottamisessa hänellä on luoda tapahtuma, joka häntä kiinnostaisi ja josta hän nauttisi.

Roukalan tavoitteen yleisön osallistumisesta voi katsoa toteutuneen, sillä haastateltavat kokivat, että he itse olivat vaikuttamassa siihen, minkälainen festivaalista tulee. Elämystaloutta määrittelevä osallistujien ja tuottajien välisen rajan hämärtyminen tulee lausutuksi myös osallistujien toimesta:

Kylhän siinä tulee enemmän just ehkä sellanen, et järjestäjät ja artistit ja yleisö ei oo niin tavallaan niinku toisilla puolilla toisistaan, vaan ne on niinku kaikki sitä samaa. Ehkä meil tuli ainaki sellasii fiiliksii mitä puhuttiin, et tavallaan noil pienillä festareilla se yleisö on niin isona osana mukana kans tekemässä sitä festaria kans, et koska se on niin pientä, nii se riippuu vähän niinku kaikista, että miten se onnistuu ja millanen fiilis siel on. (Riina)

Riinan kommentista nousee selvästi esiin se, kuinka elämystaloudessa tuotteet rakentuvat vahvasti vastaanottajan aktiivisen roolin kautta, eikä niin, että tuottaja pystyisi täysin hallitsemaan kokonaisuutta. Erityisesti Riina yhdistää osallisuuden Bättre Folk i Fjällenin kaltaisiin pieniin festivaaleihin, joissa yksilöiden panos näkyy selvemmin. Hän mainitsee osallistujien merkityksen erityisesti ”fiiliksen” muodostamisessa, jonka voi ajatella vastaavan tunnelmaa. Niinpä yleisö on rakentamassa juuri elämystuotteelle keskeisesti arvoa antavaa aineetonta elementtiä.

5.1. Tilassa hengittävä taideohjelma

”Noi keikat kivoja ja hienoja, mut mulle ne oli ehk toisarvoisia, et niinku ei meille ees niin paljoo ollu väliä niillä esiintyjillä.” Linnean toteamus saattaa herättää huolen siitä, että onko taiteen asema festivaalilla heikentymässä: vievätkö muut festivaalin osa-alueet ja aktiviteetit tilaa taiteelta, onko taide vain imagollinen käärepaperi tai onko sen merkitys pelkästään identiteetin rakennuspalikka, jonka kautta löydetään haluttu sosiaalinen yhteisö? Taiteella toki on monenlaisia merkityksiä, myös

---

¹⁵⁷ Janhila-Anttonen 2016b, 161

imagollisia ja sosiaalista yhtenäisyyttä luovia, mutta ei ehkä ole syytä julistaa niitä vasten taiteen itsearvoisen merkityksen katoamista. Nähdäkseni kuitenkin aineisto kertoo myös vahvasti siitä, että taiteen rooli festivaalilla ei ole alisteinen tai syrjäytetty. Tuotannon näkökulmasta taide toimii tapahtuman ytimenä ja se tuo festivaalille syvällisyyttä, älyllisyyttä ja mahdollisuuksia kulttuuriseen sivistämiseen. Kokijoiden vastauksissa taas korostuu se, kuinka yleisö todella keskittyi ja syventyi taideohjelmaan, siitä vaikututtiin ja se sai ajatuksia liikkeelle. Keskittymisen mahdollisti nimenomaan ohjelman väljyys ja eri tyyppiset aktiviteetit: taiteelle annettiin tilaa hengittää ja toisaalta osallistujan rooli oli muutakin kuin pelkkää vastaanottamista.

Tuottaja Roukala pohtii, että jo pelkästään paikan päälle tuleminen ja aktiviteetit riittäisivät monelle kokemukseksi, mutta Bättre Folk -konseptissa kaikki lähtee liikkeelle laadukkaasta taideohjelmasta. Myös boutique-festivaaleja määritellyt Georgia Seffrin korostaa taideohjelman laadukkuuden tärkeyttä, vaikka huomio olisikin myös yleisön osallistamisesta ja prosessissa¹⁵⁸. Roukalan mukaan taide tekee kokemuksesta syvemmän, ja erityisesti kirjallinen ohjelma tuo kokonaisuuteen festivaaleille harvinaisempaa älyllisempää virikettä. Kulttuurisesti sivistäminen on yksi keskeisistä tavoitteista: ”Me halutaan myös sivistää musiikillisesti ja nykyään tietenkin kirjallisesti myös, et tavallaan jengi huomais et on olemassa radioiden soittolistojen ulkopuolista musiikkia, joka voi olla itse asiassa sata kertaa parempaa, kun se radiossa soitettava musiikki.” Riina tuo vastaavasti esiin, että festivaaleilla yleisö on avointa ohjelman suhteen: ”Ku sä oot siel festareilla nii siinä on paljon matalampi kynnyks mennä ja voi myös sit tutustuu sellaseen tuotantoon, mikä ei oo vaikka itelleen valmiiks tuttu.” Tavoite sivistävästä ja älyllisestä ohjelmasta linkittyy boutique-festivaalien arvopohjasta löytyvään ajatukseen osallistujan arvostamisesta ja haastamisesta, ja siitä ettei hänen vastaanottokykyään aliarvioida¹⁵⁹.

Boutique-festivaalien ohjelma suunnitellaan tietyn kohdeyleisön makua silmällä pitäen niin, ettei sen ole tarkoitus pyrkiä miellyttämään kaikkia¹⁶⁰. Bättre Folk i Fjällenin esiintyjäkaartin voi nähdä pääasiassa edustavan vaihtoehtoisempaa ja urbaania kulttuuria, mutta joidenkin artistien ja varsinkin kirjailijoiden asemaa voisi pitää Suomessa varsin vakiintuneena. Erityisesti Juha Itkonen ja Riikka Pulkkinen ovat molemmat palkittuja kirjailijoita ja heidän teoksensa ovat menestyneet myös

---

¹⁵⁸ Seffrin 2005, 254

¹⁵⁹ Seffrin 2005, 255

¹⁶⁰ Seffrin 2005, 253

kaupallisesti. Tältä pohjalta festivaalin ohjelman voisi nähdä mukailevan boutique-festivaaleihin kuuluvaa ajatusta tarjonnasta, joka tasapainottelee populaarien ja korkeatasoisempien esiintyjien välillä. Toisaalta voisi myös ajatella, että taideohjelma itsessään edustaa korkeatasoisuutta, ja sitten toiminnallinen oheisohjelma lasketteluineen ja avantouinteineen edustaisi yhteisölle läheisempää ohjelmaa. Joka tapauksessa festivaalikonaisuudessa voi nähdä osasia, jotka resonoivat valikoivampaan makuun ja osia, jotka miellyttävät suurempaa osaa ihmisistä.

Monet haastateltavista kertovat, etteivät olleet kuunnelleet useita festivaalin artisteista aiemmin, mutta se ei estänyt ohjelmasta nauttimista. Merkittävämpää kuin yksittäiset artistit vaikuttaakin olevan se, minkä tyyppistä taideohjelma on ja mitä se edustaa – minkälaiseen makuun ja siten ihmisryhmään ja elämäntyyliin se linkittyy. Itse festivaalin aikana musiikin tehtävä on sitoa ihmisiä hetkessä yhteen ja virittää heidät samalle aaltopituudelle. Aada pohtii, että musiikki toi ihmisiä yhteen, mutta ei riehakkaalla ja mukaansatempaavalla tavalla niin kuin suuremmilla festivaaleilla, vaan rauhan ja lämminhenkisyyden kautta. Otso kuvailee: ”Mul vaan käy tosi paljon niinku mielessä rauhallisuus. Silleen jotenki vaan tuntuu, että niinku sydämensyke pienenee puolella, ku sä meet tonne yleisön sekaan ja kuuntelet sitä artistii, ja se on jotenki supersemmonen rauhallinen ja rento fiilis vaan”.

Herkiksi, intiimeiksi ja puhutteleviksi kuvaillut musiikki- ja kirjallisuusesitykset sopivat haastateltavien mielestä hyvin festivaalin henkeen ja taianomaiseen ympäristöön. Boutique-festivaaleja kuvaillaan usein intiimeiksi, mikä linkittyy myös ”suurempi on parempaa” -ajatusmallin vastustamiseen¹⁶¹ – ennemmin arvostetaan pientä, joka tulee lähelle ja koskettaa. Osallistujien mielestä festivaalin yleisö oli selkeästi tullut kuuntelemaan musiikkia, mikä näkyi siinä, kuinka keskittynyt ilmapiiri esityksissä oli. Myös festivaaleilla esiintynyt Samuli Putro tulkitsee suhdetta hänen ja yleisön välillä samaan tapaan. Hän kertoo, että yleisö oli otollinen sille, että pystyi esiintymään yksin kitaran kanssa, soittamaan myös julkaisemattomia kappaleita ja keskustelemaan yleisön kanssa. Hänen mukaansa vuorovaikutteisuus lähtee yhtä paljon yleisöstä kuin esiintyjästäkin – esiintyjä pystyy vain tiettyyn rajaan asti vaikuttamaan tilanteeseen. Hän koki, ettei keikassa ollut kysymys kaupanteosta, toisin kuin välillä, vaan yhdessäolosta ja keskustelusta: ”Se on ehkä sitä, mitä

---

¹⁶¹ Yeganegy 2012, 151

elämältä ylipäättään kaipaa. Etsii sellaisia tilaisuuksia, missä voisi sanoa itsestään tai kuulla toisesta jotain todellista. Keikat ovat parhaimmillaan sellaisia tilanteita.”¹⁶²

Taideohjelmaan syventymistä helpotti se, että ohjelma oli väljä eikä siinä ollut päällekkäisyyksiä. Käytännössä Bättre Folk i Fjällenillä oli siis huomattavasti vähemmän esiintyjiä kuin festivaaleilla yleensä. Ohjelmakokonaisuuden kuvailtiin ”liukuneen mukavasti” ja rakenteen uskottiin vaikuttavan myös festivaalin rauhalliseen yleishenkeen. Haastateltavat kuvailivat kokemuksiaan suuremmilla festareilla samankaltaisesti: on kiirettä, stressiä ja hektisyyttä. Festivaaleilla saattaa olla upeat artistikattaukset, mutta jatkuvasti painaa ahdistus siitä, ettei voi nähdä kaikkea. Riina kuvailee:

Aina ku on festareita, joissa on tosi hyvät ohjelmat, vaikka ihan hulluja kattauksia, mut sit ahdistaa ku et sä voi nähä sitä kaikkea. Totta kai se on hyvä et on niinku valinnanvaraa, mut sit kuitenkin kaipaa vähä semmosii hengähdystaukojaki, et ei voi koko ajan vaan juosta vaikka niinku keikalta keikalle.

Riina kertoo kaipaavansa keikkojen väliin hengähdystaukoja, ja samaan tapaan Otso myös kertoo pitäneensä siitä, että Bättre Folk i Fjällenissä taukojen aikana pystyi valmistautumaan seuraavaan artistiin.

Oheisohjelman koettiin tukevan taideohjelman kokemista – ei tuottaja eivätkä haastateltavatkaan nähneet, että muu ohjelma voisi viedä jalansijaa taideohjelmalta. Ennemminkin ajateltiin, että erilaisiin ohjelmiin käytetään erilaisia kapasiteetteja, mikä johtaa siihen, että yksi kapasiteetti ei kuormitu liikaa. Haastateltavien mukaan useilla festivaaleilla turtuu katsomaan keikan toisensa jälkeen. Linnea kertoo: ”Ei ehkä enää saa niin irti nii paljon kaikista niistä bändeistä. Et joku tosi upea keikka saattaa tuntua vähän keskinkertaiselta sen takii, ku on vaan ite jo niin väsynyt vastaanottamaan sitä samaa”. Monipuolisuus koettiin aktivoivana ja kokonaisuutta tukevana. Kokija saa käyttää eri puolia itsestään: kehollisesti rentouttavaa, kehollisesti aktivoivaa, esteettisesti vastaanottavaa, taiteellisesti tuottavaa ja sosiaalista. Taide-esityksessä on kyse vastaanottamisesta, kun taas lasketellessa on itse aktiivisempana:

Se ku pääsee laskettelee nii tukee sitä, kun on niin paljon semmosta kulttuuria mis ite seisoo ehkä myös paikallaan ja on kuuntelija – – et se on passiivisempaa touhua ja et ku on monta keikkaa peräkkäin niin teki tosi hyvää päästä tekee jotain tommosta

---

¹⁶² Hast 24.2.2017, Pyhätunturi

esimerkiksi laskettelemaan, mikä taas jotenki silleen, et siin ollaan tosi aktiivisesti oman kehon äärellä. (Aada)

Aadan sitaatissa laskettelu kehollisena toimintana asettuu vasten kulttuurin vastaanottamista, jonka voi ajatella olevan henkisempää – esteettistä ja emotionaalista. Boutique-festivaalien on nähty saavuttavan tasapaino katsomisen ja osallistumisen välillä¹⁶³, mihin pyritään myös Pinen ja Gilmoren elämystä passiivisuuden ja aktiivisuuden sekä uppoutumisen ja omaksumisen kautta tarkastelevassa nelikentässä¹⁶⁴. Laajemmassa mittakaavassa pyrkimys tekemisten ja altistumisten väliseen tasapainoon on myös osa John Deweyn ajatusmaailmaa¹⁶⁵.

Erityisesti Otso, joka kertoi rauhoittuneensa ylipäättään elämässään edeltävänä kesänä ja kuunnelleensa noihin aikoihin paljon folk-musiikkia, koki musiikkiesitysten vaikuttaneen häneen syvästi. Hän kuvailee tilaansa keikoilla jopa hurmokselliseksi transsiksi. Mietiskelevän kokemuksesta teki se, että hän oli pystynyt keskittymään vahvasti laulujen sanoituksiin, joita hän oli peilannut omaan elämäänsä. Hänen mukaansa monilla muiden festivaalien keikoilla keskittyminen on enemmän musiikillisissa elementeissä tai esimerkiksi tanssimisessa kuin lyriikoissa. Bättre Folk i Fjällenin pienillä keikoilla artistin ja yleisön vuorovaikutus tuntui syvälliseltä ja artistin tunteet ja ajatukset välittyivät suorasti – aivan kuin Putrokin aiemmin kuvaili. Vaikuttaminen ei toisaalta tullut pelkästään musiikista, vaan tilanteesta kokonaisuudessaan:

Varsinki Callella niin siellä on niinku kaikki on haltioissaan siitä ja kuuntelee sitä ja tuntuu siltä, että vaikket fiilistelisikään sitä musiikkii, mut sä kuitenkin niinku arvostat sitä meininkiä, silleen sä jotenki lumoudut omalla tavalla siihen – – Mä oon ainaki lumoutunut paljon enemmän kuin normaalisti, et mä jotenki, tuntuu, välil tuntuu silt et ois niinku ainoa ihminen koko siellä, niinku siinä yleisössä, et sä jotenki lumoudut ihan täysil johonki esineeseen tai maahan tai sen artistin niinku ilmeeseen tai silmiin tai mihin ikinä lumoudutkaan. Joo, kyl se jotenki puhuttelee. (Otso)

Tulkitsen Otson sitaatin kertovan paljon keikkatilanteen tunnelmasta, hänen henkilökohtaisesta vuorovaikutuksestaan ympäristön kanssa. Otson kuvailema lumoutuminen on mielestäni ehdottomasti esteettistä, Berleantin kuvailemaa osallistumista, aktiivista ja intensiivistä läsnäoloa. Esteettisessä kentässä kaikille yksityiskohdille voi antaa esteettistä merkitsevyyttä, kuten Otso

---

¹⁶³ Seffrin 2005, 260

¹⁶⁴ Pine & Gilmore 1999, 30

¹⁶⁵ Dewey 2010, 61

tekee kiinnittyessään yksittäiseen esineeseen tai artistin silmiin. Kiinnittyessä ja lumoutuessa aistitulle annetaan merkitys olla jotain enemmän.

5.2. Kohti ainutlaatuista esteettistä kokonaisuutta

Tarkastellessa festivaalikokemuksen esteettistä arvoa, tulee huomata, ettei se ole kytköksissä pelkästään itse taideohjelmaan. Berleant näkee esteettisyyden olemisemme läpäisevänä kategoriana, joka on omana ulottuvuutenaan mukana kaikessa havainnoinnissa¹⁶⁶. Ottamalla aktiivisesti ja kokonaisvaltaisesti osaa tilanteeseen¹⁶⁷, ympäristömme esteettiseen kenttään¹⁶⁸, olemisestamme tulee intensiivisempää¹⁶⁹ ja voimme saavuttaa ihmisenä olemisen harmonisen tilan¹⁷⁰. Festivaalikokemus voi siis kokonaisuudessaan olla esteettinen, eikä ole tarpeen arvottaa sen eri osien estetiikkaa keskenään, koska niillä on toisiaan täydentävä rooli. Ympäristön, tunnelman, taiteen, sosiaalisten suhteiden, mentaalisen tason, eri aistien aktivoimisen, kinesteettisen toiminnan, kaikkien näiden yhteensulautuminen mahdollistaa esteettisen, tässä ajassa ja paikassa syntyvän kokemuksen. Myös elämyksellisyyteen liittyy vastaavaa kokonaisvaltaisen ja omakohtaisen kokemisen painottamista.

Tuottaja Roukala toteaa Pyhätunturista, että se on ”kokonaan meidän leikkikenttää nyt”, mikä vastaa hyvin kuvailuja siitä, kuinka elämystalouden kontekstissa voidaan puhua elämyksellisestä tilasta nimenomaan leikin ja pelin kautta, ”elämyskeskeisenä leikkipaikkana”¹⁷¹. Näin ympäristö hahmottuu kokonaisvaltaisena elämyksellisiä mahdollisuuksia tarjoavana tilana. Festivaaleilla myös aikuisille tarjotaan leikillistä tilaa, johon voi katsoa kuuluvan sellaisia piirteitä kuin spontaanius, mielikuvitus ja toimijuus. Elämyskontekstissa on lähtökohtaisesti aina mukana spontaaniutta ja improvisointia, sillä elämykset syntyvät tuotannon ja kokijoiden yhteispelinä. Leikillisyyden ja elämyksellisyyden voi nähdä joiltain osin rinnastuvan toisiinsa, minkä lisäksi leikillisyyttä voi tarkastella myös luovuuden käyttönä festivaalikonseptissa. Haastateltavista varsinkin Rosa ja Laura

---

¹⁶⁶ Berleant 1992, 10

¹⁶⁷ Berleant 1992, 10

¹⁶⁸ Berleant 1991, 49

¹⁶⁹ Berleant 1992, 14

¹⁷⁰ Berleant 1992, 19

¹⁷¹ Johansson & Kociatkiewicz 2011, 394, 402

kommentoivat puhtaasti konseptia ja sen kiinnostavuutta, irrallaan varsinaisesta kokemuksesta. Rosa pohtii, että Bättre Folk i Fjällenissä oli hauska kokeiltu uusia tapoja tuoda urheilu- ja musiikkikulttuuria yhteen ja Laura taas piti lisäksi siitä, että kesäisestä festivaalista tehtiin talviversio, jossa Lappi oli selkeästi osana konseptia. Nähdäkseni tällaisessa tavassa arvioida festivaalia kuin paperilta, on jotain esteettistä – festivaalia katsotaan makrotasolta ja todetaan sen näyttävän hyvältä.

Loogisen kokonaisuuden sijaan Bättre Folk i Fjällen perustuu ennemminkin kontrasteilla, yllätyksillä ja eriparisuuksilla leikkimiselle. Riina esimerkiksi kuvailee kokemustaan biisityöpajasta: ”Siel on yhtäkkiä jonku Mikko Joensuun ja Jukka Nousiaisen kaa keskustele jostain omista musiikillisista epävarmuuksista jossain niinku ihme jonkun tommosen laskettelukeskuksen konferenssihuoneessa, nii se on niin outo yhdistelmä, nii se tavallaan toimi just siks et se oli niin outoa.” Outous nähdään positiivisena asiana, erityisyytenä ja ennakkoluulottomuutena. Elettäessä konseptia todeksi eri maailmoista kotoisin olevat osaset asettuvat paikoilleen muodostaen eheän kokonaisuuden. ”Ei ollu ehkä sellasta yksittäistä kohokohtaa, että oli mun mielestä jotenkin niin semmonen kokonaisuus, että just se avantouinti oli mahtava uusi kokemus, ja sit oli mahtava päästä laskemaan ja et on ollu sellasia ne kaikki, jotenki punoutuu silleen yhteen tosi kivasti”, kuvailee Sanna eri osien kietoutumista yhteen. Se, että festivaali hahmotetaan eheänä kokonaisuutena, kertoo nähdäkseni yhtenäisestä tunnelmasta tai Deweyn sanoin esteettisestä laatupiirteestä, joka sitoo kirjavia aineksia yhteen¹⁷².

Linnea korostaa puhuessaan festivaalikokemuksestaan tiettyjä mieleenpainuvia hetkiä. Hän uskoo, että nimenomaan pienemmistä festivaaleista jää paremmin mieleen pieniä juttuja, kuten pulkalla laskeminen illalla mökkiin nukkumaan nuotiolla istuskelun jälkeen: ”Ne ei ollu ne bändit, ne ei ollu ne esiintymiset, vaik neki oli ihania ja niistä nautti, mut tuol sai semmosia hetkiä ja kohtaamisia, jotka jäi niinku tosi vahvasti mieleen.” Hetkistä rakennetaan mieleen kokonaisuutta, joissa eri hetkillä on erilaisia rooleja. Esimerkiksi Sanna viittaa avantouintiin ”mukavana päivänaloituksena”, kun taas Linnealle avantouinti oli kaunis lopetus festarille, ”sinetöi kivasti sen koko homman”. Kokemuksesta kirjoitetaan tarinaa, jossa eri elementeillä on erilaisia merkityksiä. Roukalan todetessa, että jo pelkästään matkan tekeminen kauas on monelle elämys, kertoo myös siitä, että

---

¹⁷² Dewey 2010, 58

festivaalikonkaisuus alkaa jo ennen itse festivaalille saapumista. Kokonaisuuteen kuuluu myös paikan päälle matkaaminen sekä kotiinpaluu, jotka ovat merkittäviä siirtymisvaiheita myös henkisesti.

Läpi haastattelujen toistuu ajatus tapahtuman erityisyydestä, ”spesialisuudesta”, joka on myös keskeinen osa elämyksellisyyttä. Muutamalle sadalle ihmiselle räätälöity boutique-festivaali on ainutlaatuisempi ja siten ainakin haastateltavien mielestä kiinnostavampi tapahtuma kuin sadantuhannen osallistujan perinteikäs festivaali. Vuosikymmenten ajan ympäri Suomea keikkaillut Putrokin painottaa tapahtuman ainutlaatuisuutta:

Tämä ei perustu valtavaan massaan vaan yksilöihin. Ne, jotka tänne tiensä löytävät, saavat kyllä takuulla ainutlaatuisen ja ikimuistoksen kokemuksen, koska ei tämmöistä vaan tapahdu! Tämä on uusi tapa järjestää tapahtumia Suomessa; tehdä se pienemmälle määrälle ihmisiä pyrkimyksenä antaa voimakkaampi kokemus. Se on ainutkertaista. Monet asiat nykyään perustuvat stadion mittaluokkaan. Minä en ole koskaan pitänyt stadioneista kuluttajana tai artistina, vaan tykkään itseni kokoisista tapahtumista ja tämä on juuri sitä!

Pieneen kokoon ja tavallisesta poikkeavaan ohjelmaan, joihin Bättre Folk i Fjällenissä erityisesti kirjallisuusesitykset luetaan, voidaan liittää ajatus yleisön erityisestä roolista todistajana. Mitä vähemmän paikalla on ihmisiä, sitä keskeisempi merkitys jokaisella läsnä olleella on siinä, että tapahtuneesta jää jälkiä. Linnea ja Riina kuvailevat molemmat tuntevansa olonsa etuoikeutetuiksi saadessaan olla mukana. Heidän vastauksissaan nousee esiin se, kuinka kokemukselle tulee erityisarvoa nimenomaan siitä, että muut eivät ole päässeet kokemaan samaa:

Tuli jopa sellanen elitistinenkin ajatus mieleen, et jotenki sieltä palatessa oli sellanen olo, että tavallaan tietää jotain, mitä muut ei tiedä. On vähä sellanen kuin kantais pientä salaisuutta takataskussaan, et hei mä tiedän tällasen siistin tapahtuman, mitä muut ei välttämättä tiedä tai ne ei oo kokenu sitä. Kyllähän niinku puolet kavereista on käyny joskus Ruississa tai Provinssissa tai jossain, kaikki tietää et millaista se festariryminen on. (Linnea)

Et onhan se tosi spessua, ku sä oot niinku jossain tommosessa ympäristössä just viel ehk noin pienen porukan kans yhden viikonlopun vaan viettämässä jotain tommosta tapahtumaa, et onhan se tosi kaunista, et kyl sitä fiilisteli niinku todellakin ja kyllähän ne kaikki just vaikka keikat ja just ne muutki esiintymiset ja muut tuntu tosi spesiaaleilta, koska ne on ollu, se on ollu niin erityinen tapahtuma ja niin pienelle porukalle tai silleen niinku, et ei mikään ihan peruskeikka jossain vaan. (Riina)

Riinan luonnehtii kauniiksi ajan, paikan, tapahtuman ja siihen osallistuneiden ihmisten kohtaamispaiksettä. Mahdollisuus esteettiseen merkitsevyyteen perustuu siihen, että tämä tietty piste on uniikki.

Erityisyys ei kuitenkaan suhteudu pelkästään muihin, niihin jotka paikalla eivät ole, vaan kokijan omaan elämään kokonaisuudessaan. Festivaalit merkitsevät perinteisesti juhlaa ja kontrastia vasten arkea. Tällaiset intensiiviset ja positiiviset kokemukset kirkastavat kokijan minuutta, rakentavat merkitystä elämälle ja nostavat tietoisuuteen myös oman kuolevaisuuden¹⁷³. Aikansa ja paikkansa puolesta erilliseksi rajattu festivaali on helppo hahmottaa omaksi kokonaisuudekseen ja varsinaiseksi, täyttymykselliseksi kokemukseksi jatkuvasta kokemusten virrasta. Riina viittaa puheessaan siihen, että festivaaleilla tulee erityisen elävä olo, ja että festivaalit ovat elämistä parhaimmillaan: ”Kylhä tollasessa ympäristössä ja tollasten niinku kulttuurillisten kokemusten äärellä ja ihmiskohtaamisten jälkeen tulee tietenkin sellanen tosi niinku semmonen onnellinen fiilis tai et jes tällasta elämän kuuluis ollakin” sekä ”sil nuotiollaki just yöllä tuli kunnon sellanen olo et ei vitsi missä mä oon, et tää on kyl ihan uskomaton festari jotenki et... Siel tuli semmonen samanlail sellanen hauska onnellinen, eläväinen festariolo ku kesäfestareilla usein just tulee, talven keskellä ei nii usein”. Otson kuvailussa on myös samanlaista elämisen riemua: ”Tullu vähä sellanen, emmä oikeen osaa sanoo, jotenki semmonen super, tai semmonen niinku, että tässä mä nyt oon ja tässä on tyhjä rinne sun edessä, voin tehdä ihan mitä mä haluan, sika hauskaa koko ajan, mä oon jotenki tosi iloinen täällä.”

Deweyn sitaatissa ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta nousee esiin täyteläinen elävyys: ”Elävinä olentoina olemme paitsi elävimmillämme, myös tasapainoisillamme ja väkevimmillämme hetkinä, jolloin olemme täyteläisissä kanssakäymisissä ympäristössämme, jossa aistimamme aines ja asioiden väliset suhteet sulautuvat toisiinsa mahdollisimman täydellisesti”¹⁷⁴. Kuulostaisi siltä, että Riinan ja Otson kuvailemissa hetkissä on juuri tällaista tasapainoista ja väkevää elinvoimaa, joka syntyy kokonaisvaltaisesta yhteydestä ympäristön kanssa. Ehkä festivaalin kaltaisessa rajatussa kokonaisuudessa, joka sulkee paljon arkielämästä itsensä ulkopuolelle, on helpompaa hahmottaa läsnä olevien asioiden välisiä suhteita, ja myös pysähtyä antamaan niille arvoa ja merkitystä. Voisi

---

¹⁷³ Arnould & Price 1993, 41

¹⁷⁴ Dewey 2010, 129

myös ajatella, että Riinan ja Otson kuvailema vahva elävyyden tunne on jotain, mistä myös elämyksissä on kyse – perustuuhan elämyksen käsitekin juuri elämään. Myös Satu Silvannon kirjoittama johdantoluku Suomen festivaaleihin huipentuu kuvaukseen elämisen tunteesta: ”Kokoonnumme festivaalille kokemaan uusia elämyksiä yhdessä, taide saattaa liikuttaa mieltä, tunnemme sen parhaimmillaan kehossamme – olemme elossa! Olisiko tässä lopulta festivaalien suurin lupaus?”¹⁷⁵

Linnea kertoo merkanneensa ystävänsä kanssa seuraavan kesän Hailuodon Bättre Folk -festivaalin jo kalenteriin, vaikka ohjelmasta ei ole vielä tietoakaan. Hän uskoo, että yhden kesäisen ja yhden talvisen festivaalin perusteella tulevakaan tapahtuma ei tule pettämään. Sini pohtii vastaavasti, että Bättre Folk i Fjällenissä on selvästi sama henki kuin Hailuodon kesätapahtumassa. Mitä tämä henki sisältää, ja mihin perustuu osallistujien luottamus sitä kohtaan, että Bättre Folk tarjoaa hyvän festivaalikokemuksen, vaikka paikka, ohjelma ja yksittäiset ihmiset vaihtuvat? Ehkä festivaalikokemukset ovat osoittaneet, että Bättre Folk -festivaalien tuotannon taustalla on ymmärrys siitä, miten rakentaa kokijaa osallistavat puitteet, jotka tukevat erityisen ja merkitysriikkaan elämyksen syntymistä. Vaihtoehtoinen ohjelma ja vaihtoehtoinen paikka sidotaan yhteen tavalla, jossa molemmat rikastavat toisiaan.

---

¹⁷⁵ Silvanto 2016, 16

6. Päätäntö

Boutique-festivaali Bättre Folk i Fjälleniä voi hyvin perustein kutsua elämykselliseksi. Elämystuotteelle ominaisella tavalla tuotanto rakentaa kokemuksellisuutta ja osallisuutta tukevat kehykset, joissa ympäristö näyttäytyy toimintamahdollisuuksia ja kohtaamispaikkoja sisältävänä osallistumaan kutsuvana leikkikenttänä. Lopulta elämyksellisyys kuitenkin aktivoituu vasta käytössä, eli kokijan toimijuuden seurauksena. Arjesta irrallisessa ja vieraassa festivaaliympäristössä kokija aistii herkemmin ja tutkivammalla otteella, tarttuen ympäristön mahdollisuuksiin ja toteuttaen niitä omannäköisellään tavalla niin, että syntyy ainutkertaista ja vivahteikasta vuorovaikutusta. Esitin analyysiani varten kysymykset siitä, minkälaisia erityispiirteitä Bättre Folk i Fjällenin elämyksellisyyteen liittyi ja millä tavoin festivaalilla syntyi kokijan ja ympäristön välistä esteettistä vuorovaikutusta. Seuraavaksi kokoa kahden edellisen luvun havaintoja yhteen aloittaen ensimmäisestä kysymyksestä ja edeten kohti jälkimmäistä.

Bättre Folk i Fjällenin elämyksellisyyden erityisyys syntyy keskeisesti kahden osapuolen – Bättre Folk -konseptin sekä Pyhätunturin – kohtaamisesta. Aiemman tutkimuksen perusteella on todettu, että ollakseen elämyksellinen, festivaalilta vaaditaan uutta luovaa vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa¹⁷⁶. Bättre Folk -festivaalin voi katsoa aineiston pohjalta onnistuneen vuoropuhelussaan ympäristön kanssa, sillä osallistujille välittyi kuva uskottavasta ja omannäköisestäään Bättre Folk i Fjällenistä. Ennen festivaalille tuloa osallistujien mielikuvat Bättre Folkista olivat hyvin positiivisia: festivaalikonseptia pidettiin maanläheisenä ja taiteellisena. Osalla osallistujista sen sijaan mielikuvat laskettelukeskuksista olivat sävyltään negatiivisia – niihin liitettiin keinotekoisuutta ja pinnallisuutta. Bättre Folk -nimike oli kuitenkin onnistunut houkuttelemaan myös epäilevämmiin suhtautuvia paikalle, ja pääosin koettiin, että nimenomainen laskettelukeskus Pyhätunturi ei täyttänyt lajiinsa liittyviä negatiivisia mielikuvia. Viikonlopun aikana ympäristö esittäytyi festivaalin myötä omanlaisenaan tilana, joka rakentui siinä toimimalla, kaikkien eri osasten yhteissummuna. Yksittäiset tilanteet, joissa festivaalin tunnelman koettiin saavan säröjä, osoittavat sen, että oli olemassa suhteellisen jaettu käsitys yhteisen tilan luonteesta. Seuraavaksi erittelen kolmen aineistosta vahvasti nousseen teeman kautta, minkälaisia erityispiirteitä festivaalin elämyksellisyys

---

¹⁷⁶ Karppinen & Laaksonen 2013, 58

sisälsi festivaalin ja ympäristön kohtaamisen seurauksena. Nämä teemat ovat raikkaus, rauha sekä taianomaisuus.

Kulttuuriohjelmaltaan vaihtoehtoisen festivaalin sijoittaminen laskettelukeskukseen ja siihen sisältyvät ohjelman sovittamiset ja ympäristön hyödyntämiset luovat Bättre Folk i Fjällenin ytimeen eriparisuutta. Tämän ohella festivaalilla rikottiin myös muita perinteisiin festivaaleihin kuuluvia rajanvetoja monella eri osa-alueella. Keskeinen tekijä on festivaalin pienikokoisuus, joka mahdollisti vähäisemmän kontrollin, turvallisen ja rennon yhteisöllisyyden sekä yleisön vahvemman toimijuuden. Irrallisessa ja riisutussa ympäristössä monista normeista voidaan irtautua ja luoda käytännön kautta yhteistä olemisen tapaa. Bättre Folk i Fjälleniä ei mielletty niin vahvasti festivaaliksi. Uudet yllättävät yhteydet, leikkittely ja outous koettiin haastateltavien keskuudessa pääasiassa positiivisesti – ennakkoluulottomina ja omaperäisinä ratkaisuin, jotka toivat festivaalille erityisyyttä ja raikkautta. Riina kommentoi konferenssihuoneessa pidettyä bisintekemisen työpajaa: ”Se tavallaan toimi just siks, et se oli niin outoa.”

Kirjallisuuden mukanaolo, muusikko Mikko Joensuun ja kirjailijoiden yhteisesiintymiset, artistien ohjaamat työpajat, improvisaatioon ja esiintymisaikojen venyttämiseen kannustaminen sekä esiintymispaikat ovat kaikki tapoja, joilla Bättre Folk i Fjällenillä määriteltiin uudelleen sitä, miten festivaaleilla taide voi asettua tilaan. Taiteen tekijöiden ja vastaanottajien jakoa rikkoviin työpajoihin osallistuneet haastateltavani olivat tyytyväisiä: yhdessä työpajassa ihailut artistit näyttäytyivät erilaisessa valossa, epävarmoina ja inhimillisiä, toisessa taas ihailut kirjailijat jakoivat osaamistaan ja neuvojaan saaden osallistujissa aikaan uutta intoa omaan luovaan tekemiseen. Boutique-festivaaleille tyypillisesti festivaaleihin kriitikkömästi liitetty hierarkkinen asetelma tähden ja fanin välillä määritellään uudelleen korostaen osallistujan toimijuutta sekä rakentamalla tilaa yhteiselle dialogille.

Läpi kaikkien viiden osallistujan haastattelun sana rauha toistui kaikista tiheimmin. Luonnonläheisyys on tärkeässä osassa osallistujien arvopohjaa, ja haastatteluista nousi vahvasti esiin se, kuinka paljon kaupungista tulleet arvostivat syrjäisen paikan rauhaa ja hiljaisuutta. Syrjäisen lokaation ja luonnonläheisyyden lisäksi rauha syntyi keskeisesti väljän ohjelmarakenteen kautta. Taideohjelmassa ei ollut päällekkäisyyksiä ja taideohjelmien ohella tarjottiin toiminnallisempia aktiviteetteja. Näiden myötä kokijoille tarjoutui hengähdystaukoja, vastapainoa sekä vapautta

valinnanvaikeuksista. Taideohjelmaan oli helpompi keskittyä, kun sen ympärillä oli tilaa. Intiimien ja herkkien esitysten koettiin sopivan ympäristöönsä hyvin tuoden festivaalikonaisuuteen syvällisyyttä. Niin osallistujien kuin esiintyjienkin puolesta tuli ilmaistuksi, että vuorovaikutus keikoilla oli erityisen suoraa – lyriikat todella puhuttelivat kuuntelijoitaan. Näin rauha mahdollistaa pohdiskelevuuden. Esitysten koettiin tuovan ihmisiä yhteen, mutta ei mukaansatempaavasti, vaan lämminhenkisyyden kautta. Ylipäätään haastatellut osallistajat kokivat olonsa rennoksi osana festivaalin yhteisöä, jonka sisällä jaettiin saman musiikkimaun lisäksi myös syvempiä yhteisiä arvoja.

Taianomaisuus ja mystisyys nousivat haastatteluissa esiin liitettyinä erilaisiin yhteyksiin. Ensinnäkin festivaalin pieni koko ja se, että harvalukuinen yleisö kaukana Ruuhka-Suomesta pääsi todistamaan erityislaatuista tapahtumaa, sai aikaan ajatuksen jaetusta salaisuudesta. Toisaalta taas taianomaisuus liittyi ympäristöön – myyttiseen, talviseen Lappiin. Lappiin kaiken kaikkiaan liitetään paljon aineettomia merkityksiä, jotka rakentavat sille elämyksellistä lisäarvoa: on esteettistä kuvastoa, taianomaista ja eksoottista viehätysvoimaa, menneeseen aikaan liittyvää nostalgista tarinaa sekä fantasioita vapaudesta, jonka saavuttaa irtautumalla sivilisaatiosta. Lapin kuvasto on keskeisessä osassa ympäristön kokemista, sillä todellisuutta peilataan jatkuvasti sitä vasten. Linnealle festivaali tarjosi väylän sijoittaa itsensä talvisen Lapin kuvastoon, johon hän ei ollut aiemmin kokenut sopivansa, ja Riina taas on innoissaan ”melkein erämaassa” olevasta nuotiopaikasta, jossa oleskellaan yöllä pakkasesta piittaamatta.

Nähdäkseni taianomaisuus, joka viestii siitä, että läsnä on myös jotain selittämätöntä, mitä silmä ei näe, linkittyy myös esteettisyyteen. Esteettisyys taas on elämyksellisyyden ytimessä, sillä esteettisyys on kokemusperäistä merkityksenantoa – kohteelle annetaan arvoa olla jotain enemmän. Rajatussa ajallisessa ja tilallisessa kokonaisuudessa on ehkä helpompi antaa eri yksityiskohdille esteettistä merkitsevyyttä, ja toisaalta esteettisyys voi olla myös kokonaisuudessa, eri osa-alueiden kohtaamisasteissa, jota tunnelma sitoo yhteen. Festivaalikonaisuus tarinallistetaan osaksi omaa elämää niin, että eriparisuudesta tulee eheää. Aineistosta käy ilmi, kuinka eri hetkille annetaan erilaisia rooleja ja merkityksiä, kuinka konseptin leikkisyyttä tulkitaan kuin paperilta ja kuinka joissain tilanteissa osallistujille on tullut jopa ylitsepursuava, täyttymyksellinen ja elävä olo ilosta olla juuri tällä festivaalilla. Festivaalin ainutlaatuisuus, jonka festivaalille osallistajat tulkitsevat syntyvän sekä suhteessa niihin, jotka eivät festivaaleilla ole, sekä

myös heidän omaan elämäänsä kokonaisuudessa, on myös tulkittavissa esteettiseksi arvonannoksi. Niin kuin Riina haastattelussaan toteaa, juuri nyt, tällä festivaalilla oleminen on kaunista.

Tapaukseni ja keräämäni aineiston pohjalta tuntuu luontevalta sitoa teorioita yhteen ja hahmotella laajaa tapaa tarkastella ihmisen esteettistä suhdetta ympäristöönsä, mitä itse kutsuisin kokonaisuuden estetiikaksi. Kokonaisuuden estetiikassa yhdistyy ajatus tunnelmasta subjektin ja objektin välisenä emotionaalisenä sävynä, Berleantin osallistumisen estetiikka, elämyksellisyyteen liittyvä kokonaisvaltaisuus sekä jotain, minkä koen jäävän syrjään monissa estetiikan teoretisoinneissa – ihmisten vuorovaikutus, sosiaalinen estetiikka. Tällöin ympäristön esteettinen havainnointi ei rajoittuisi vain moniaistiseen fyysiseen tilaan, vaan laajentuisi kokonaisuuteen, johon kuuluisi myös paikan aineettomat ulottuvuudet, oma mielentilamme sekä sosiaalinen näkyvä ja näkymätön tila. Esteettinen merkitsevyys on ajan ja paikan tietyssä ainutlaatuisessa kohtauspisteessä, kaikessa mikä siinä on läsnä sekä sen tulkinnassa ja arvottamisessa. Kokonaisuuden estetiikassa niin tunnelman, kokemuksen, ympäristön ja vuorovaikutuksen käsitteet ovat kaikki keskeisiä ja käyttökelpoisia, mutta mitään näistä ei nosteta ensisijaiseksi, sillä ne kaikki ovat kietoutuneena toisiinsa.

Kaupallisen kontekstinsa vuoksi etäännyttävältä tuntuvaa elämyksen käsitettä voisi tulkita kokonaisuuden estetiikan kautta uudelleen ja yleisemmin. Sen sijaan, että esteettisyys nähdään yhtenä osana elämyksellisyyttä, kuten Pinen ja Gilmoren nelikentässä, voisi elämyksellisyyden nähdä yhtenä osana ylipäättään esteettistä tapaamme olla. Näin elämyksellisyys hahmottuu kehyksinä, jotka tukevat kokijan mahdollisuuksia intensiivisempään kokemiseen, joka pohjimmiltaan on ennen kaikkea läsnä olevaa ja aktiivista vuorovaikutusta ympäristön kanssa. Elämyksellisyys olisi siten arkisemman, mutta aina mahdollisesti myös esteettisen kokemisen intensiivisempi ja täyttymyksellisempi muoto. Bättre Folk i Fjällen -tapauksen pohjalta arvioisin, että tarjotakseen tällaiset puitteet, on ensinnäkin tärkeää asettaa kokija keskiöön ja asemoida hänet toimijaksi, ja toiseksi, antaa hänelle tilaa. Väljyys, vapaamuotoisuus, avoimuus ja rauha mahdollistavat sen, että kokijalla on mahdollisuus tulkita itse ja antaa asioille merkityksiä. Myös se, että kokija pääsee monipuolisesti käyttämään eri puoliaan aktivoi häntä kokonaisvaltaisesti ja mahdollistaa kontrastien kautta laatupiirteiden löytämisen.

Kysymykset elämystaloudesta ja taide- ja kulttuurikentän kaupallistumisesta ovat haastavia ja moniulotteisia. Tutkielmani kautta minun ei ole tarkoitus, eikä olisi mahdollistakaan, osoittaa miten ilmiöön kokonaisuudessaan tulisi suhtautua. Keskityn yksittäistapaukseen, johon liittyvä aineistoni on rajallinen ja oma asemani eri roolien välissä tasapainoilevana tutkijana näkyy vahvasti kaikissa tutkimuksen tekemisen eri vaiheissa. Tarkastelen ilmiötä tapaukseni kautta ja esitän tulkintoja ja johtopäätöksiä sen pohjalta, mutta niiden soveltamiseen ja yleistämiseen on syytä suhtautua harkiten. Näen tarpeellisena jatkotutkimuksen festivaaleista ja niiden elämyksellisyydestä, osallistujien kokemusten paneutuneen ja syvällisen tutkimisen sekä jatkon uuden estetiikan teorioiden ja käytännön vuoropuhelulle. Olisi kiinnostava nähdä, miten käsittelemäni teemat näyttäytyisivät erityyppisessä kontekstissa, esimerkiksi paljon vaihtoehtoja sisältävässä tai omalle infrastruktuurilleen perustuvassa festivaaliympäristössä.

”Jotenki sieltä palatessa oli sellanen olo, että tavallaan tietää jotain, mitä muut ei tiedä. On vähän sellanen kuin kantais pientä salaisuutta takataskussaan”, pohtii Linnea Bättre Folk i Fjällen -viikonlopun jälkeisenä keskiviikkona kotipaikkakunnallaan Jyväskylässä. Luovalle kirjoittamiselle omistettu uusi muistikirja on ostettu ja tulevan kesän Bättre Folk on merkattuna kalenteriin – festivaali jätti jälkensä. On aika saattaa salaisuus julki.

Lähteet

Haastattelut

Roukala, Aki. Haastattelut 3. ja 4.2.2017

Riina. Haastattelu 6.2.2017

Otso. Haastattelu 4.2.2017

Linnea. Haastattelu 8.2.2017

Aada. Haastattelu 6.2.2017

Sanna. Haastattelu 5.2.2017

Lähdekirjallisuus

Anderson, Ben (2009) Affective atmospheres. *Emotion, Space and Society* 2, 77–81.

Arnould, E. J., & L. L. Price (1993) River Magic: Extraordinary Experience and the Extended Service Encounter. *Journal of Consumer Research* 20 (1), 24–45.

Bennett, A. & Woodward, I. (2016) "Festival spaces, identity, experience and belonging".

Teoksessa Bennett, Taylor, J. & Woodward, I. (toim.) *The Festivalization of Culture*. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group. 11–26.

Berleant, Arnold (1991) *Art and engagement*. Temple University Press, Philadelphia.

Berleant, Arnold (1992) *The Aesthetics of Environment*. Temple University Press, Philadelphia.

Bianchini, F. & Maughan C. (2015) "Introduction". Teoksessa Newbold, C., Jordan, J., Bianchini, F. & Maughan, C. (toim.) *Focus on festivals: Contemporary European case studies and perspectives*. Oxford: Goodfellow Publishers. 240–244.

Bonsdorff, P. v. (2011) ”Huomioita ihmisen ja ympäristön suhteesta”. Teoksessa Heinänen, S., Bonsdorff, P. v. & Kaukio, V. (toim.) *Tunne maisema*. Helsinki: Maahenki. 119–137.

Böhme, Gernot (2017) *The Aesthetics of Atmospheres: Ambiances, atmospheres and sensory experiences of spaces*. Toimittanut Thibaud, J. Routledge. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Darmer, P. & Sundbo J. (2008) ”Introduction to experience creation”. Teoksessa Darmer, P. & Sundbo J. (toim.) *Creating experiences in the experience economy*. Cheltenham: Edward Elgar. 1–12.

Dewey, J. (2010) *Taide kokemuksena*. Suomennos Immonen, A. & Tuusvuori, J.S. Tampere: Niin & näin.

Gould, J. (2016) ”Refleksiivisyyden poluilla. Epistemologisesti radikaalin yhteiskuntatieteen puolustus.” Teoksessa Gould, J. & Uusihakala, K. (toim.) *Tutkija peilin edessä. Refleksiivisyys ja etnografinen tieto*. [Helsinki]: Gaudeamus. 9–37

Gration, D. & Raciti, M. M. (2014) Exploring the Relationship Between Festivalgoers' Personal Values and Their Perceptions of the Non-urban Blended Festivalscape: An Australian Study. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14:3, 275–295

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Iso-Aho, J. (2011) ”Miksi tarvitsemme tapahtumia?” Teoksessa Iso-Aho J. & Kinnunen J. (toim.) *Tapahtumatuotannon palapeli: Näkökulmia merkityksiin, muutokseen ja kehittämiseen*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. 10–12.

Jamieson, K. (2004) The festival gaze and its boundaries. *Space & Culture* 7(1): 64–75

Janhila-Anttonen, J. (2016a) ”Eletyn elämän tuotteistaminen”. Teoksessa Karkulehto, S., Lähdesmäki, T. & Venäläinen, J. *Elämykset kulttuurina ja kulttuuri elämyksinä*.

Kulttuurintutkimuksen näkökulmia elämystalouteen. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 155–156.

Janhila-Anttonen, J. (2016b) ”Täytetty Nietzsche. Weimarin Nietzsche-arkisto elämyksellisenä Nietzsche-landiana”. Teoksessa Karkulehto, S., Lähdesmäki, T. & Venäläinen, J. *Elämykset kulttuurina ja kulttuuri elämyksinä*. *Kulttuurintutkimuksen näkökulmia elämystalouteen*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 157–196.

Johansson, M. (2016) ”Vi syns, vi märks, vi tar plats”: om hur festivaler skapar rum”. Teoksessa Silvanto, S. (toim.) *Festivaalien Suomi*. Cuporen julkaisuja 29. 44–48.

Johansson, M. & Kociatkiewicz, J. (2011) City festivals: Creativity and control in staged urban experiences. *European Urban and Regional Studies* 18(4), 392–405.

Johansson, M. & Toraldo M.L. (2015) ‘From mosh pit to posh pit’: Festival imagery in the context of the boutique festival. *Culture and Organization*, 23:3, 220-237

Karkulehto, S. & Venäläinen, J. (2016) ”Kulttuurin arvo elämystalouden aikana”. Teoksessa Karkulehto, S., Lähdesmäki, T. & Venäläinen, J. *Elämykset kulttuurina ja kulttuuri elämyksinä*. *Kulttuurintutkimuksen näkökulmia elämystalouteen*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 15-34.

Karppinen M. & Laaksonen P. (2013) *Irrallinen tapahtumatila vai kaupunkilähtöinen elämys? – paikan rooli kulttuuritapahtumaan liittyvissä kulutuskokemuksissa*. Kulutustutkimus. Nyt 1-2/2013.

Keskitalo-Foley, S. (2006) ”Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen”. Teoksessa Knuuttila, S. & Piela, U. *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 129–146.

Kuusela, H. (2014) ”Luovuuden uusi aalto”. Teoksessa Lehtonen M., Valaskivi K. & Kuusela H. (toim.), *Tehtävä kulttuurille: talouden ja kulttuurin muuttuvat suhteet*. Tampere: Vastapaino. 95–123.

Kymäläinen, P. (2006) "Paikan ajattelun haasteita". Teoksessa Knuuttila, S. & Piela, U. *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 201–217.

Lehtonen, M. (2014) "Tehtävä kulttuurille?" Teoksessa Lehtonen, M., Valaskivi, K. & Kuusela, H. (toim.) *Tehtävä kulttuurille: Talouden ja kulttuurin muuttuvat suhteet*. Tampere: Vastapaino. 11–38.

Lähdesmäki, T. (2016) "Kaupunkien elämyksellinen kehittäminen ja imagotyö". Teoksessa Karkulehto, S., Lähdesmäki, T. & Venäläinen, J. *Elämykset kulttuurina ja kulttuuri elämyksinä. Kulttuurintutkimuksen näkökulmia elämystalouteen*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 83–110.

Löfgren, Orvar (2014) Urban atmospheres as brandscapes and lived experiences. *Place Branding and Public Diplomacy Vol. 10*, 255–266.

MacLeod, N. E. (2006) "The Placeless Festival: Identity and Place in the Post-Modern Festival". Teoksessa Picard, D. & Robinson, M. (toim.) *Festivals, tourism and social change: remaking worlds*. Clevedon: Channel View. 222–237.

Massey, D. (2008) *Samanaikainen tila*. Toimittaneet Lehtonen, M., Rantanen, P. & Valkonen, J. Suomennos Rovio, J. Tampere: Vastapaino.

Negrier, E.: "Festivalisation. Patterns and Limits". Teoksessa Newbold, C., Jordan, J., Bianchini, F. & Maughan, C. (toim.) *Focus on festivals: Contemporary European case studies and perspectives*. Oxford: Goodfellow Publishers 2015. 18–27.

Newbold, C. (2015) "Introduction". Teoksessa Newbold, C., Jordan, J., Bianchini, F. & Maughan, C. (toim.) *Focus on festivals: Contemporary European case studies and perspectives*. Oxford: Goodfellow Publishers 2015. 160–167.

Pine J. & Gilmore, J. (1999) *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Quinn, B. (2000) "Whose festival? Whose place? An insight into the production of cultural meanings in arts festivals as visitor attractions". Teoksessa Robinson, M. et al. (toim.) *Expressions of Culture, Identity and Meaning in Tourism*. Sunderland: Business Education Publishers Ltd. 262–273.

Richards, G. & Wilson, J. (2006) Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture? *Tourism Management* 27. Elsevier. 1209–1223.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010) "Haastattelun analyysin vaiheet". Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino. 9–36.

Seffrin, G. (2005) The out of the box Festival of Early Childhood: Fashioning the Boutique Festival for Children. *Theatre research international*, vol. 30 no. 3. 252–261

Silvanto, S. (2016) "Festivaalien merkityksestä: Johdanto Festivaalien Suomi -kirjan teemoihin". Teoksessa Silvanto, S. (toim.) *Festivaalien Suomi*. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhdistys. 8–17.

Szmigin, I., Bengry-Howell, A., Morey, Y., Griffin, C. & Riley, S. (2017) Socio-spatial authenticity at co-created music festivals. *Annals of Tourism Research* 63. 1–11.

Tarssanen, S. & Kylänen M. (2009) "Elämys – mikä se on?" Teoksessa Tarssanen, S. (toim.) *Elämystuottajan käsikirja*. Rovaniemi: Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. 8–23.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. (2005) "Johdanto". Teoksessa Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, Tilanteet ja Vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino. 9–21.

Toraldo, M.L. (2013) Mobilising the cultural consumer through the senses: Festivals as sensory experiences. *Int. J. Work Organisation and Emotion Vol. 5, No. 4.* 384–400.

Waterman, S. (1998) Carnivals for élites? The cultural politics of arts festivals. *Progress in Human Geography* 22, 1. 54–74.

Yeganegy, R. (2012) *The Politics of Participation: Burning Man and British Festival Culture.* Väitöskirja, The University of Leeds.

Digitaaliset lähteet

Bättre Folkin www-sivusto: < <http://www.battrefolk.fi> > (viitattu 1.2.2017)

Emma Gaalan www-sivusto < <http://www.emmagaala.fi/fi/arkistovuosi/2016> > (tarkastettu 7.3.2018)

Gummeruksen www-sivusto (9.12.2016) ”Minna Rytisalon Lempi-romaanille Runeberg- ja Lappi-ehdokkuudet”.

< http://www.gummerus.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/X8e3g-SjRPSGe9mvtK_9Lw/minna-rytisalon-lempiromaanille-runeberg-ja-lappiehdokkuudet/ > (tarkastettu 7.3.2018)

Gustafsson, M. (10.11.2017) ”Tässä ovat kaunokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaat – kirjat eivät päästä lukijaansa helpolla”. Yle Uutiset. < <http://yle.fi/uutiset/3-9924536> > (tarkastettu 7.3.2018)

Hast, M. (24.2.2017) ”Samuli Putron Bättre Folk i Fjällen”. Pyhätunturi.

< <http://pyha.fi/tunturifiilis/samuli-putro> > (tarkastettu 7.3.2018)

Lehmusvesi, J. (11.3.2017) ””Tyttö hei, nyt rauhoitut, mä hädin tuskin koskin” – Samuli Putron sikamaisimmiskin hahmoissa on aina mukana häntä itseään”. Helsingin Sanomat.

< <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005122231.html> > (tarkastettu 7.3.2018)

Lumipallon www-sivusto < <http://www.lumipallo.fi/hiihtokeskukset/suomi/pohjois-suomi/pyha/> > (tarkastettu 7.3.2018)

Luontoon.fi www-sivusto < <http://www.luontoon.fi/pyha-luosto/luonto> > sekä
< <http://www.luontoon.fi/pyha-luosto/historia> > (tarkastettu 7.3.2018)

Majander, A. & Saarikoski, S. (22.6.2010) ””Muutos sattuu aina””. Helsingin Sanomat.
< <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004739153.html> > (tarkastettu 7.3.2018)

Nurmi, T. (2018) MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja, Gummerus Kustannus Oy.
< <https://mot-kielikone-fi.ezproxy.jyu.fi> > (Viitattu 7.3.2018)

Otavan www-sivusto <<http://otava.fi/kirjailijat/juha-itkonen/> > (tarkastettu 7.3.2018)

Otavan www-sivusto: < <http://otava.fi/kirjailijat/riikka-pulkkinen/> > (tarkastettu 7.3.2018)

Pyhätunturin www-sivusto < <http://pyha.fi/pyhatunturi/ymparisto-ohjelma> > (tarkastettu 7.3.2018)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (tarkastettu 7.3.2018)

Saarinen, J. (12.10.2016) ”Mariska karsi elämästään kaiken ylimääräisen – Suomen pätevin laulunkirjoittaja ei edes lue uutisia”. Aamulehti.
< <http://www.aamulehti.fi/kulttuuri/mariska-karsi-elamastaan-kaiken-ylimaaraisen-suomen-patevin-laulunkirjoittaja-ei-edes-lue-uutisia-23994473/> > (tarkastettu 7.3.2018)

Teoston www-sivusto (20.4.2017) ”Mikko Joensuun Amen 1 ja Amen 2 saivat Teosto-palkinnon”.
< <http://www.teosto.fi/teosto/uutiset/amen-1-amen-2> > (tarkastettu 7.3.2018)

Tervola, M. (26.3.2015) ”Miki Liukkonen: ”Olen Suomen kuuluisin runoilija””. Yle Kulttuuri.

< <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/26/miki-liukkonen-olen-suomen-kuuluisin-runoilija> >
(tarkastettu 7.3.2018)

Valta, L. (9.3.2017) ”Hiljaisuus on nyt kuumin matkailutrendi – matkailuyrityksille se tarjoaa uusia mahdollisuuksia”. Yle Uutiset. < <http://yle.fi/uutiset/3-9424862> > (tarkastettu 7.3.2018)

Liitteet

Haastattelukysymykset osallistujille

Taustatiedot

- Nimi, ikä, kotipaikkakunta
- Yhteystiedot (sähköposti, puhelinnumero), voiko olla yhteydessä jälkikäteen?

Kokonaisuus ja kokemus

- Miten päädyit lähtemään Bättre Folk i Fjällenille?
- Mitkä seikat painoivat eniten päätöksessä?
- Miten kuvailisit festivaalikokemustasi? Mikä tässä festivaalikokemuksessa on ollut erityistä?
- Oletko käynyt Hailuodossa Bättre Folk -festivaalilla? Miten tämä sisartapahtuma suhteutuu siihen?
- Miten Bättre Folk i Fjällen eroaa muista festareista, joissa olet käynyt? (kaupunki, kesä)
- Vastasiko festivaalikokemuksesi odotuksiasi? Epäilyttikö jokin etukäteen? Yllättikö jokin?
- Onko festivaalin kokonaisuus tuntunut mielekkäältä, toimivalta? (ympäristö, taide, työpajat, aktiviteetit)
- Miten kuvailisit festivaalin tunnelmaa?

Ympäristö

- Mistä tulit? Minkälaista oli matkustaa tänne? Miten tämä ympäristö eroaa omasta asuinympäristöstäsi?
- Miten olet majoittunut festivaalilla?
- Miten olet liikkunut keikkapaikasta toiseen? Onko liikkuminen tuntunut sujuvalta?

- Oletko käynyt aiemmin Lapissa? Jos et, vastaako paikka odotuksia? Miten kuvailisit Lapin luontoa?
- Mitä pidät paikasta tässä yhteydessä? Kuvaile, millainen Bättre Folk i Fjällenin ympäristö on taidefestivaalin paikkana.
- Puhutteleeko ympäristö sinua, onko se herättänyt tunteita? Oletko kokenut mieleenpainuvia hetkiä festivaalin aikana nimenomaan ympäristöön liittyen?

Ohjelma

- Oletko osallistunut oheisohjelmaan, mitä kaikkea olet tehnyt? Mitä olet tykännyt, harrastatko muuten vastaavia aktiviteetteja?
- Oletko osallistunut työpajoihin? Miltä ne ovat tuntuneet osana festivaaliohjelmaa?
- Mitkä ovat olleet sinulle taideohjelman kohokohtia?
- Taideohjelmassa ei ole päällekkäisyyksiä. Oletko kokenut koko ohjelmiston mielekkääksi, kuinka suurelta osin osallistuit ohjelmaan?
- Miten esitykset ovat istuneet maisemiin? Sopiiko tällainen taideohjelma tähän ympäristöön?
- Mitä luulet, vaikuttiko tämä ympäristö keikkoihin, olisivatko ne tuntuneet erilaiselta esimerkiksi kotikaupunkisi vakiobaarissa?

Yhteisöllisyys

- Oletko tutustunut uusiin ihmisiin?
- Miten kuvailisit festivaaliyleisöä? Miten kuvailisit itseäsi suhteessa muihin?
- Miten festivaalin henkeen vaikuttaa osallistujien määrä? Mitä pidät tällaisesta pienemmän kokoisesta festivaalista?

Haastattelukysymykset tuottajalle

- Mistä ajatus Bättre Folk i Fjällen -festivaalin järjestämiseen lähti? Miten konsepti syntyi?
- Miten lähditte muodostamaan ohjelmakokonaisuutta? Miten eri osat (oheisohjelma, työpajat, kirjallisuus, musiikki) päätyivät mukaan? Koetko eri osien istuvan yhteen, muodostavan hyvän kokonaisuuden?
- Mennäänkö taide edellä vai onko se yhdenvertaisena elementtinä muiden rinnalla (oheisohjelma, yhteisö, ympäristö)?
- Miksi olette päätyneet siihen, että ohjelmassa ei ole päällekkäisyyksiä?
- Miten koet Bättre Folk -konseptin yhdistämisen Lapin matkailuun ja lasketteluun?
- Miksi tapahtumapaikkana on juuri Pyhätunturi? Miksi tuntui hyvältä vaihtoehdolta?
- Miten kuvailisit Lapin luontoa, ympäristöä, ihmisten suhdetta siihen?
- Miten uskoisit Lapin ympäristön vaikuttavan festivaalikokemukseen?
- Miksi juuri vaikeasti saavutettavat, syrjäiset paikat?
- Miten kuvailisit taidetapahtuman järjestämisfilosofiaasi? Mitä periaatteita sinulla tapahtumien suhteen on?
- Minkälaisia tavoitteita tämän nimenomaisen festivaalin suhteen on?
- Miten näet Bättre Folk - festivaalit suhteessa muihin suomalaisiin festivaaleihin? Mikä niissä on ominaista, erilaista kuin muissa?
- Miten ylipäätään näet Suomen tai laajemminkin festivaalientän tällä hetkellä? Mitä ajan hengen mukaisia ilmiöitä Bättre Folk i Fjällenissä näkyy?
- Miten tuottajan on mahdollista luoda elämyksiä? Miten elämykset syntyvät?
- Minkälaista kokemusta olette luomassa?
- Minkälaista on ollut järjestää Bättre Folk i Fjälleniä, onko ollut erilaista kuin Hailuodon festivaalia?

- Minkälaisista yleisöistä tavoittelette? Mistä päin Suomea osallistujia?
- Miksi enemmän pieni kuin suuri tapahtuma?